2009/198

KÜRESEL EKONOMİK KRİZİN TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNE YANSIMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

SEMİNER
AÇILIŞ - TEBLİĞ - PANEL

İSTANBUL, 2009

İşbu kitap, 6 Mayıs 2009 Çarşamba günü, İstanbul Güneş Sigorta A.Ş. Konferans Salonu'n da gerçekleştirilen Seminerin açılış konuşmaları, tebliğler, panel konuşma ve tartışmalarının Nahit ÖZEN tarafından derlemesidir.

Her hakkı İktisadî Araştırmalar Vakfı'na ait olup, adı geçen Vakıf'tan yazılı izin alınmadıkça, aynen veya kısmen iktibas edilemez. Kitap, Vakıf merkezinden temin edilebilir.

İKTİSADÎ ARAŞTIRMALAR VAKFI

19 Mayıs Cad. No: 3 Golden Plaza Kat: 8
34360 Şişli / İSTANBUL
TEL : (0212) 233 21 07 (pbx)
FAX : (0212) 233 21 96
TELG : FOUNDATION ISTANBUL
Email : info@iav.org.tr
Web : www.iav.org.tr

İÇİNDEKİLER

Seminerin Takdimi 5

AÇILIŞ OTURUMU

İ. A.V. Başkanı Prof. Dr. Ahmet İNCEKARA 11
Güneş Sigorta A.Ş. Genel Müdürü M. İlker AYCI 13
Devlet Bakanı Hayati YAZICI 19

TEBLİĞ OTURUMU

Başkan : **Prof. Dr. Mithat DİNÇER**
İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Öğretim Üyesi

Tebliğ : **Küresel Kriz Ortamında Türk Sigorta Sektörünün Mevcut Durumu ve Beklentiler** 27

Tebliğci : **Prof. Dr. Suna ÖZYÜKSEL**
Marmara Üniversitesi Bankacılık-Sigortacılık
Yüksekokulu Öğretim Üyesi
Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Müdürü

PANEL 63

Küresel Mali Kriz Karşısında Türk Sigorta Sektörü ve Önlemler

Başkan : **Prof. Dr. Samim ÜNAN**
Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

Üyeler : **Dr. Ahmet GENÇ**
Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı
Sigortacılık Genel Müdürü

: **Prof. Dr. Niyazi BERK**
Bahçeşehir Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğretim Üyesi

: **Şeyda OLTULU**
E&Y Türkiye Şirket Ortağı ve
Sigorta Sektörü Lideri

: **Erhan TUNÇAY**
Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
Genel Sekreteri

: **David KOHEN**
Sigortacı Gazetesi Yazarı ve
Sigorta Brokeri

SEMİNERİN TAKDİMİ

İktisadi Araştırmalar Vakfı (İAV) kuruluşundan bugüne kadar gerek yurt içi gerekse yurtdışında ekonominin hemen her dalında bilimsel seminerler düzenlemek suretiyle bilim dünyasına ve ekonomik faaliyetlere katkıda bulunmaktadır.

Vakfımızın 2009 yılı çalışma programında, dünyada ve ülkemizde ortaya çıkacak ekonomik, mali ve iktisadi gelişmelere paralel olarak seminerler düzenlemeye ağırlık verilmiştir.

Bu bağlamda, küresel krizin ülkemizde sigorta sektörüne ne ölçüde yansıyacağı, sonuçlarının ne boyutlara varacağı, olası tedbirlerin neler olabileceğine dair, Güneş Sigorta A.Ş. sponsorluğunda Vakfımızca bilimsel bir seminer düzenlenmiştir.

Seminerde sunulacak tebliğ ve panelde gündeme getirilecek konu ve konuşmalar, Vakfımızca kitap halinde bastırılarak üniversite ve ilgili yönetimlerin kütüphanelerine gönderilmek suretiyle bilim adamları ve ilgililerin hizmetine sunulmaktadır.

Katkılarından dolayı Güneş Sigorta A.Ş. yönetimine ve Genel Müdür Sayın M. İlker AYCI'ya, seminer açılış konuşmacılarına, tebliğ sunanlara, panelde yer alan değerli bilim adamları, yönetici, işadamı ve bürokratlara teşekkür ederiz.

İKTİSADÎ ARAŞTIRMALAR VAKFI

AÇILIŞ OTURUMU

- İ.A.V. Başkanı Prof. Dr. Ahmet İNCEKARA'nın konuşması
- Güneş Sigorta A.Ş. Genel Müdürü M. İlker AYCI'nın Konuşması
- Devlet Bakanı Hayati YAZICI'nın Konuşması

İ.A.V. MÜDÜRÜ NAHİT ÖZEN'İN AÇILIŞ SUNUMU

Sayın Bakanım, Sayın konuklar İktisadi Araştırmalar Vakfı ve Güneş Sigorta A.Ş. işbirliği ile düzenlediğimiz "Küresel Ekonomik Krizin Türk Sigorta Sektörüne Yansımalarının Değerlendirilmesi" seminerine hoş geldiniz.

Seminerimiz 3 ana bölümden oluşuyor. Birinci bölümde açılış oturumu, ikinci bölümde tebliğ sunumu ve üçüncü bölümde de panel ve daha sonra da soruların yanıtlanması şeklinde gerçekleştirilecektir. Ben, açılış konuşmasını yapmak üzere İktisadi Araştırmalar Vakfı Başkanı ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Politikası Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Sayın Ahmet İNCEKARA'yı kürsüye davet ediyorum.

İ.A.V. BAŞKANI PROF. DR. AHMET İNCEKARA'NIN AÇILIŞ KONUŞMASI

Sayın Bakanım, Sayın Genel Müdürler, çok değerli konuklar sizleri İktisadi Araştırmalar Vakfı Yönetim Kurulu adına ve şahsım adına seminerimizin başında sevgiyle, saygıyla selamlayarak sözlerime başlıyorum. Hepiniz hoş geldiniz.

İktisadi Araştırmalar Vakfı, Türkiye ekonomisin hemen her alanında, bilimsel seminerler düzenlemektir. Bu bilimsel seminerlerin, düzenlenen konulardaki, sektörlerin ilgililerine, kamu yönetimine, vatandaşlarımızın hemen hepsine yardımcı olmasını dileriz ve bu konulardaki bilimsel görüşlerin çözümlerini gündeme getirip kamuoyuna sunarız. Bu, Vakfımızın kuruluş tarihi olan 1962'den beri yaptığımız bir faaliyettir. Bilimsel faaliyetlerimize bundan sonra da, Prof. Orhan Dikmen hocamızın 2007 yılında vefatından sonra da daha güçlü olarak, daha geniş olarak, yurtiçinde, yurtdışında, illerde güçlü olarak yapmaya devam edeceğiz.

Bugün burada Türk Sigortacılık sektörünün küresel kriz karşısındaki durumunu değerlendireceğiz. Bilim adamlarımız, sektörden insanlarımız konuşacaklar, görüşlerini söyleyecekler, alınması gereken önlemleri tartışaca-

ğız ve bunları kamuoyuna mal etmiş olacağız. Umarım siz de, biz de hepimiz bundan yaralanacağız. Ben uzun bir açılış konuşması hazırladım aslında, İktisadi Araştırmalar Vakfı başkanı olarak eskiden rahmetli hocamız uzun tebliğler hazırlardı. Bizde hocam konuşmalarınızı lütfen kısa tutunuz konuşmacıların konuşacak konusu kalmıyor derdik. Ben hazırladığım konuşma metnini size sunmak yerine, daha sonra bütün çözümleri kitap haline geleceği için, burada konuşulanların hemen hepsi kelime kelime kitap haline gelecek ve sizlere ayrıca, kamuoyuna ayrıca yansılatacak ama şu kadarını söyleyeyim, Türk sigorta sektörü geçmişten günümüze geleceğin sektörü olarak görülen bir sektördür. Türk sigorta sektörü sırf bu yüzden son yıllarda uluslararası sigortacılık şirketlerinin çok büyük oranda talebine vesile olmuştur. Biliyorsunuz Türk sigorta sektörünün %70'e yakın benim bildiğim kısmı yabancı sigorta şirketlerinin hemen hemen sahipliğine geçmiştir. Şu bir gerçek, sigorta sektörü elbette çok önemli, hayattan, teknik branşlara kadar çok önemli prim üretimi, sermaye birikimi, bilgi birikimi, bireysel sigortalarda da öyle oluşmuş durumda ancak, bundan sonra hem küresel krizin sektörü etkilerini ele almak ve sektörün hangi alanlarda yalnızca aktifleri bakımından değil, bir bütün olarak ele alıp, bunları, bu kısa süreyi, bu sıkıntılı periyotu atlatıp, ondan sonra neler yapılması gerektiğini hep beraber düşünüp, çözümler üretip burada paylaşmak istiyoruz.

Vakfımız ve Güneş Sigorta A.Ş. Genel Müdürü Sayın M. İlker Aycı bey bu bilimsel paneli, bilimsel semineri düzenlememizde yardımcı oldu. Sektörün sorunlarını çok çeşitli kademelerde, çok çeşitli alanlarda, sahalarda bu tartışmalar yapılıyor. Bir vesile ile konuyu ele alacağız. Buradaki bilim insanlarının, bürokrasiden gelen arkadaşlarımızın, iş adamlarının acentelerin, hepsinin görüşlerini söyleme imkânı olacak, paylaşacağız ve çözüm içinde karar alıcılara yardımcı olacağız. Bizim bilimsel olarak düşüncemiz, beklentimiz budur.

Bu düşüncelerle ben sözü uzatmadan konuşmacılara, Sayın Bakanımıza, Sayın Genel Müdürümüze daha fazla zaman kalsın diye burada noktalıyorum.

Sizleri bilimsel seminerimizin yararlı olması konusunda ki görüşlerimi, dileklerimi sunarak selam ve saygılar sunarak huzurlarınızdan ayrılıyor ve bundan sonraki konuşmacı Sayın İlker AYCI'ya yerimi bırakıyorum. Sağ olun var olun.

GÜNEŞ SİGORTA A.Ş. GENEL MÜDÜRÜ M. İLKER AYCI'NIN KONUŞMASI

Değerli hocama teşekkür ediyorum. Sayın Bakanım, çok değerli Genel Müdürüm, İktisadi Araştırmalar Vakfı'nın değerli Başkanı ve yöneticileri, Birlik Genel Sekreterimiz, Sigortacılık Enstitüsü'nün ve Üniversitelerimizin çok değerli hocaları, değerli temsilcilerimiz, bugün buraya teşrif eden Güneş Sigorta ailesinin her kademedeki tüm mensupları, değerli acentelerim ve sektörümüzün değerli duayenleri hanımefendiler, beyefendiler sözlerimin başında hepinizi sevgi ile saygı ile selamlıyorum. Hoş geldiniz diyorum.

Tabii öncelikle bugün burada yoğun programlarına rağmen Ankara'dan buraya aramıza teşrif eden çok değerli Bakanımızın himayelerinde bu toplantıyı tertip ediyoruz. Böylesine önemli bir konuda, böylesine önemli konularda gününü, vaktini bizimle paylaştığı için huzurlarınızda Sayın Bakanıma teşekkür ediyorum. Sayın Sigortacılık Genel Müdürümüze teşekkür ediyorum, Ankara'dan buraya teşrifleri için.

Sayın Bakanımızın himayelerinde İktisadi Araştırmalar Vakfımızın düzenlediği Güneş Sigorta'nın ev sahipliğindeki bu toplantıda, bugün burada saygıdeğer akademisyenler, sektörümüzün tecrübeli konuşmacıları birlikte olacaklar ve bugün bulunduğumuz ortamda Güneş Sigorta ailesi ile beraber

tüm sektör temsilcileri bir arada geleceğe ışık tutulacak, sorular üzerinde kafa yorulacak, konuşulacak, tartışılacak. Dilerim ki bu toplantının neticesi ile pek çok yerde yapılan bu konularla ilgili toplantılar gibi güzel fikirler çıkar, geleceğe ışık tutacak fikirleri burada birlikte yakalama fırsatını, tartışma fırsatını elde ederiz.

Sayın hocam Profesör Ahmet İNCEKARA beyefendi, Orhan hocamızdan aldığı bayrağı, Vakıf Başkanı olarak en yi şekilde taşımakta ve Vakfın misyonuna uygun bir şekilde çalışmalarını sürdürmekte ve Vakfı geleceğe ekibi ile birlikte taşımakta. Biz bu çalışmalara çok yakinen şahidiz ve bir kısmında naçizane içindeyiz, eğer kendilerine bu konuda, bu misyonda biraz olsun destek verebiliyorsak ne mutlu bize. Ben bu vesile ile İktisadi Araştırmalar Vakfı'na da teşekkürlerimi sunuyorum.

Ünlü ekonomist Schumacher'in meşhur bir sözü vardır. "Küçük güzeldir" der. Bilirsiniz 1970'li yıllarda malum petrol krizlerinin ve yükselen küreselleştirmeyi eleştiren tüm kesimlerin şiarı bu söz olmuştur. Küçük güzeldir demişlerdir. Hatırlayalım, 2 yıldır dünyada küresel sermaye ve mal piyasasında yaşanan değişimler, gelişmeler nedense bu sözü bize tekrar hatırlatır olmuştur. Çok açıkça görülüyor ki, insan kaynağına değer atfetmeyen, emeği yok sayan, sadece sanal ve matematiksel metotların arkasına saklanmak suretiyle böyle bir piyasa anlayışını teşvik eden, böyle bir piyasa anlayışı ile çalışan anlayışlar bugün dünyada çeşitli balonlar şişiriyorlar. Şişirilen bu balonlar, tıpkı her balon gibi 2000'li yılların başında piyasa balonu şişmeye başlamıştı. İşte 2000'li yılların başında şişmeye başlayan bu balon nihayetinde patladı ve patlama neticesinde kaybedenler ve kazanlar ortaya çıktı. Öyle görünüyor ki, bu arkadan gelen kazanan ve kaybedenler süreci devam edecek. Tabii ki Schumacher "insan küçüktür dolayısıyla da küçük güzeldir" dediğinde insana verilen değerin de her şeyden önce geldiğini belirtmiş ve vurgulamıştır. Bizde Güneş Sigorta ailesi olarak insani değerin, bu değeri çoğaltıp arttırmanın güzel olduğuna ve doğru olduğuna inanıyoruz. İnsani değerlerin yalnızca matematiksel rakamlara döken ve sanal olarak üretilen piyasalarda insanların geleceğini belirlemeye çalışanlar, ekonomik krizlere rağmen hala bunu yapmaya devam ediyorlar. Oysa biz Güneş Sigorta olarak, kendimizi bu anlayıştan biraz daha farklı konumlandırıyoruz. Akıl ve emekle üretilen hizmetin, katma değerin uzun zaman alsa da çok daha değerli ve çok daha anlamlı olduğunu düşünüyoruz. Uzun vadede ülkemiz için de, dünyamız için de, şirketimiz için de en doğru yaklaşımın bu olduğunu düşünüyoruz. Güneş Sigorta'nın iki yıldır alameti farikası değerlerimizin sigortası olmuştur. Biz şirket olarak maddi ya da manevi ekonomik ya da insani değerlerin birbirini tamamladığını, bütünlediğini düşünüyoruz. Bizim iş yapma prensiplerimiz işimizin mihenk taşları işte bu birbirini tamamlayan düşünceler sisteminin bir bütünüdür. Bize küresel finansal krizin gösterdiği

bir şey var. Şirketlerin varlıklarını koruması, kendilerini idame ettirebilmeleri, değerlerine ancak sahip çıkmalarıyla mümkündür. Şöyle düşünelim. Ahlaki değeri olmayan bir sigorta şirketi, her ne kadar bu ahlaki değerler bütünü korumaya yanaşmıyorsa, eğer böyle bir sigorta şirketi, bu anlayıştaki bir sigorta şirketi acaba müşterilerinin, sigortalılarının değerlerini yeterince koruyabilecek midir? Veya bu nedenleri korumaya çalıştığında aynı performansı gösterebilecek midir? Buradan bakıldığında büyüklüğü, büyük finansal balonları kontrol etmenin, sanal bir piyasada mümkün olması çok bir şeyi değiştirmiyor. Çünkü sizinde bildiğiniz gibi son bir yılda dünyanın en büyük sigorta şirketleri, dünyanın en büyük bankaları birbiri ardına sarsıntı geçirdiler. Kimileri batılı, kimileri büyük oranda değer kaybetti, kimileri de maalesef kamulaştırıldılar. Tabii ucu bucağı belirsiz bir içiçelik ve geçişkenlikle birlikte karmaşık ve değer üretmeksizin para kazananların küresel finansal sistemi bu vesile ile iflas etti. Büyük şirketler ve bankalar çok büyük piyasa ve değer kayıplarına uğradılar. Ülkemiz, 2001 krizinden sonra yapısal reformlarla, finansal yapısını daha da geliştirdi ve güçlendirdi. Bu vesile ile yeni kurumlar ihdas edildi. Bu yeni kurulan kurumlar sayesinde, bunların çalıştırılması ile birlikte 2001'den sonra Türkiye gerçekten de çok farklı bir gelişme sağladı. Bugün eğer bir finansal kriz yaşanmıyorsa bu kurumların çok iyi işletilmesinin çok ciddi anlamda sonuçlarıyla birlikte olduğunu düşünmekteyiz.

Tabii yıllar sonra yine sigortacılık sektöründe de benzer bir yapılanmaya gidildi. Son iki yılda, iki yıl evvel çıkartılan bir kanunla birlikte sigortacılıkta Türkiye'de çok eski olmasına rağmen çatırdayan bazı yerlerin vidaları adeta sıkılarak bugün çok sağlam bir temele oturtuldu. İki yıl evvel çıkartılan bu kanunda, gerek Hazinemizin, gerek sektör temsilcilerimizin, gerek Birliğimizin sektörün tüm aktörlerinin çok önemli payı vardır. Ben burada huzurlarınızda meclisimizden, diğer sektör temsilcilerine kadar bu kanunda emeği geçenleri ki onun mimarları bugün aramızda oturmaktalar kendilerini tebrik ediyorum, takdir ediyorum ve kutluyorum.

Yıllar sonra yine bakıldığı zaman, dünyadaki bu finansal kriz ile birlikte Türkiye bu kategorilerin neresine düşer? Türkiye bu finansal krizde nerededir? Diğer ülkelerle birlikte aynı kaderi paylaşmaktadır diye sorulduğunda; Türkiye'nin ayrıştığı bazı noktalar var ben bu noktaları sizinle paylaşmak istiyorum. Bakın, Türkiye dışarıda saydığımız piyasaların ve finansal yapılarının bulunduğu ülkelerin biraz daha dışında bir ülkedir. Türkiye'nin büyüme dinamikleri büyük ölçüde iç pazara dayalıdır. Yani Türkiye ihracatını son yıllarda 5 kat arttırmıştır. Ama Türkiye'nin ihracatıyla milli gelir büyüklüğünü mukayese ettiğinizde, bugün dünyada büyük bir tüketim çılgınlığının, bunun yanında ciddi bir emtiaya satışının, dolaşımının etkisi ile birlikte büyük cari fazla veren ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin ihracatının bunlara gö-

re biraz daha farklı noktada durduğu görülür. Çünkü Türkiye'nin kendi demokratik yapısına baktığınız zaman ciddi ve çok geniş bir genç nüfusa, dinamik bir nüfusa sahip olduğu görülür. Son yıllarda ihracatımız çok büyük oranda artmıştır. Ama milli gelirle mukayese ettiğimizde bizim diğer gelişmekte olan piyasalarla karşılaştırdığımızda, büyük ölçüde ihracata dayalı ya da ihracata bağlı bir ülke henüz olmadığımız görülmektedir. Ve bugün iç piyasa dinamiklerinin çok önem arz ettiği görülmektedir. Bugün bu krizin hemen sonrasında, dünyadaki finansal krizin hemen arkasından, hızla iç piyasamızdaki toparlanmanın da etkisiyle Türkiye'nin diğer ülkelerden biraz daha fazla ve daha hızlı toparlanacağı buradan bakıldığında aşikârdır. Tabii bizim sektörümüz açısından da bakıldığında, bu genç nüfus, bu iç dinamiklerin ciddi anlamda kuvvetinin ekonomi üzerinde etkilerine bakıldığında hala bugün bizim sektörümüz dünyadaki diğer oyuncular için, yabancı yatırımcılar için çok önemli bir potansiyel teşkil etmektedir. Türkiye son 5 yılda ekonomik büyümesini dünyaya emtiaya satarak finanse etmedi. Tam tersine mamul endüstriyel veya nihai tüketim malı ve hizmeti üretti ve sattı. Zaman zaman keşke bizim de petrolümüz olsaydı, doğalgazımız olsaydı daha farklı bir kalkınma modeli içerisinde olsaydık diye söyleniriz. Bu kriz göstermiştir ki sanal değer üretenler, fiyatı tamamen balon ekonomiden şişen emtiadan para kazanan ülkeler ve şirketler bir gün gelip balon patlayınca, balonla aynı kaderi paylaşmaktan kurtulamamışlardır. Biz bu anlamda Türkiye'nin daha zor koşullar altında gelişmekte olmasıyla birlikte yine de orta ve uzun vadede bu diğer ülkelere göre çok daha farklı bir avantaja sahip olduğunu düşünmekteyiz.

Türkiye'nin bölgesel pozisyonu ve bu konumun bize sunduğu avantajlar yine orta vadede ekonomik ve ticari açılımları beraberinde Türkiye'ye getirme potansiyelini korumakta ve taşımaktadır. Bu trendin hali hazırda başladığını ve hızlı ilerlemeye hazır olduğunu da görmekteyiz.

Yukarıda belirttiğim bu 3 unsurun ortak bir noktası var. O da değer üretmek. Yani, bu bir artı değerdir ve bolluktur, bahsettiğimiz konular ve insan kaynağına dayalıdır. Bizim sektörümüzün, şirketlerimizin en büyük doğal zenginliği insan kaynağımızdır. Ülkemiz, bu kültürel ve bilimsel alt yapıya sahip bir ülkedir. Yine bir düşünürün söylediği gibi "eğitim ancak bir bütünlüğe sahip insanlar üretebilirse başarılı olur". Gerçekten eğitimli olan insan her şeyden birkaç şey bilip, her şeyden birkaç laf edebilen insan değildir. Yani bir ansiklopedinin içerisindeki tüm maddeleri, tüm paragrafları ezbere biliyor olmak değil, o bilginin nerede olduğunu, kaynağının nerede olduğunu ve ona nasıl ulaşabileceğini bilmek asıl olandır. İşte bizde bugün küresel ekonomideki son gelişmelere bakarak bu olumsuz koşulların bizleri etkilediğinden, bütün küresel sistemin hızla sarsıldığından söz ediyoruz. Ancak, küreselleşmenin öte yandan bir diğer tarafı da yerelleşmedir. Biz yerelliği-

mizle, yerel değerlerimiz ve ekonomimizle küreselleşmeyi yorumluyor, anlıyor ve buna yön veriyoruz. Sigorta sektörü geçen yıllarda büyük işleri almaya yönelen ve büyük işleri almak için ciddi rekabet yapan ve bu rekabetin içerisine girdiği zamanda küçük işleri ve acentelerini biraz ihmal eden şirketlerle de karşılaştı. Biz Güneş Sigorta olarak, Güneş ailesi olarak, kendimizi bundan biraz ayırt ettik. Her küçük bir poliçenin, her acentemizin ve her işin önemli olduğunu düşündük ve bunun üzerine gittik. Bu nedenle de acente teşkilatlarımızı geliştirdik, bölge teşkilatlarımızı geliştirdik, hizmeti çok daha fazla ve farklı bir şekilde ayağa götürmeye çalıştık. Yerinden hizmet etmeye çalıştık. Tabii Anadolu'yu fersah fersah, Anadolu'yu kapı kapı gezmek zorunluluğu vardı. Ekip arkadaşlarımızla birlikte Anadolu'yu sıkı bir şekilde taradık ve gezdik. Bunun karşılığı bize ne olarak döndü biliyor musunuz bunun karşılığı bize önce üretim olarak döndü, kaçınılmaz ama arkasından ciddi anlamda teknik kâr olarak bu bize yansıdı ve buradan gelen büyümenin, buradan gelen teknik kârın sayesinde az evvelki filmde seyretmiş olduğunuz tablolar gerçeğe yansıdı, ete kemiğe büründü. Güneş Sigorta'nın son üç yıldaki iki basamak birden yükselen 7.'likten 5.'liğe çıkan ve Türkiye'de gelişen piyasalarla dünya oyuncuları ile birlikte rekabet ederken, dünya oyuncuları geldikçe nedense daha çok yükselen bir şirkete dönüşmesi süreci yaşandı. Bu bakımdan da Güneş Sigortanın bu farkının da altını yeri gelmişken çizmek istiyorum.

Tabii önümüzdeki birkaç yıl içerisinde dünyadaki ekonomik ve siyasi yapıda farklı bir kisveye bürünecektir. Yurtdışındaki yorumların birçoğuna göre aslında 2009'un ilk çeyreğinin sonu ile birlikte bu krizin dibi göründü deniliyor. Bilmiyoruz bu ne kadar isabetlidir değildir ama dünyadaki büyük bütün ekonomistlerin söylediği benzer şeyler. Tabii eğer burada çıkış başlarsa, bu çıkışla birlikte Türkiye bir yandan G-20 ülkeleri içerisindeki yerini güçlendirecek, sabitleyecek ve daha yukarıya çıkmanın gayreti içerisinde olacaktır. Ülkemiz, 2001 krizinin ardından gerçekleştirilen reformlarla beraber şuan güçlü ve sağlıklı bir finansal yapıya sahiptir ve ciddi anlamda bugün ne bankacılık, ne de sigortacılık sektörü ciddi bir sistematik kriz altında değildir. Bankalarımız likittir, sigorta şirketlerimiz sağlamdır ve sağlam adımlarla geleceğe doğru ilerlemeye de devam etmektedirler. Tabii eğer dünya ekonomisindeki ivme öngörüldüğü gibi tersine dönerse, bundan sonra biz sağlam mali yapımızı koruyarak, psikolojik ve reel direnç mekanizmalarımızı kuvvetli tutarak daha iyi ve etkili bir ekonomik yapıya geçişi de sağlayabiliriz. Elbette ki küresel finansal kriz nedeniyle sigorta sektörüne giren yabancı sermaye bu dönemde biraz azalmıştır. Biraz daha etkisi azalmıştır, temposu düşmüştür ama asla vazgeçmeyeceklerdir. Hatırlayınız bu krizin hemen öncesinde Türk sigorta pazarı Avrupa'nın en hızlı büyüyen sigorta pazarıydı. Ben inanıyorum ki yeniden çıkış başladıktan sonra Türkiye yeniden bu sigorta pazarı olarak, bu kimliğine geri dönecektir ve yabancılar bu-

raya ilgisini kaybetmeyeceklerdir. Yabancı sermaye ülkemizde kalmaya, daha fazla gelmeye, bu potansiyelden sigortalı olmayan nüfusun çoğunu hatırlayın, potansiyelimizi hatırlayın, bu potansiyeli kullanmak için bu piyasada bizimle beraber çalışmaya, yarışmaya, katma değer üretmeye bizlerle beraber devam edeceklerdir. Tabii ki küresel sistem şu an içinde bulunduğu temel yaşamlarla ve temel yaşamsal sorunlarla uğraşacak mıdır diye bir soru aklımıza geliyor. Schumaher bu konunun cevabını şöyle veriyor. Diyor ki "hız ve kıskançlık sürekli ve sınırsız bir maddi ekonomik bir büyümeyi talep eder. Bunu yaparken de muhafaza etmeye, sınırlarını öngörmeye önem vermez." Oysa biz bu yapının aksine değerlerimize, insanlarımıza sahip çıkmayı ve bu şekilde işleyen bir ekonomik yapıya sahip olmayı hep önemsedik ve bunu hep savuna geldik.

Sayın Bakanım, değerli misafirlerimiz bu güzide topluluğu bugün burada Güneş Sigorta ailesi olarak ağırlamaktan mutluluk duyduğumu, buradaki konuşmaların ülkemiz ekonomisi ve sigorta sektörü açısından önemli öneriler ortaya koymasını beklediğimizi söylüyor, sizlerle paylaşıyorum. Ve bir kere daha hoş geldiniz diyorum. Sözlerimi Amerikalı siyahî bir şairin şiiri ile noktalamak istiyorum. Şiirin adı, İnsanlarımız

Gece güzeldir, insanlarımızın yüzleri de

Yıldızlar güzeldir, insanlarımızın gözleri de

Güzel aynı zamanda güneştir, güzel aynı zamanda insanlarımızın ruhudur.

Diyorum, saygılar sunuyorum.

DEVLET BAKANI HAYATİ YAZICI'NIN KONUŞMASI

Çok değerli katılımcılar, değerli genel müdürler İktisadi Araştırmalar Vakfı değerli Başkanı, sektörün değerli temsilcileri, değerli basın mensupları hepinizi muhabbet dolu saygı ile selamlıyorum.

Küresel ekonomik krizin Türk Sigorta Sektörüne Yansımaları şeklinde önemli bir konuda, müzakere yapacak, siz uzman ve seçkin katılımcılarla birlikte olmaktan duyduğum memnuniyeti ifade ederek konuşmama başlamak istiyorum.

Günümüzde, modern, gelişmiş bir ülke olmanın elbette pek çok faktörü var ama bunlardan en önemlilerinden bir tanesi de, bir hizmet sektörüne sahip olabilmek ve dünyaya hizmet satabilmektir. Bu önemli faktörlerden bir tanesi.

Son yıllarda ülkemizde hizmet sektörünün ciddi bir gelişme kaydettiğini görüyoruz. Bugün özellikle Türkiye'nin, sigortacılık ve bankacılık sektörünün geliştiği, kat ettiği nokta cidden önemli ve takdire şayan. Uluslararası rekabet arenasında başarılı olmuş ya da başarısını devam ettirmek isteyen birçok finans kurumu, Türkiye'yi, sadece bir ülke pazarı olarak değil, aynı zamanda bölgesel bir cazibe merkezi olarak görüyor ve algılıyor.

İnsanlarımızın yarınlarına daha güvenle bakmalarını sağlayan sigorta sektörümüz, son yıllarda düzenli olarak TÜFE rakamlarının üzerinde büyümüş ve ülke ekonomisindeki payını %1'lerden 1,5'lar seviyesine yükseltmiş bulunmaktadır. Öte yandan sigortacılık sektöründe son yıllarda, risk yönetimi ve ürün geliştirme konusunda önemli çalışmalar yapılmaktadır. Küresel piyasalara entegre olma sürecinde hızla ilerleyen sektörün orta vadede Türkiye ekonomisi içinde hak ettiği büyüklüklere ve kişi başına düşen satın alma ortalamalarına yükseleceğine hiç kuşku bulunmamaktadır. Kişi başına düşen gelirin son dönemde nerede ise 5 kat arttığı düşünülecek olursa, sigortacılık sektörünün gelişmesinin ve büyümesinin kaçınılmaz olduğu görülebilir. Ülkemizde, sigortacılık geliştikçe ve büyüdükçe, aynı zamanda diğer üretim ve hizmet sektörlerinin de büyümesine önemli katkı sağlayacağı açıktır. Bu sektörlerde iyi yönetilen risk ve karşılanan hasar, yatırımcıya güven verecek ve yeni istihdam olanaklarının ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bu bakımdan sigortacılık sektörünün ekonomimiz açısından ne kadar can alıcı ve ne kadar önem arz ettiği ortadadır.

Değerli konuklar, dünya ekonomisinin eşi ender görülen bir krizle karşı karşıya olduğu bir gerçektir. Amerika Birleşik Devletlerinde konut piyasasında başlayan bu küresel finansal kriz, Birleşmiş Milletler tarafından yüzyılın krizi olarak nitelendirilmiştir. Uluslararası Para Fonu tarafından ise, dünya ekonomisinin 1930'lardan bu yana karşılaştığı en tehlikeli finansal kriz olarak nitelendirilmektedir. Küreselleşmiş bir dünyada, bu krizin bütün ülke ekonomilerini etkilediği açıktır. Geçtiğimiz yıllarda küresel ekonomiye entegre olma noktasında, çok büyük açılımlar gerçekleştirmiş olan ülkemizde elbette ki bu küresel krizden belli ölçüde etkilenmiş bulunmaktadır. Bu noktada ülke olarak yapmamız gereken şey, bu krizin neticelerini en aza indirgemeye çalışmak ve hatta bu krizi kendimiz için bir avantaja dönüştürebilme yollarını aramak ve bulmak olmalıdır. Küresel krizin ülkemizde etkisinin hissettirdiği şu günlerde tam bir dayanışma içerisinde hareket etmemiz ve atacağımız her adımın hesabını çok iyi yapmamız gerekliliği ortadadır. Ama unutmayalım ki bu küresel krizi, ekonomik krizlere karşı son derece dayanıklı hale gelmiş bir ekonomiyle karşılıyoruz. Bu durum, ülkemizin krizle mücadele açısından gerçekten de kıymetini bilmemiz gereken çok büyük bir avantaj sağlıyor bize. Hepinizin çok yakından takip ettiği gibi Türkiye ekonomisi, 2002 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde uygulanan makro ekonomik politikalarla ve gerçekleştirilen yapısal reformlar sayesinde oldukça sağlam bir iktisadi yapıya kavuşmuş bulunmaktadır. Kamu maliyesinde sağlanan disiplin, bankacılık reformu, özelleştirme alanında elde edilen gelişmeler, temel sektörlerin rekabete açılması ve dalga ve döviz kuru rezervi ekonomimize ciddi bir esneklik ve dayanıklılık kazandırmış bulunmaktadır. Bu süreç içerisinde, ülkemizin önünü açan birçok yasal düzenlemeye imza atmış olduğumuzun altını özellikle çizmek istiyorum. Bu önemli yasal dü-

zenlemeler arasında, 2007 yılında yasalaşarak yürürlüğe giren Sigortacılık Kanununun, sigorta sektörünün önünü nasıl açtığını ve sektörün uluslararası standartlarda uyumuna nasıl katkı sağladığı özellikle sizlerin takdir edeceğiniz umuyorum.

İktidara geldiğimiz günden beri attığımız bütün bu kararlı ve cesur adımlar sayesinde bugün Türkiye'de geçmiş dönemlerle kıyaslanamayacak ölçüde bir istikrar ve güven duymaktadır. Öte yandan Türkiye uluslararası toplumda sözü dinlenen, gündem belirleyen, küresel barış ve istikrara katkı yapan, itibarlı bir ülke haline gelmiş bulunmaktadır. Uluslararası zeminde her geçen gün saygınlığını ve etkinliğini arttıran ülkemizin, her anlamda küresel bir cazibe merkezi haline getirildiğinin de tarafınızdan takdir edileceğini umuyorum. Bugün ve yarın en büyük 17. ekonomisine sahip olan Türkiye, bölgesel bir güç olmanın ötesine geçerek, artık küresel bir güç olma yolunda hızla ilerlemektedir.

Bütün bunlar küresel krizin üzerimizdeki etkilerini önemli ölçüde azaltacak gelişmelerdir, yapısal dönüşümlerdir. Türkiye güçlü ekonomik temelleri, genç nüfusu ve her alandaki yüksek potansiyeli ile bu küresel krizi olabilecek en iyi şekilde inşallah atlatmayı başaracaktır. Son yılarda hızlı bir gelişme gösteren sigortacılık sektörümüzün de bu küresel krizle baş edebilecek bir güçte olduğuna inanıyoruz.

Konuşmamın başında da belirttiğim gibi ülke olarak bu küresel kriz dikkatli bir şekilde izlenmeli. Tam bir dayanışma içerisinde hareket etmeli ve atacağımız her adımın hesabını hep birlikte çok iyi bir şekilde yapmalı ve değerlendirmeliyiz.

Değerli konuklar, inanıyorum ki burada bugün sigortacılık sektörünün ülkemizdeki geleceğine ve sorunlarına ışık tutacak çözüm önerilerini ve ülkemizi bu sektörde daha rekabetçi hale getirecek vizyoner görüşleri dinleme ve tartışma imkânı bulacağız. Güneş Sigortanın desteği ile İktisadi Araştırmalar Vakfı tarafından düzenlen bu seminerin, bu doğrultuda atılacak önemli adımlardan biri olduğunu düşünüyorum. Sigorta sektörümüzün, ekonomimiz için can alıcı bir önemi olduğuna da hiç kuşku yok. Bundan dolayıdır ki küresel ekonomik krizin Türk sigorta sektörüne nasıl yansıyabileceği ve bu konuda ne tedbirler alınması gerektiği sorusunun cevabı çok önemlidir.

Bu düşüncelerle düzenlenen bu seminerin cidden seçilmiş önemli konuda yapılacak tartışmaların, ülkemiz için, sigorta sektörü için hayırlı olmasını diliyor, sizleri başarı dileklerimle tekrar sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

TEBLİĞ OTURUMU

Başkan : **Prof. Dr. Mithat DİNÇER**
İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Öğretim Üyesi

Tebliğ : **Küresel Kriz Ortamında**
Türk Sigorta Sektörünün
Mevcut Durumu ve Beklentiler

Tebliğci : **Prof. Dr. Suna ÖZYÜKSEL**
Marmara Üniversitesi Bankacılık-Sigortacılık
Yüksekokulu Öğretim Üyesi
Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Müdürü

enel olarak, sigorta şirketlerinin
şandığı gibi likidite ve sermaye
emi olmam
Türk Sigorta Enstitüsü
Prof. Dr. SUNA ÖZYÜKSEL

BAŞKAN: PROF. DR. MİTHAT ZEKİ DİNÇER

Teşekkür ediyorum. İktisadi Araştırmalar Vakfı'nın değerli Başkanı değerli meslektaşım aynı zamanda, Sayın Genel Müdürler, değerli konuklar, bu arada bugünün sigortacılık uzmanlarının yanında, aranızda geleceğin sigorta uzmanlarını da görüyorum. Yani bazı sevgili öğrencilerimiz de görüyorum. Hepinize hoş geldiniz diyorum öncelikli olarak.

Konu gerçekten son derece önemli, açılış oturumunda çok güzel konuşmalar yapıldı. Aslında benim giriş olarak söylemek istediğim birçok şey de söylendi. O yüzden ben tekrarları engellemek ve değerli hocaya yeteri kadar süre verebilmek için hemen oturumu başlatacağım. Ama takdir edersiniz ki Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayan bu Mortgage krizi bir takım nedenlerle bütün dünyayı sardı. Artık bunun sebeplerini çoğumuz biliyoruz. Dünya artık o kadar ufaldı ki, küreselleşme rüzgârı öylesine esiyor ki, özellikle sürükleyici bir ülkede ortaya çıkan bir risk, bütün dünyayı adeta sarıp sarmalıyor. Küreselleşme bu adeta. Avantajlarının yanı sıra dezavantajları da var. Şöyle bir düşünürsek hakikaten 1980'den önceki krizler ve daha sonraki küreselleşmenin yoğunlaşmasıyla ortaya çıkan krizler bir hayli farklılık gösteriyor. Bir hayli etkileşim ve değişim oluyor. Bunda şunu da unutmamak lazım iletişim dünyasının son derece gelişmesi ve gerçekten artık bir yerde bir ekonomik olay olduğu zaman, bunun dünyanın birçok yerine anında haber olarak ulaşması. İletişimdeki çok büyük gelişmelerde, bir ülke krizle karşılaştığı zaman, o ülkede olup bitenin diğer ülkelere de hemen bilgi olarak ulaşmasını sağlıyor.

Ben sözü daha uzatmayayım ve değerli Prof. Dr. Suna ÖZYÜKSEL Marmara Üniversitesi'nden Bankacılık ve Sigortacılık Öğretim Üyesi bu biraz önce ifade edilen Küresel Kriz Ortamında Türk Sigorta Sektörünün Mevcut Durumu ve Beklentileri'ni kendilerinden dinleyeceğiz. Konunun uzmanı olarak birçok yararlı bilgiler vereceğine inanıyorum. Elbette ki 30 dakikalık süreyi de rasyonel kullanacağından da eminim.

KÜRESEL KRİZ ORTAMINDA TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU VE BEKLENTİLER

Prof. Dr. Suna ÖZYÜKSEL

Marmara Üniversitesi
Bankacılık-Sigortacılık Yüksekokulu Öğretim Üyesi
Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Müdürü

Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan. İktisadi Araştırmalar Vakfı'nın değerli yöneticilerine, değerli Genel Müdürlere, değerli Birlik Genel Sekreterimize, değerli hocalarımıza ve değerli sektör katılımcılarına da çok teşekkür ediyorum.

Sunumu aslında farklı başlıklarla hazırlamayı düşünmüştüm. Küreselleşme nedir? Neden bizi etkiler? Küresel kriz nedir? Neden ortaya çıktı? Dünyayı nasıl etkiledi? Türkiye'ye nasıl yansıdı? Sigorta sektörüne nasıl yansıdı? Şeklinde bir sıralama yapmayı düşündüm ama daha sonra şunu fark ettim. Özellikle bir yıldır hepimiz Amerika'daki Mortgage krizini, bize nasıl yansıdığını, bunun etkilerini çok yakından takip ediyoruz. Bu nedenle tekrar olmasın diye çok fazla o başlıklara girmedim ve sunumumu 4 temel başlıkta hazırladım.

Sunumumda, öncelikle krizi genel olarak değerlendirdikten sonra, giriş bölümünde, krizin AB sigorta sektörüne etkileri ile krizin sigorta sektörüne muhtemel etkilerini kısaca ele alacağım. Bir sonraki bölümde, kriz döneminde Türk sigorta sektörünü etkileyen temel faktörleri kısaca inceledikten sonra, çünkü bu konudaki veriler Birliğin web sitesinde var, çok fazla bu verilerle vaktinizi almak istemiyorum, bu nedenle, Türk sigorta sektörünü birkaç tablo çerçevesinde değerlendireceğim. Son olarak ise, Türk sigorta sektörünün 2008-2012 dönemi büyüme projeksiyonuna ilişkin bir çalışmayı sizlerle paylaşacağım.

Bu çalışma 2008 yılının sonlarında, Vakfımızca, çok değerli D.P.T eski üst düzey bürokratlarından Sayın Nihat Kamuran Malatyalı'ya yaptırılmıştır. Sayın Malatyalı, eski bir bürokrat olmasının yanı sıra, aynı zamanda çok sayıda ulusal ve uluslararası makro ekonomik araştırma ve ekonometrik çalışma yapan çok değerli bir araştırmacıdır. Ve bu çalışma sigorta sektörü için bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Sigorta sektöründe daha önce böyle bir çalışma yapılmadığı için, biz kendisinden böyle bir çalışmayı sigorta sektörü için yapmasını rica ettik ve yapılan çalışma gerçekten çok yararlı bir çalışma oldu. Çalışmada, Türkiye'de sigorta sektörünün önümüzdeki orta dönemlik periyotta ne tür bir gelişim çizgisi gösterebileceğine dair alternatifli bir öngörü verilmektir. Bu amaca yönelik olarak çalışmada, sektöre ait 1984-2007 gerçekleşmeleri açıklayıcı değişken olarak kullanılmış ve bu veriler yardımıyla yapılan ekonometrik analiz sonucu sektörün 2008-2012 döne-

mindeki olası gelişme patikası, alternatifli olarak, elde edilmeye çalışılmıştır.

Aslında dünyayı etkisi altına alan krizin temeli finansal sektöre dayanmaktadır. Finansal sektörde ortaya çıkan ve büyüyen kriz, ekonomiye de yansımış ve küresel bir ekonomik kriz halini almıştır. Bildiğiniz gibi finansal sektörün, özellikle de sermaye piyasaları ve bankaların temel görevleri fon fazlası olanlarla fon açığı olanlar arasında aracılık görevi üstlenmektir. Ya da başka bir ifadeyle, finans sektörü, bireylerin tasarruflarını reel sektöre yönlendirerek yatırımların ve üretimin artırılması işlevini üstlenir. Ancak, 80'li yıllardan sonraki gelişmeler finans sektörünün işlevini sorgular hale getirmiştir. Finans sektörü 80li yıllarda başlayan finansal küreselleşme hareketleriyle, aracılık yapan bir sektör olmaktan çok ana bir sektör haline gelmiştir. Şöyle ki, fonların reel sektöre aktarılmasından çok, menkul değerlerin alınıp satılmasıyla, spekülatif işlemlerle paradan para kazanan bir sektör haline dönüşmüştür. Bu nedenle, reel sektördeki büyümeye paralel olmayan bir büyüme yaşanmıştır, finans piyasalarında. Slayttaki şekilde, dünyanın büyük bankalarının 2007 yılının 2.çeyreğindeki ve 2009 yılı Ocak ayı sonundaki, yani kriz öncesi ve sonrası piyasa değerleri yer almaktadır. Şekilde de görüldüğü gibi, 255 milyar dolar piyasa değeri olan Citigrup'un piyasa değeri 19 milyar dolara, 215 milyar dolar piyasa değeri olan HSBC'nin değeri 97 milyar dolara, RBS'nin 120 milyar dolarlık piyasa değeri 4.6 milyar dolara düşmüştür. Diğer bankalarda da benzer düşüşler görülmektedir. Bu düşüşler bize finansal piyasalarda balon, köpük diye çeşitli isimlerle adlandırılan, menkul değerlerin şişirilmiş değerlerini ve bu değerlerin nasıl düştüğünü çok açıkça göstermektedir.

Çoğu ekonomist, dünyanın içinde bulunduğu küresel ekonomik krizi ya da finansal krizi, ekonomide bir deprem olarak tanımlamakta ve piyasalarda büyük bir yıkıma neden olduğunu ve olacağını söylemektedirler. Evet, bu kesinlikle doğru bir benzetmedir. Küresel krizler depremler kadar yıkıcı ve depremler kadar da gereklidir. Bildiğiniz gibi, depremler çok canımızı yaksa da, doğanın dengesini bozacak şekilde yapılan müdahaleleri ve bilimsel kurallara uymayan yapıları, eski haline döndürme işlevlerini de üstlenirler. Hepimiz biliyoruz ki, deprem olduğunda sadece doğanın bize ekip biçmemiz için verdiği verimli ovalar ve su kenarlarına yapılan binalar ile bilimsel olarak belirlenmiş yapım kurallarına uyulmadan yapılan binalar yıkılmaktadır. Diğerleri ise sadece hasar görmektedir. Böylece doğa, ova ve su kenarlarını temizlemekte ve yeniden tarıma elverişli hale getirmektedir. Bireyler ve yöneticiler de inşaat sektörünün daha bilimsel kurallarla çalışması yönünde etkiler yapmaktadır.

Krize kısaca değindikten sonra, şimdi Avrupa Sigorta Piyasasına krizin etkilerini de kısaca değerlendirmek istiyorum. ABD'ye olan etkilere burada

değinmeyeceğim çünkü ABD'de, hepimizin bildiği gibi AIG'de çok büyük sorunlar yaşandı. Bunun temel nedenlerinden biri AIG'nin ürünlerinin arasında mortgage sigortalarının ve yatırım portföyünde ise daha çok mortgage ilişkili menkul değerlerin olmasıydı. Yani risk yönetiminde çok dikkatli ve doğru tercihler yapılmamasıydı. Ancak, AIG konusunda çok ciddi bir araştırma ve çalışma yapmadığımı belirtmek isterim, bu bilgilere sadece internetten, çeşitli raporlardan ulaştım. Bu nedenle bu konuyu tam olarak sizinle analiz etmem doğru olmaz. Peki Avrupa sigorta piyasasında neler oldu. Aslında, Avrupa Birliği sigorta piyasasına genel olarak baktığımızda, sigorta şirketlerinde tabiî ki etkilenmeler görüldü ama bankacılık sektörü ile kıyasladığımızda çok çok düşük etkilenmeler olduğunu söyleyebiliriz. Bu krizle birlikte, sigorta şirketlerinin aslında risk yönetimlerini düzgün yaptıklarını, etkin denetimlerle ve aynı zamanda aktif-pasif yönetimlerini dikkatli yaptıkları görüldü. Ve bu nedenle de sigorta şirketleri büyük bir likidite ve sermaye yeterliliği problemi yaşamadı. Sigorta sektörünün krize karşı göstermiş olduğu dirençlilik; Avrupa borsalarının sigorta şirketlerine, bankalara nazaran çok büyük ölçüde güven duymasına yol açmıştır. Bu nedenle, 2008 yılı süresince sigorta şirketlerinin hisse fiyatları bankalarınkine kıyasla üstün performans sergilemiştir.

Bu bölümde, Amerika'da çıkan ve küresel krize dönüşen yani önce finansal kriz olarak çıkan, daha sonra da bir ekonomik krize dönüşen bu kriz, sigorta şirketlerini nasıl etkiler, nasıl yansır? Onları özetlemeye çalışacağım. Kriz, aynı bankalarda olduğu gibi, sigorta şirketlerinin de piyasalardaki değerlerini düşürebilir. Diğer taraftan, kriz şirketlerin, yatırım portföylerini olumsuz etkileyebilir, çünkü biliyorsunuz ki özellikle hayat sigortası şirketleri, topladıkları primleri uzun dönemli yatırımlarda değerlendirirler ve bu çerçevede de eğer sigorta şirketlerinin yatırım portföylerinde biraz önce gördüğümüz değerleri çok çok düşen şirketlerin hisse senetleri yer alıyorsa, bu durum sigorta şirketlerinin yatırımlarını olumsuz etkileyen bir süreç olabilir. Yine aynı şekilde, bu finansal krizin ekonomik bir kriz haline dönüşmesi ve büyümeyi, kişilerin gelirlerini, işsizlik oranlarını etkilemesi sigorta ürünlerine olan talebi azaltabilir. Bu da yine dolaylı da olsa sigorta şirketlerine direkt yansıyacak bir etki haline gelebilir ve şirketlerin prim hacmi azalabilir. Dördüncü unsur şu olabilir; bir finansal grubun parçası olan sigorta şirketlerine diğer grup şirketlerindeki olumsuzluklar yansıyabilir. Biliyorsunuz ki 90'lı yıllardan itibaren bankalar ve sigorta şirketleri birleşerek büyük finansal gruplar oluşturdular. İşte bu finansal gruplar içerisinde yer alan sigorta şirketleri, grubun diğer şirketlerinin krizden etkilenmeleri nedeniyle, krizden dolaylı da olsa etkilenebilirler.

Diğer bir etki de sigorta şirketlerinin portföylerinde alt-gelir gurubu mortgage enstrümanlarına yaptıkları yatırımların yoğunluğunun şirket değerini

olumsuz etkilemesidir. Daha çok AIG gibi, ABD'deki sigorta şirketleri için geçerli olduğu görülen bu durumun, Avrupa sigorta şirketleri için önemli bir sorun teşkil etmeyeceği düşünülmektedir. Çünkü sigorta konusunda araştırma yapan ekonomistler, alt gelir grubu mortgage enstrümanlarının küresel sigorta ve reasürans sektörünün sermayesinin yaklaşık %3,5 unu ya da yatırılmış varlıların %0.5 gibi cüzi bir oranı geçmeyeceğini beklemektedir. Türk sigorta sektörü için ise, bu tür mortgage ürünlerinin piyasada bulunmaması nedeniyle, zaten böyle bir risk yoktur.

Peki, bu ekonomik kriz döneminde Türk sigorta sektörünü neler etkiler. Bunu iki temel grup olarak ele aldım. Uluslararası faktörler ve ulusal faktörler. Uluslararası faktörler dediğimiz biraz önce bahsettiğimiz küresel kriz nedeniyle sigorta sektörüne etki edebilecek faktörler. Diğer bir uluslar arası faktör ise, giderek artan reasürans fiyatları. ki reasürans şirketlerinin karlılıklarını sadece kriz etkilemiyor. Özellikle, 2007 yılında katastrofik olayların çok yoğun olması da yine bu karlılıkları etkileyen bir faktör olmuş. Bu çerçevede bunların da reasürans maliyetlerine yansıması, dolayısıyla da sigorta piyasalarına yansıması yine uluslararası bir faktör olarak Türk sigorta sektörünü etkileyebilir gibi görünüyor.

Ulusal faktörler ise tablolardaki veriler çerçevesinde benim üzerinde durmak istediğim faktörler. Birincisi makro ekonomik göstergeler, ikincisi ise sigorta ile ilgili diğer sektörlerin gelişimi. Makro ekonomik faktörlerden ilki enflasyon, enflasyon neden önemli çünkü enflasyon bir belirsizlik ortamı yaratır. Gerek sigorta sektörlerinin orta ve uzun vadeli yatırımları açısından, gerekse tüketicilerin sigortaya olan talebi belirlemeleri açısından enflasyon olumsuz bir faktördür. Ülkenin büyümesi, üretim hacminin artması ise, sigortayla doğrudan ilişkili faktörlerden biridir. Bununla birlikte kişi başına düşen GSYİH da sigorta primine, sigorta ürünlerine olan talebi doğrudan etkileyen bir diğer faktördür. Kişilerin gelirleri arttıkça, sigortaya olan taleplerinin de artacağı beklenilmektedir. Döviz kurlarındaki değişim de yine önemli makro ekonomik göstergelerden biridir. Gerek portföylerinde yer alan döviz ağırlıklı ürünler nedeniyle gerekse reasürans fiyatlarının stabilizasyonu açısından, döviz kurlarındaki değişimler Türk sigorta sektörünü doğrudan etkileyen faktörlerdendir. Bunlara ilaveten, işsizlik gibi, eğitim seviyesi gibi çok sayıda makro ekonomik gösterge de Türk sigorta sektörünü etkileyecek diğerli önemli faktörlerdir ve bunların hepsini dikkate almamız lazım ama ben çok ana başlıklarla birkaç tabloyla vaktinizi almadan geçmek istiyorum bu bölümü.

Enflasyona baktığımızda 2008 yılında aylık bazda enflasyon grafiği görünüyor. Yıl sonundaki toplam enflasyon burada %10.6, halbuki yılbaşında 8.17'lerden başlamış, bunun yıllar itibariyle dağılımına baktığımızda, 2007'den sonra 2008'de yani %8'lerden %10'lara çıkan bir enflasyon var ki

burada 2 puanlık bir artış, gerek ekonomi, gerekse de sektöre yansıyacak olumsuzları içerebilir diye düşünüyorum.

Büyüme hızlarına baktığımızda, 2006'da 6.89'luk ekonomik büyüme oranı, 2007'de 4.67, 2008'de 1.06'ya inmiş ve bunun önümüzdeki yıl 2009 yılı sonunda da -3 civarlarında olması bekleniyor. İşte bu temel ekonomik faktörlerden büyümedeki bu negatif oranlar da, sigorta sektörünü doğrudan olumsuz etkileyebilecek bir faktördür. Kişi başına düşen gelire baktığımızda, 2007'de 9.300 dolardan, 2008'de 11.000 dolara çıkmış ancak 2009'da %3'lük bir küçülme ile 10900 dolara inmesi bekleniyor, burada da bir düşüş var büyümeye paralel olarak.

Döviz kurlarındaki değişim faktörüne baktığımızda, geçtiğimiz 2008 yılının Ekim ayından itibaren aşırı bir yükselme gösteren kurların bu ay içerisinde düştüğünü görmekteyiz, ancak döviz kurlarıyla ilgili olarak, değişim beklentisi ve belirsizlik halen devam etmekte. Yani tekrar çıkacak mı, tekrar bu oranda kalacak mı şeklinde bir tedirginlik var döviz kurları ile ilgili olarak, yılsonunda bu kurların stabile olup olmayacağını da hep beraber göreceğiz.

Ulusal faktörlerin ikinci ana başlığı olan, ilişkili sektörlerin gelişiminden sigorta sektörünü etkileyebilecek diğer sektörleri kastediyorum. Bu sektörleri tespit edebilmek için ise, sigorta primlerinin branşlara göre dağılımına bakıyorum. Tablodan da görüleceği gibi, %33'le en büyük payı kaza branşı alıyor, yani motorlu kara taşıtları. Ayrıca, gene slaytta görüldüğü gibi %20'lik pay da kazaya ilişkin mali sorumluluk. Kısaca, toplamda baktığımızda yaklaşık primlerin yarıdan çoğu aslında otomotiv sektöründen geliyor. Bu da demektir ki, otomotiv sektörünün satış ve üretimindeki değişmeler sigorta sektörünün primlerini doğrudan etkileyebilir. Primler içinden önemli bir pay olan üçüncü branş ise, yangın branşı, bu branşın payı ise %18. Burada söz konusu olan oturma amaçlı ve ticari amaçlı konutlardır. Demek ki bizi ilgilendiren sektörlerden bir diğeri de konut sektörüdür. Kısaca, sigorta sektörünün yaklaşık % 70'den fazla kısmını, 4'te 3'üne yakın kısmını etkileyen iki sektör otomotiv ve konut sektörüdür. O zaman biz sigorta sektörü olarak bu iki sektörü çok yakından takip etmeliyiz.

Otomotiv sektörü pazar büyüklüğüne baktığımızda, 2005'de 758.537 toplam üretim var ve burada ithalatın payı sağ tarafta görüyorsunuz %57, bu 2006'da düşmeye başlıyor 665.000, 2007'de 634.000 ve 2008 yanılmıyorsam hesaplamıştım %15,9'luk bir düşüşle 526.544'e inmiş. Bu düşüşler eğer sigortaladığımız araç sayısına yansırsa sektör için önemli bir prim düşüşü demektir. Yani otomotiv sektörün pazar büyüklüğünün küçülmesi, bizim endişe etmemiz gereken bir konu.

Geldik konut sektörüne. Konutta TÜİK ve DPT'nin rakamlarına baktığımda konutları bir ve daha fazla daireli ve iki ve daha fazlalı daireleri diye iki

ayrı sınıfa ayırmışlar ve bunları ikamet amaçlı ve ticari amaçlı olarak da tekrar sınıflandırmışlar. Bu nedenle arka arkaya 4 grafik göstereceğim size. Bir ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalara baktığımızda, sayı 2006 da yaklaşık 100.000 civarındayken, 2007'de 90.000'e düşmüş. Yani konut sektöründe de bir düşüş söz konusu. Yapı ruhsatına göre iki veya daha fazla odalı daireli ikamet amaçlı binalara baktığımızda aslında 2008'den itibaren düşüşün başladığını görebiliyoruz grafikte. Bu grafik ise yapı sayısı açısından gösterilen bir grafik, yapı sayısı kadar bizim için bu konutların değerleri de önemli. Çünkü biz değerler üzerinden sigorta yapıyoruz. Değerler açısından baktığımızda aynı düşüş değerlerde de söz konusu ve 2009'da da devam ediyor. İkamet amaçlı binalar dışında, yani ticari binalar için baktığımızda yine 2008'de düşüş yapı sayısı açısından görülmektedir. Burada değer açısından baktığımızda burada da yine iniş çıkışlar ve düşüşler görülmektedir. O zaman sigorta sektörünün, biraz öncede söylediğim gibi konut ve otomotiv sektörünü yakından takip edip, buna göre belli risk değerlendirmelerini de yapıyor olması gerekiyor.

3. bölümümüzde, Türk sigorta sektörünün bugünkü durumu ne, sektörde ne değişiklikler oldu? Ona bakacağız. Öncelikle sektörün dünyadaki yeri ile ilgili iki tane tabloyla başlamak istiyorum ki sektörümüzün büyüklüğünü görebilelim. Kişi başına prim olarak baktığımızda Türkiye'de 119 dolar, dünya ortalaması 608 dolar, Amerika'da 1573 dolar, Avrupa ortalaması ise 1962 dolar. Yani gelişmiş ülkelerle mukayese ettiğimizde, Türkiye'nin kişi başına prim seviyesinin çok düşük olduğunu görüyoruz. Yine GSYİH oranı ki bu bizim için çok önemli bir gösterge, çünkü ekonominin içerisinde, üretimin içerisinde, sigorta sektörünün toplam prim üretiminin oranını görüyoruz bu veri ile. Burada da baktığımızda 1.28 gibi tabloda da gördüğünüz en düşük rakam Türkiye'de, bu oran gelişmekte olan ülkelerin 2.75'lik ortalamasının dahi altında olan bir rakam. Avrupa Birliği'nde yine primlerin GSYİH oranına baktığımızda, Doğu Avrupa ülkeleri de dâhil olmak üzere en düşük rakamın Türkiye'de olduğunu görüyoruz. Kişi başı primde de benzer bir durumla karşı karşıyayız. Peki Türk sigorta sektöründe şirket sayısının gelişimine bakarsak ne görüyoruz. Şu anda giderek artan bir şirket sayısı var. Bunun nedeni de hepimiz biliyoruz, sektöre yabancı sermaye girişinin artması. Yeni yeni şirketlerin kurulması, faaliyette olmayan şirketlerin faaliyete geçirilmesi, uzun dönemde sektörün büyüyeceğini bize gösteren veriler. İstihdam da sektör açısından önemli bir diğer gösterge. Türk sigorta sektörünün istihdam rakamlarına baktığımızda, sigorta sektöründe istihdamda 2008 sonu itibariyle bir azalma yok. Bunun bizim için diğer sektörlere baktığımızda aslında rahatlatıcı bir veri olduğunu düşünüyorum.

Yıllar itibariyle reel prim üretim artış oranlarının görüldüğü grafiklere baktığımızda, sektörün reel olarak prim üretim artışı, gördüğünüz gibi 2006'da

10.8 iken 2007'de 4.7 ve 2008'de -2.3'e düşmüş. Kısaca burada çok önemli bir sorun var. bu sorun nerelerden geliyor. İşte biraz önce gördüğünüz makro ekonomik faktörler midir? uluslararası faktörler midir? hepsinin birleşimi midir? Bunu net olarak ortaya koymak çok önemli.

Tabloya baktığımızda, kişi başına düşen prim üretimleri giderek artmış, 2007'de 119 iken, 2008'de 129 olmuş, bu da sektör adına ki sevindirici bir gösterge. Çok doğrudan bir kriz etkisini bu tabloya baktığımızda göremiyoruz ama toplam prim üretiminin GYSYİH'daki payına baktığımızda, 2006'da 1.68 iken, 2007'de 1.28'e, 2008'de ise 1.24'e düşmüş. Bence sektörün acil olarak üzerinde durması gereken verilerden biri biraz öncede söylediğim gibi gayri safi yurtiçi hasıla, yani ülkenin toplam üretimi içindeki prim üretimin payının arttırılması konusu.

Aktif büyüklük olarak baktığımızda, sigorta sektörünün aktif büyüklüğünün de, giderek arttığını görüyoruz, 2007'de de artmış, 2008'de de artıyor gibi gözüküyor. Bununla ilgili deprem karşılıklarının konması, konmamasının etkisi gibi çok farklı görüşler var ama yine de genelde bir artış olduğu görülüyor burada. Fakat burada yabancı sermayenin de koyduğu sermayeyi dikkate almak lazım. Sektöre son yıllarda, dışarıdan gelen sermayenin de bu aktif büyüklüğü doğrudan arttıran faktörlerden biri olduğunu söyleyebiliriz.

Finans sektörünün aktif büyüklüğüne baktığımızda, bankaların 2008 yılı içerisinde, finans sektöründeki payı 77.3, sigorta sektörüne baktığımızda ise, sigorta şirketlerinin buradaki payı 2.8, yani mukayese edilemez bir şey. Bu normal ve kabul edilebilir bir oran değil çünkü gelişmiş ülkelerde bankacılık sektörü bu kadar büyük oranlarla, %50'in üzerindeki paylarla finans sektörünü yönetmez ve finans sektörü üzerinde etkili olmaz. Ülkelerin, aslında gelişmişlik seviyeleri finans sektöründeki diğer finansal kuruluşların da sektördeki aldığı paylarla da ölçülür. Bu çerçeveden baktığımızda sigorta şirketlerinin 2.8'lik payının çok çok düşük seviyelerde olduğu görülmekte.

Sunumumun son bölümünde size anlatmak istediğim Sayın Malatyalı'nın çalışmasına geldi şimdi sıra. Bu çalışmada 1984-2007 dönemi verileri kullanılarak, 2008 ve 2012 için öngörüler yapılmıştır. Çalışma, 2008 içerisinde yapıldığı için, 2008 de kesinleşmemiş sonuçlar olduğundan, bu yıl da öngörü yapılan döneme dâhil edildi. Ancak çalışma başladığında, 2008'in ilk aylarıydı ve henüz kriz tam olarak ekonomik verileri ve sektörü etkilememişti. Çalışma tamamlanmak üzereyken krizin çok yoğun etkileri görüldü ve bu çerçevede de çalışmayı yapan Sayın Nihat Kamuran Malatyalı, çalışmaya bir bölüm daha ekleyerek, krizin etkileri olmayan senaryo ve kriz etkileri olan senaryo diye, iki farklı model kurarak, 2 alternatif öngörü oluşturdu. Her bir alternatif senaryo içinde üç tane alt baz senaryo yapıldı. Bunlar da şöy-

le, eğer kriz çıkmasaydı en kötü tablo normal tablo yani baz tablo, normal makul tablo ve iyimser tablo diye üç tane alt model yapıldı. Aynı şekilde kriz dikkate alınarak, yine üç alt senaryoyla üç alt senaryo oluşturuldu.

Bu çalışmada açıklanan değişken toplam aktiflerin GSYİH'daki payı. Çalışmanın açıklayıcı değişkenleri ise, enflasyon oranı, enflasyon oranı neden sigorta sektörü için bir değişken seçildi? Biraz öncede de bahsettiğim gibi enflasyon, yatırımları engelleyen bir belirsizlik ortamı yarattığı için ve talebi doğrudan engelleyen ve etkileyen bir faktör olduğu için, enflasyon çalışmada bir açıklayıcı değişken olarak ele alındı. Yine aynı şekilde kişi başına düşen gelir düzeyi de doğrudan sigorta talebini etkileyen bir faktör olduğu için bir bağımsız bir değişken olarak alındı. Çalışanların ortalama eğitim düzeyi de bağımsız değişkenlerden biri, çünkü eğitim düzeyinin artması sigorta bilincini ve sigorta talebini arttıracaktır. Sermaye hasıla oranı yani bir birim üretim yapmak için gerekli olan fiziki sermaye de bir diğer bağımsız değişken olarak kabul edilmiştir. Bu oran da verimlilik ve gelişmişlik niteliğini gösterir. Son değişken ise dışa açıklık derecesidir. Dışa açıklık derecesinden kastedilen de ithalat ve ihracatın toplamının GSYİH'dan aldığı paydır. Bu oranın yüksek olması, ülkedeki üretimin ve dış ticaretin ve böylelikle döviz gelirlerinin yüksek olması anlamına geleceğinden, üretimin artmasının da sigorta sektörünü doğrudan etkiyeceği düşünüleceğinden, açıklayıcı değişken olarak alınmıştır.

Şimdi birinci alternatif çalışmada, kriz olmadığı varsayılarak ilk alternatif çalışmanın üç alt tablosuna bakalım. Önce baz senaryo dediğimiz, en kötümser senaryoya göre değişkenleri inceleyelim. Bu senaryoya göre, eğer kriz olmasaydı 2008 sonunda enflasyon oranı %10 olacaktı. Zaten öyle oldu şu anda ve bu oran tek tek her yıla gitmeyeceğim, 2012'in sonunda 6'ya düşecekti. Ortalama eğitim süresi 7.6'dan 8'e çıkacaktı, kişi başına düşen gelir 10.462'den 15.112 dolara çıkacaktı, sermaye hasıla oranı 2.5'den 2.53'e yükselecekti, dışa açıklık oranı da 43.3'den 48.7'e çıkacaktı.

Makul senaryoda yani biraz daha iyimser senaryoda 2012'de enflasyon oranı 6 değil 5 olacak, ortalama eğitim süresi 8 değil 8,5, kişi başına düşen gelir 15.112 değil 15.748 dolar olacak. Sermaye hasıla oranı 2.53'tü burada da 2.56 aslında çok fazla bir artış yok. Dışa açıklık oranı ise 48.79 idi kötümser senaryoda, burada ise 52.45.

İyimser tablo da ise (kriz olmadığı dönemde), makul senaryodaki enflasyon oranı 5 iken, 4'e düşeceği öngörülmüş, 8,5 yıllık eğitim süresinin 9 yıl olacağı öngörülmüş, kişi başına düşen gelirin 16.122 dolar olacağı ve sermaye hasıla oranının 2.63, dışa açıklık oranı da 56.3.

Bu üç tane senaryoyu birleştirerek sigortacılık sektörünün aktif büyüklüğünün GSYİH içindeki payını 2008-2012 yılları için tahmin edildiği model-

den çıkan sonuç şu: sigorta sektörünün aktiflerinin 2007 yılında GSYİH' dan aldığı pay 2.72, baz senaryoda bu oran 2008'de 2.79'a çıkacak, iyimser senaryoda 2.80'e çıkacak. 2009'da 2.86-2.92, 2012'ye tekrar dönersek 3.18'den 3,5 gibi bir rakama çıkacak. Yani sektörün kriz olmasaydı en iyimser haliyle 2012 sonunda toplam aktiflerinin GSYİH'dan aldığı pay 2.72'den 3.50'ye çıkacaktı.

Şimdi kriz olsa, kriz oldu şimdi ne olacak, yani bu veriler nasıl değişecek, onlara bakalım. İsterseniz tek tek bu tablolara bakmayalım ben sadece 2012'leri size hızlıca söyleyeyim. 2012'de enflasyon oranı 6.5 olacak, ortalama eğitim süresi 8 yıl, bu yine kötü senaryo, kişi başına düşen gelir 8.748 dolar burada çok büyük bir düşüş var dikkat ederseniz 10 binin üzerindeydi kriz olmayan senaryoda, sermaye hasıla oranı 2.53, dışa açıklık oranı 44.24, burada da yine büyük bir düşüş var. Makul senaryoda enflasyon oranı 4.5, eğitim süresi 8.5, kişi başına düşen gelir 10.500, sermaye hasıla oranı 2.56, dışa açıklık oranı 48.79. İyimser senaryoya baktığımızda, kriz olduğunu kriz verilerini ele alıp, en iyi şekilde 2012'de enflasyon ne olur diye modelden çıkan rakamlara bakıldığında, enflasyonun 2012'de 2.5'a kadar düşebileceği öngörülmüş. Ortalama eğitim süresinin 9 yıla çıkacağı, kişi başına düşen gelirin 10.864 dolara yükseleceği, sermaye hasıla oranının 2.63, dışa açıklık oranı da 52.45 olacağı öngörülmüş. Bu verileri alarak, sektörün aktif büyüklüğünü 2012'de geleceği noktaya baktığımızda, hatta en iyimser senaryo ile baktığımızda oran 3.49, hâlbuki kriz olmasaydı, biraz önce hatırlıyorsunuz orada yapılan tabloda da oran 3,50 idi.

Kısaca kriz olsa da kriz olmasa da 4 sene sonra, sektörün geleceği yer en iyi ihtimalle 3.5, en kötü ihtimalle 2.5 zaten şu anda 1.8'lerdeydi. Bu nedenle, o zaman bu verilere baktığımızda bizim krizin geçici etkilerini bir kenara bırakıp, her şartta sektör nasıl büyür ona bakmamız lazım. Bizim bence bu konuda daha fazla odaklanmamız gerekiyor. Çünkü krizi zaten konuşuyoruz. Krizin etkileri zaten ekonomik etkiler, bir şekilde sektöre bir iki sene yansıyacak yine toparlayacak ama bizim temel konuşmamız gereken sigorta sektörünün kriz olmasa da olan durumu ve bu sektörün payının nasıl gelişmiş ülkelere, en azından gelişmekte olan ülkelere benzer oranlara çıkarılacak olması gerekliliğidir.

Sektörün büyümesi, sigortalı sayısının artması için önlem alınması gereken temel sorunlar zaten hepimiz tarafından tespit edilmiş sorunlar. Burada temel odaklanmamız gereken hususlar bilinç ve güven sorunu. Bunlar da hep bilinen şeyler ve bu konuda atılan adımlar var aslında bu yıl. Gerek Birliğimiz, gerekse Sigortacılık Genel Müdürlüğümüz bu yıl stratejilerinin içerisine sektördeki bu iki sorunu çözecek önlemler koydular ve bununla ilgili de harekete geçilmeye başlandı. Vakıf olarak bizde bu konuda, eğitim seminerleri bilinç seminerleri yaparak destek veriyoruz. Ama bunların hiçbirinin tek

başına bu tarz bilimsel çalışmada olduğu gibi, orta vadede ve uzun vadeli sektörel büyüme planlarına ulaşmada çok fazla yardımcı olacağını düşünmüyorum ben açıkçası. Sektörün büyümesi için kamunun ve özel sektörü temsilen Birliğin içerisinde yer aldığı bir kalkınma komitesi oluşturup, sektör için orta ve uzun vadeli büyüme planları yapılması gerektiğini, sektörel verilerin bu şekilde takip edilerek gerekli önlemlerin alınması gerektiğini düşünüyorum. Bu Komite sektörün sorunlarını tespit eder, alınması gereken önlemleri orta ve uzun vadede belirler, sektörün aktörlerine düşen görevleri tespit eder ve uygulanmasını takip ederek, gerekli uyarılarda bulunabilir. Bana göre atılması gereken en önemli adım budur şu aşamada.

Süreme sadık kaldım mı bilmiyorum ve beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNÜN
MEVCUT DURUMU VE BEKLENTİLER

Prof.Dr.Suna ÖZYÜKSEL

Marmara Üniversitesi
Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu Öğretim Üyesi
ve
Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Müdürü

- **Giriş**
  - Krizin AB sigorta sektörüne etkileri
  - Krizin sigorta sektörüne muhtemel etkileri
- Kriz döneminde Türk sigorta sektörünü etkileyen temel faktörler
- Türk sigorta sektörünün değerlendirilmesi
- Türk sigorta sektörünün 2008-2012 dönemi büyüme projeksiyonu

Giriş

- Krizin AB sigorta sektörüne etkileri
- Krizin sigorta sektörüne muhtemel etkileri

KRİZİN BANKACILIK ÜZERİNE ETKİLERİ

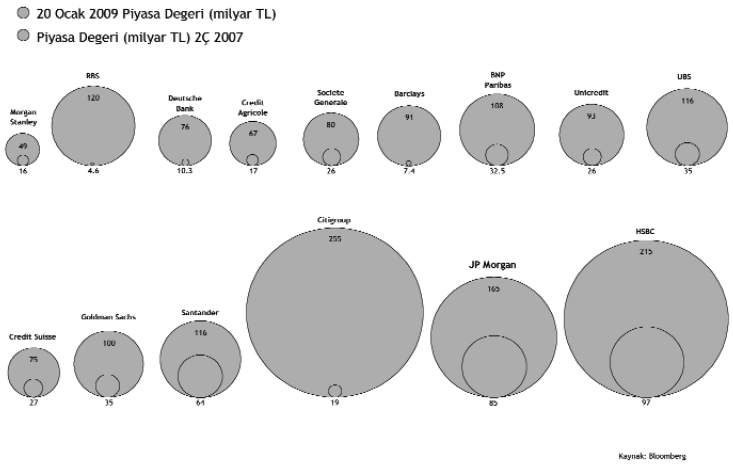

Ekonomik Krizin AB Sigorta Piyasasına Etkileri

- Sigorta şirketleri, sigortalılara olan yükümlülüklerini zamanında yerine getirebilmek için aktif-pasif yönetimini dikkatli şekilde yapmakta ve yükümlülüklerini nakit akışı ve risk profilleri iyi belirlenmiş uygun ve çeşitlendirilmiş varlıklarla karşılamaktadır.
- Bu nedenle, genel olarak, sigorta şirketlerinin bankalarda yaşandığı gibi likidite ve sermaye yeterliliği problemi olmamıştır.

Ekonomik Krizin AB Sigorta Piyasasına Etkileri

- Sigorta sektörünün krize karşı göstermiş olduğu dirençlilik; Avrupa borsalarının sigorta şirketlerine, bankalara nazaran çok büyük ölçüde güven duymasına yol açmıştır. Bu nedenle, 2008 yılı süresince sigorta şirketlerinin hisse fiyatları bankalarınkine kıyasla üstün performans sergilemiştir.

Krizin Sigorta Şirketlerine Etkileri

- Şirketlerin piyasa değerleri düşebilir
- Şirketlerin yatırım portföylerinin değerleri düşebilir
- Krizin ekonomik kriz halini alması sonrasında, prim hacminde düşüşler olabilir
- Bir finansal grubun parçası olan sigorta şirketlerine diğer grup şirketlerindeki olumsuzluklar yansıyabilir

Krizin Sigorta Şirketlerine Etkileri

- Şirketlerin alt-gelir gurubu mortgage enstrümanlarına yatırımlarının yoğunluğu şirket değerini olumsuz etkileyebilir;

  Sigorta ekonomistleri, alt gelir grubu mortgage enstrümanlarının küresel sigorta ve reasürans sektörünün sermayesinin yaklaşık %3,5 unu ya da yatırılmış varlıların %0.5 gibi cüzi bir oranı geçmeyeceğini beklemektedir

Krizin Sigorta Şirketlerine Etkileri

- Şirketlerin ürünleri arasında menkul değerler faizi değer sigortası ile mortgage sigorta ürünlerinin yoğun olarak bulunması olumsuz etkileyebilir

Kriz döneminde Türk sigorta sektörünü etkileyen temel faktörler

Türk Sigorta Sektörünün Gelişimini Etkileyen Faktörler

- Uluslararası Faktörler
  - Küresel ekonomik kriz
  - Reasürans fiyatları
- Ulusal Faktörler
  - Makro ekonomik göstergeler
  - İlişkili sektörlerin gelişimi

Ulusal Faktörler:
Başlıca makroekonomik göstergeler

- Enflasyon
- Büyüme
- Kişi Başına Düşen Gelir
- Döviz Kurlarındaki Değişim

Makro Ekonomik Göstergeler:
Enflasyon

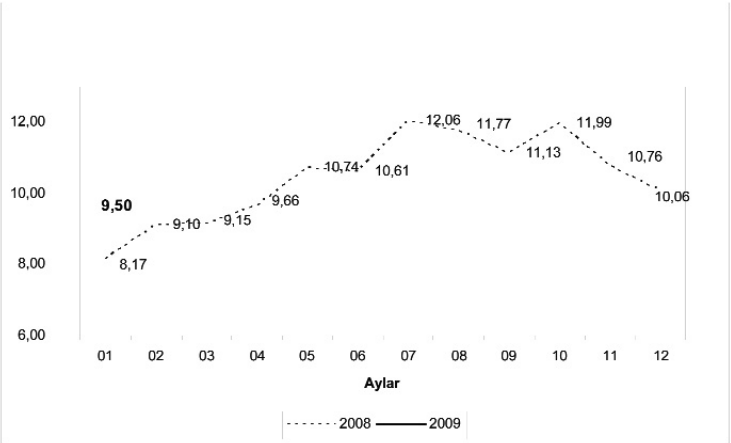

Enflasyon

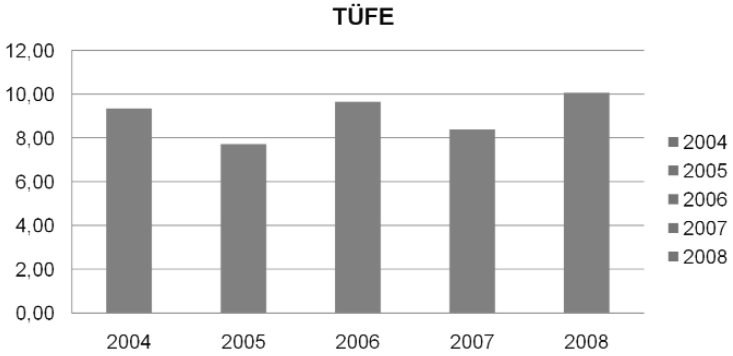

Tüketici Fiyatları Endeksi

Yıl Sonuna Göre Yüzde Değişme (2003=100)

TÜFE (%)	
2004	9,35
2005	7,72
2006	9,65
2007	8,39
2008	10,06

Kaynak: TÜİK

Makro Ekonomik Göstergeler: Büyüme Hızları

(1998=100)

Sektörler	Mali Aracı Kuruluşlar	GSYH (Alıcı Fiyatlarıyla)
1999	5,98	-3,37
2000	4,31	6,77
2001	15,96	-5,70
2002	-6,05	6,16
2003	-5,06	5,27
2004	13,97	9,36
2005	13,59	8,40
2006	13,99	6,89
2007	9,78	4,67
2008	9,08	1,06

Makro Ekonomik Göstergeler: Kişi Başına Düşen Gelir

	Kişi Başı Milli Gelir (GSYH, ABD Doları)	Değişim
2003	4.531	Baz Yılı
2004	5.779	28%
2005	7.027	22%
2006	7.609	8%
2007	9.305	22%
2008	11.228	21%
2009	10.913	-3%

Makro Ekonomik Göstergeler: Döviz Kurlarındaki Değişim

	Dolar		Euro	
	TL	Değişim	TL	Değişim
1999	417.580,86		443.649,93	
2000	623.749,34	49%	574.345,24	29%
2001	1.222.921,35	96%	1.092.643,63	90%
2002	1.504.597,53	23%	1.428.767,59	31%
2003	1.495.306,79	-1%	1.687.189,03	18%
2004	1.422.510,78	-5%	1.767.330,86	5%
2005	1,34	-6%	1,67	-5%
2006	1,43	7%	1,80	7%
2007	1,30	-9%	1,78	-1%
2008	1,29	-1%	1,90	7%

Makro Ekonomik Göstergeler: Döviz Kurlarındaki Değişim

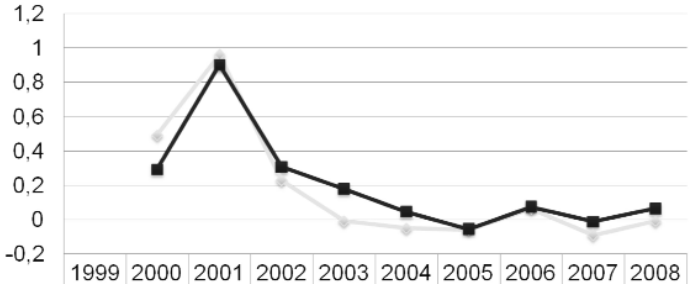

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dolar		49%	96%	23%	-1%	-5%	-6%	7%	-9%	-1%
Euro		29%	90%	31%	18%	5%	-5%	7%	-1%	7%

Ulusal Faktörler:
İlişkili Sektörlerin Gelişimi

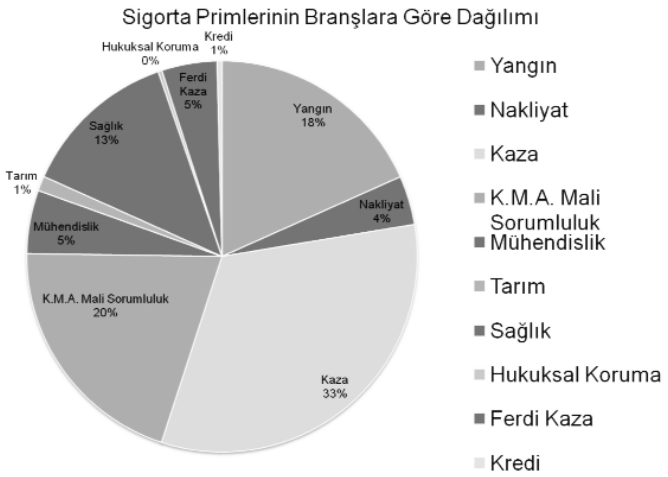

Ulusal Faktörler:
İlişkili Sektörlerin Gelişimi

- Otomotiv Sektörü
- İnşaat Sektörü

Otomotiv Sektörü Pazar Büyüklüğü

	Toplam	İthalat	İthalat %
1999	401.436	175.437	44
2000	656.521	341.664	52
2001	195.090	93.887	48
2002	174.,442	83.027	48
2003	397.963	222.984	56
2004	741.269	430.204	58
2005	758.537	436.033	57
2006	665.515	382.460	57
2007	634.206	355.752	56
2008	526.544	306.087	58

Kaynak: OSD 2008 Raporu

Otomotiv Sektörü Pazar Büyüklüğü

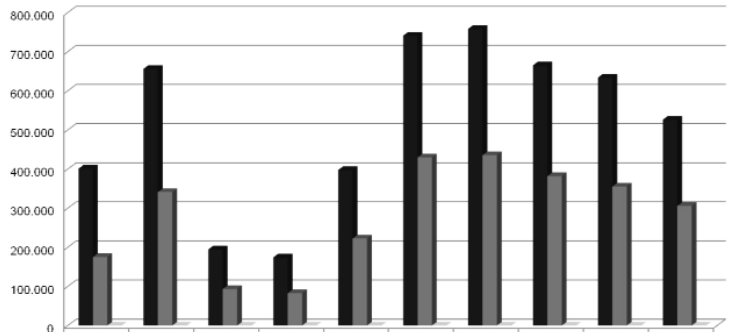

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Toplam	401.436	656.521	195.090	174.442	397.963	741.269	758.537	665.515	634.206	526.544
İthalat	175.437	341.664	93.887	83.027	222.984	430.204	436.033	382.460	355.752	306.087
İthalat %	44	52	48	48	56	58	57	57	56	58

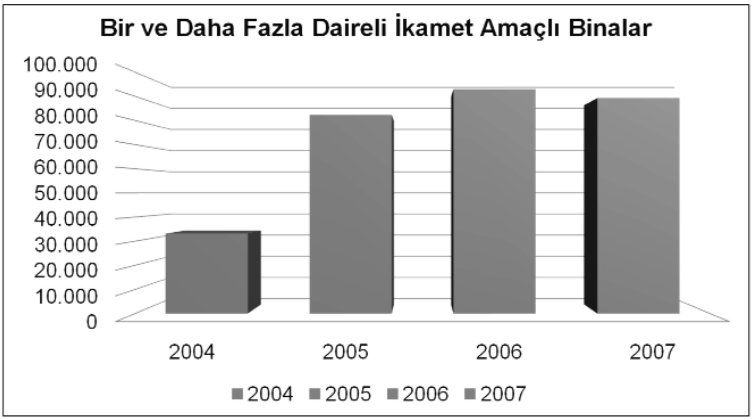
Bir ve Daha Fazla Daireli İkamet Amaçlı Binalar
100.000
90.000
80.000
70.000
60.000
50.000
40.000
30.000
20.000
10.000
0
2004
2005
2006
2007
2004 2005 2006 2007

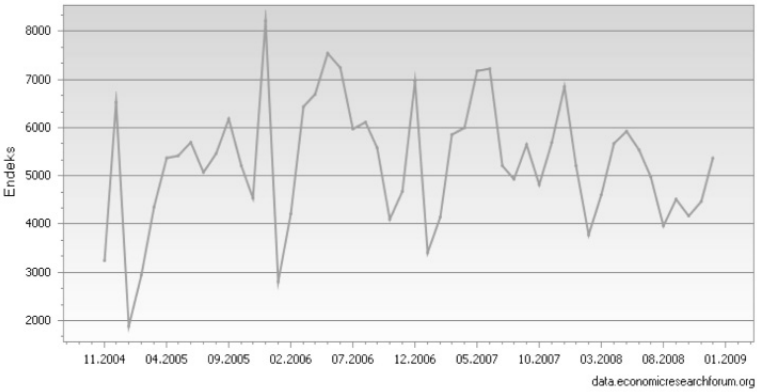
İnşaat İstatistikleri-Yapı Ruhsatına Göre (TÜİK) (Toplam)
İki ve Daha Fazla Daireli İkamet AmaçlarBinalar (Yapı Sayı)
Endeks
8000
7000
6000
5000
4000
3000
2000
11.2004
04.2005
09.2005
02.2006
07.2006
12.2006
05.2007
10.2007
03.2008
08.2008
01.2009
data.economicresearchforum.org

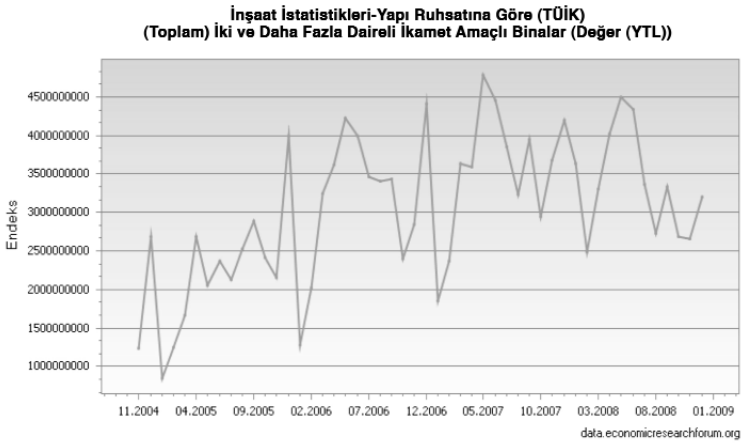
İnşaat İstatistikleri-Yapı Ruhsatına Göre (TÜİK)
(Toplam) İki ve Daha Fazla Daireli İkamet Amaçlı Binalar (Değer (YTL))
Endeks
4500000000
4000000000
3500000000
3000000000
2500000000
2000000000
1500000000
1000000000
11.2004
04.2005
09.2005
02.2006
07.2006
12.2006
05.2007
10.2007
03.2008
08.2008
01.2009
data.economicresearchforum.org

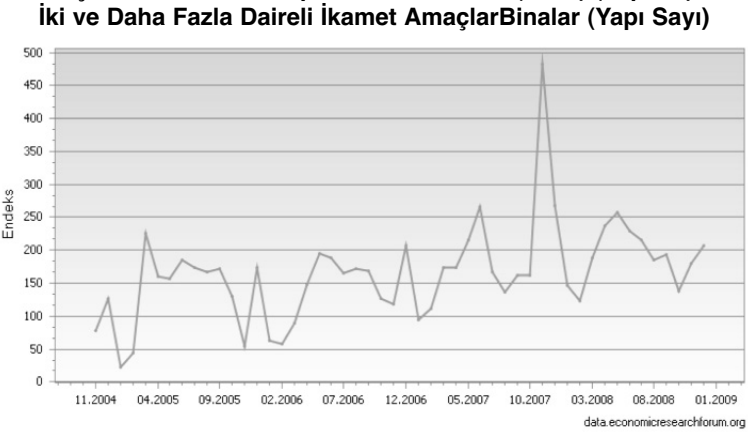
İnşaat İstatistikleri-Yapı Ruhsatına Göre (TÜİK) (Toplam)
İki ve Daha Fazla Daireli İkamet AmaçlarBinalar (Yapı Sayı)
Endeks
500
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
11.2004
04.2005
09.2005
02.2006
07.2006
12.2006
05.2007
10.2007
03.2008
08.2008
01.2009
data.economicresearchforum.org

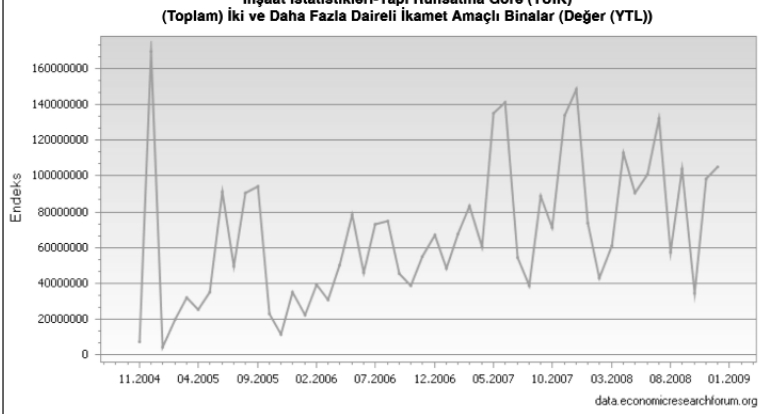

Türk sigorta sektörünün değerlendirilmesi

Dünya Sigorta Sektörü ve Türkiye - 2007

	2006 Yılına Göre Prim Artışı (%)	Primlerin GSYİH'ya Oranı (%)	Kişi Başı Prim ($)
Amerika	2.5	7.58	1.573
Kuzey Amerika	2.1	8.71	3.985
Avrupa	3.4	8.03	1.962
Batı Avrupa	3.0	8.85	3.138
Asya	4.5	6.20	211
Japonya ve Sanayileşmiş Asya Ülkeleri	1.9	10.38	3.018
Okyanusya	3.9	6.58	2.060
Afrika	2.8	4.31	55
DÜNYA	3.3	7.49	608
Sanayileşmiş Ülkeler	2.5	9.05	3.577
Gelişmekte Olan Ülkeler	11.88	2.75	73
Türkiye	4.68	1.28	119

Kaynak: Swiss Re, Sigma No 3/2008

AB Sigorta Sektörü ve Türkiye - 2007

	Prim Üretimi (Milyon $)	2006 Yılına Göre Prim Artışı (%)	Primlerin GSYİH'ya Oranı (%)	Kişi Başı Prim ($)
İngiltere	463.686	15.31	15.7	7.114
Fransa	268.900	-2.90	10.3	4.148
Almanya	222.825	-1.33	6.6	2.662
Hollanda	102.831	1.05	13.4	6.263
Polonya	15.626	13.73	3.7	411
Çek Cumhuriyeti	6.419	3.85	3.7	631
Macaristan	4.945	5.88	3.5	492
AB 27	1.566.506	3.2	8.8	2.982
İsviçre	43.580	1.30	10.3	5.741
Türkiye	**8.404**	**4.68**	**1.3**	**119**

Kaynak: Swiss Re, Sigma No 3/2008 (Aralık 2008 itibarıyla güncellenmiş hali)

Sigorta ve Reasürans Şirketi Sayısı

FAALİYET ALANI	2004	2005	2006	2007	2008
Sigorta Şirketleri	53	53	53	56	59
Hayat	21	21	21	21	23
Hayat Dışı	32	32	32	35	36
Reasürans Şirketleri	3	2	2	2	2
Toplam	56	55	55	58	61

Aktif olarak 53 sigorta şirketi, 1 reasürans şirketi olmak üzere 54 şirket çalışmaktadır.

Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde İstihdam

Yıl	2004	2005	2006	2007	2008
	11.610	12.837	13.550	14.563	16.007

Yıllar İtibariyle Prim Üretim Artış Oranları
(1997 – 2008)

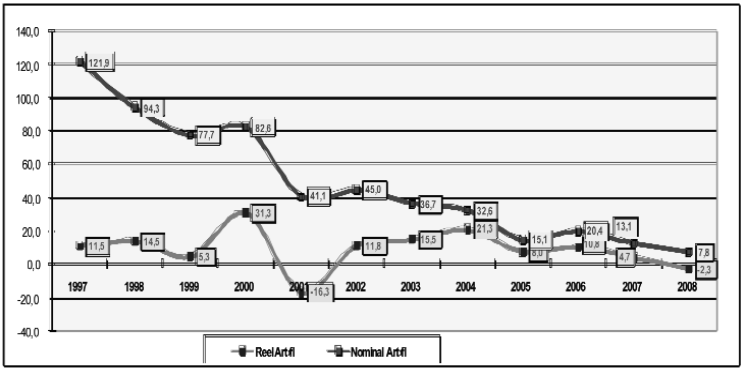

Kişi Başına Düşen Prim Üretimleri($)

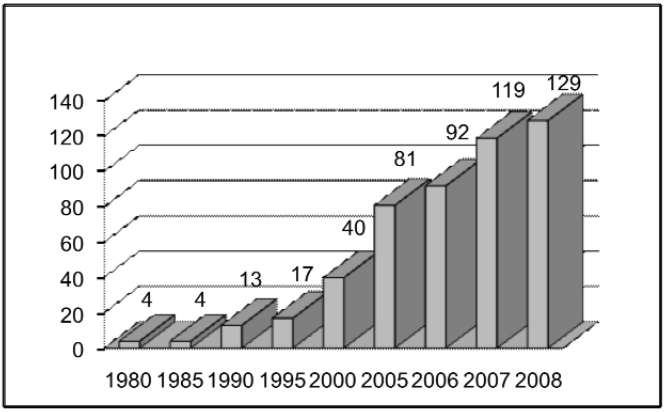

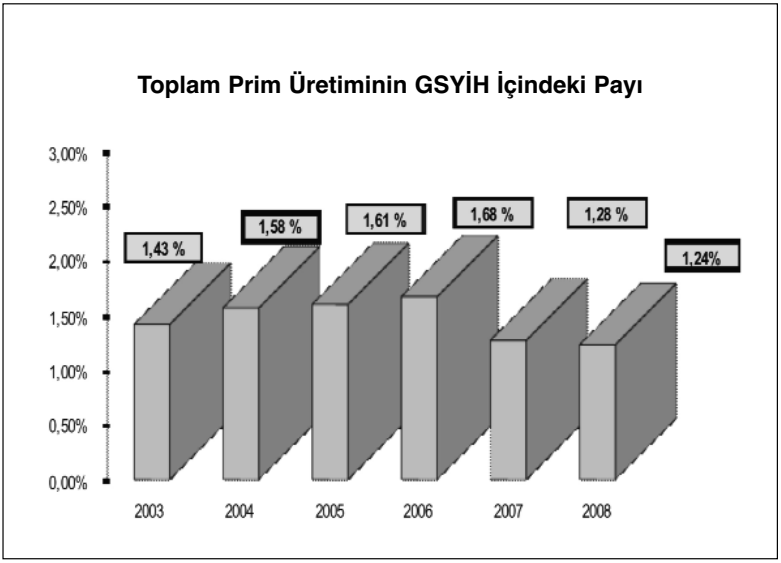
Toplam Prim Üretiminin GSYİH İçindeki Payı
3,00%
2,50%
2,00%
1,50%
1,00%
0,50%
0,00%
1,43 %
1,58 %
1,61 %
1,68 %
1,28 %
1,24%
2003
2004
2005
2006
2007
2008

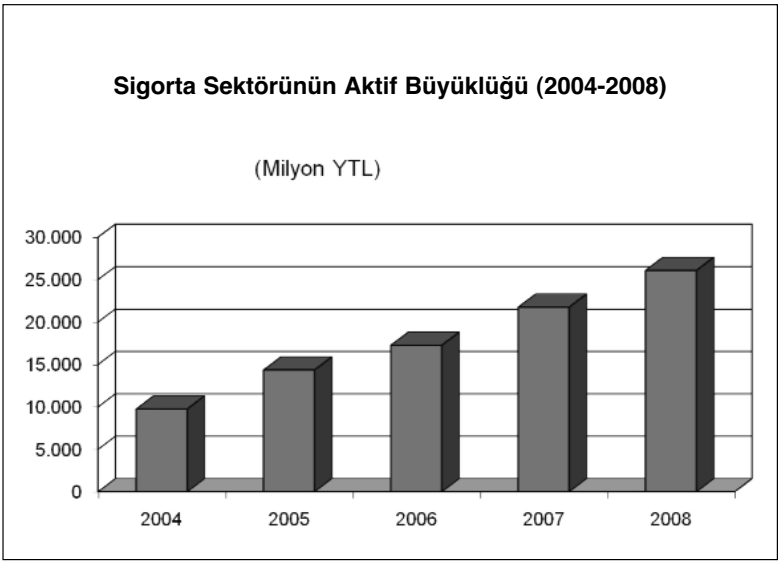
Sigorta Sektörünün Aktif Büyüklüğü (2004-2008)
(Milyon YTL)
30.000
25.000
20.000
15.000
10.000
5.000
0
2004
2005
2006
2007
2008

Finans Sektörünün Aktif Büyüklüğü

(Milyar TL)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Aktif/	
							% Dağılım 2008	GSYİH (%) 2008
Bankalar	255	313,8	406,9	499,5	581,6	732,8	77,3	77,1
Finansal Kiralama Şirketleri	5	6,7	6,1	10	13,7	17,2	1,8	1,8
Faktoring Şirketleri	2,9	4,1	5,3	6,3	7,4	7,8	0,8	0,8
Tüketici Fin. Şirketleri	0,8	1,5	2,5	3,4	3,9	4,7	0,5	0,5
Sigorta Şirketleri	7,6	9,8	14,4	17,4	22,1	25	2,8	2,8
Emeklilik Şirketleri	3,3	4,2	5,7	7,2	9,5	11,3	1,3	1,3
Menkul Kıym. Aracı Kur.(1)	1,3	1	2,6	2,7	3,8	4,3	0,5	0,5
Menkul Kıym. Yatırım Ortaklıkl.	0,2	0,3	0,5	0,5	0,7	0,6	0,1	0,1
Menkul Kıym. Yatırım Fonları	19,9	24,4	29,4	22	26,4	24	2,5	2,5
Gayrımenkul Yatırım Ortaklıkları	1,2	1,4	2,2	2,5	3,9	4,3	0,5	0,5
TCBM(2)	76,5	74,7	90,1	104,4	106,6	113,4	12	11,9
TOPLAM	370,4	437,7	560	668,6	770,1	947,8	100	99,8

(1) TSPAKB üyesi kuruluşları kapsamaktadır ve Eylül 2008 verisidir.

(2) TCBM verileri, TCBM analitik bilançosundan elde edilmiştir.

Kaynak: BDDK, TCBM, HM, SPK, TSKAKB, TSRŞB, TÜİK

Türk sigorta sektörünün 2008-2012 dönemi büyüme projeksiyonu

Çalışmanın Amacı

- Türkiye'de sigorta sektörünün önümüzdeki orta dönemlik periyotta ne tür bir gelişim çizgisi gösterebileceğine dair alternatifli bir öngörü vermektir.
- Bu amaca yönelik olarak çalışmada, sektöre ait 1984-2007 gerçekleşmeleri kullanılmıştır.
- Bu veriler yardımıyla yapılan ekonometrik analiz sonucu sektörün 2008-2012 dönemindeki olası gelişme patikası, alternatifli olarak, elde edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın İçeriği

- Çalışmanın başladığı dönemdeki koşullar ile bitme aşamasına geldiği dönemdeki koşulların farklılığı, ekonometrik analizin iki ana alternatif çerçevesinde sunulması fikrini doğurmuş ve her iki alternatif için üçer adet alt- senaryoya yer verilmiştir (baz, makul ve iyimser alt senaryo):
  - İlk alternatif, global düzeyde 2000'li yılların başından beri 2007 sonlarına dek devam eden olumlu havanın devam etmesi halinde, Türk sigorta sektörünün gelişiminin hangi çizgide oluşabileceği
  - ikinci alternatif ise, kriz etkisinin giderilmesi halinde sektörün gelişim çizgisinin ne olabileceği

düşüncesini yansıtmaktadır.

Çalışmanın Açıklanan Değişkeni

- Ekonometrik analizde açıklanan bağımlı değişken, reasürans şirketleri de dahil olmak üzere sigorta sektörü toplam aktiflerinin Gayrı Safi Yurtiçi Hasıla içindeki payıdır (TA/GSYİH).

Çalışmanın Açıklayıcı Değişkenleri

- Enflasyon Oranı
- Kişi Başına Düşen Gelir Düzeyi (ABD Doları cinsinden)
- Çalışanların Ortalama Eğitim Düzeyi
- Sermaye-Hasıla Oranı (Türkiye ekonomisi geneli için)
- Dışa Açıklık Derecesi

I-Kriz Olmadığı Varsayılan
İlk Alternatif Çalışma

1- Baz Senaryodaki Değişkenlerin 2008-2012 Dönemindeki Gelişimi

Açıklayıcı Değişkenler	2008	2009	2010	2011	2012
Enflasyon Oranı	10,0	9,0	8,0	7,0	6,0
Ortalama Eğitim Süresi	7,68	7,76	7,84	7,92	8,00
Kişi Başına Düşen Gelir (ABD$)	10462	11624	12801	13972	15112
Sermaye - Hasıla Oranı	2,508	2,514	2,520	2,526	2,532
Dışa Açıklık Oranı (%)	43,35	44,65	45,99	47,37	48,79

2- Makul Senaryodaki Değişkenlerin 2008-2012 Dönemindeki Gelişimi

Açıklayıcı Değişkenler	2008	2009	2010	2011	2012
Enflasyon Oranı	10,0	9,0	8,0	6,0	5,0
Ortalama Eğitim Süresi	7,77	7,95	8,13	8,31	8,50
Kişi Başına Düşen Gelir (ABD $)	10585	11900	13261	14517	15748
Sermaye - Hâsıla Oranı	2,515	2,527	2,540	2,553	2,565
Dışa Açıklık Oranı (%)	43,98	45,96	48,03	50,19	52,45

3- İyimser Senaryodaki Değişkenlerin 2008-2012 Dönemindeki Gelişimi

Açıklayıcı Değişkenler	2008	2009	2010	2011	2012
Enflasyon Oranı	10,0	8,0	7,0	5,0	4,0
Ortalama Eğitim Süresi	7,86	8,13	8,41	8,70	9,00
Kişi Başına Düşen Gelir (ABD$)	10708	12075	13496	14818	16122
Sermaye - Hâsıla Oranı	2,527	2,553	2,578	2,604	2,630
Dışa Açıklık Oranı (%)	44,61	47,29	50,13	53,14	56,32

2008-2012 Döneminde Sigortacılık Sektör. Aktif Büyüklüğünün GSYİH İçindeki Payı (%)

Yıllar	Baz Senaryo	Makul Senaryo	İyimser Senaryo
2007	2.72	2.72	2.72
2008	2,79	2,80	2,80
2009	2,86	2,88	2,92
2010	2,96	3,00	3,08
2011	3,06	3,14	3,28
2012	3,18	3,31	3,50
Dönemsel Artışlar			
1995-2007	9,74	9,74	9,74
2008-2012	3,17	4,03	5,17
1995-2012	7,76	8,03	8,37

Alt-Senaryolar Kapsamında Aktiflerin GSYİH İçindeki Payı (1995–2012)

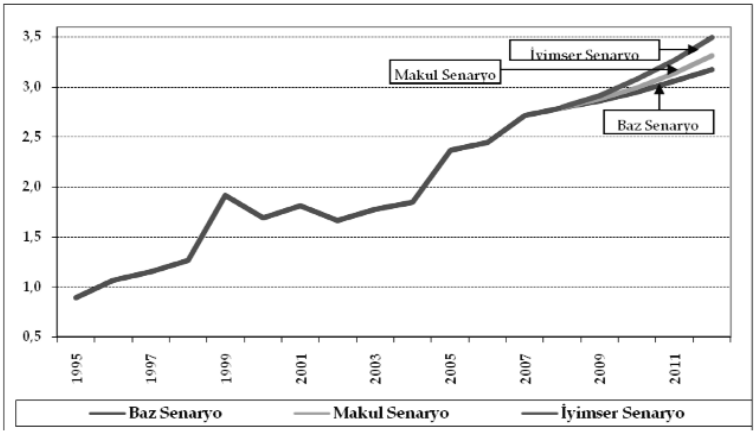

II-Krize Göre Yapılan İkinci Alternatif Çalışma

1- Baz Senaryodaki Değişkenlerin 2008-2012 Dönemindeki Gelişimi

Açıklayıcı Değişkenler	2008	2009	2010	2011	2012
Enflasyon Oranı	12,0	9,5	8,5	7,5	6,5
Ortalama Eğitim Süresi	7,68	7,76	7,84	7,92	8,00
Kişi Başına Düşen Gelir (ABD$)	9095	8624	8652	8660	8748
Sermaye -Hasıla Oranı	2,508	2,514	2,520	2,526	2,532
Dışa Açıklık Oranı (%)	42,51	42,93	43,36	43,80	44,24

2- Makul Senaryodaki Değişkenlerin 2008-2012 Dönemindeki Gelişimi

Açıklayıcı Değişkenler	2008	2009	2010	2011	2012
Enflasyon Oranı	10,0	7,5	6,5	5,5	4,5
Ortalama Eğitim Süresi	7,77	7,95	8,13	8,31	8,50
Kişi Başına Düşen Gelir (ABD$)	9021	9354	9848	10255	10505
Sermaye -Hasıla Oranı	2,515	2,527	2,540	2,553	2,565
Dışa Açıklık Oranı (%)	43,35	44,65	45,99	47,37	48,79

3- İyimser Senaryodaki Değişkenlerin 2008-2012 Dönemindeki Gelişimi

Açıklayıcı Değişkenler	2008	2009	2010	2011	2012
Enflasyon Oranı	8,0	5,5	4,5	3,5	2,5
Ortalama Eğitim Süresi	7,86	8,13	8,41	8,70	9,00
Kişi Başına Düşen Gelir (ABD$)	8944	9395	9949	10420	10864
Sermaye -Hasıla Oranı	2,527	2,553	2,578	2,604	2,630
Dışa Açıklık Oranı (%)	43,98	45,96	48,03	50,19	52,45

2008-2012 Döneminde Sigortacılık Sektör. Aktif Büyüklüğünün GSYİH İçindeki Payı (%)

Yıllar	Baz Senaryo	Makul Senaryo	İyimser Senaryo
2007	2,72	2,72	2,72
2008	2,78	2,79	2,82
2009	2,80	2,86	2,94
2010	2,84	2,96	3,10
2011	2,90	3,09	3,29
2012	2,96	3,22	3,49
Dönemsel Artışlar			
1995 -2007	9,7	9,7	9,7
2008 -2012	1,7	3,4	5,1
1995 -2012	7,3	7,8	8,4

Alt-Senaryolar Kapsamında Aktiflerin GSYİH İçindeki Payı (1995–2012)

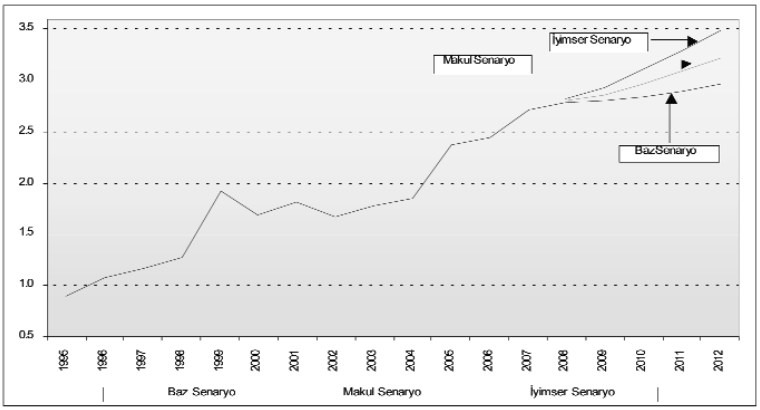

Teşekkür Ederim

Prof.Dr.Suna Özyüksel

suna.ozyuksel@tsev.org.tr

PANEL

Küresel Mali Kriz Karşısında
Türk Sigorta Sektörü ve Önlemler

Başkan	:	**Prof. Dr. Samim ÜNAN** Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi
Üyeler (*)	:	**Dr. Ahmet GENÇ** Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürü
	:	**Prof. Dr. Niyazi BERK** Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğretim Üyesi
	:	**Şeyda OLTULU** E&Y Türkiye Şirket Ortağı ve Sigorta Sektörü Lideri
	:	**Erhan TUNÇAY** Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Genel Sekreteri
	:	**David KOHEN** Sigortacı Gazetesi Yazarı ve Sigorta Brokeri

İKTİSADİ
ARAŞTIRMALAR
VAKFI
GÜNEŞ
SİGORTA
ISO 9001 : 2000

DR. AHMET GENÇ

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı
Sigortacılık Genel Müdürü

KÜRESEL EKONOMİK KRİZ VE TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜ

Bende bu programı hazırlayan İktisadi Araştırmalar Vakfına ve Güneş Sigortaya teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum. Küresel ekonomik krizle ilgili hepinizin bildiği üzere birçok konu tartışıldı. Dolayısıyla dünyada nasıl başladı nasıl sirayet etti nereye geldi tekrar etmeme adına belki biraz bizim 2001 krizine geri dönerek belki o zamanları hatırlayarak biraz tekrar olacak. Ama bazı yeni şeylerde söyleyebileceğimi tahmin ediyorum. Özellikle bizim hazine olarak nasıl yaklaştığımız, neler yaptığımız konularını vurgulayacağım.

HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI SİGORTACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sunum Planı

1. Geçmiş Krizlerden Alınan Dersler
2. Düzenleme Altyapısı
3. Bazı Temel Göstergeler
4. 2008 Değerlendirmesi
5. 2009 dan Beklentiler
6. Alınan Tedbirler ve Öneriler

1. Geçmiş Krizlerden Alınan Dersler

Özellikle bundan önceki son kriz olan 2001 krizinden dersler çıkarılmıştır.

Çıkarılan dersler özetle;

1. Sarsılan güven yeniden tesis edilmelidir. Güvenin tesisi çok zordur. Kaybı ise çok kolaydır.
2. Kayıtdışı poliçe uygulaması önlenmelidir.
3. Teknik karşılıkları karşılayan yeterli varlık bulundurulmalıdır.
4. Muhasebe sistemi olabildiğince şeffaf olmalıdır.
5. İç sistemlerin oluşturulması gereklidir.
6. Sigorta şirketleri kadar aracılık sistemine de çekidüzen verilmelidir.
7. Sigortalı/hak sahibi doğru bilgilendirilmelidir.
8. Tüm bunlara rağmen mali yetersizlik durumu ortaya çıkarsa, bu defa da süratle kamu müdahalesi gerçekleşmeli, tüketici korunmalıdır.

2. Düzenleme Altyapısı -1

Alınan dersler ışığında;

1. Öncelikle muhasebe sistemi ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.
2. Teknik karşılıklar düzenlemesi kısmen Kanun öncesi ve kısmen de Kanun sonrası tamamlanmıştır.
3. Sermaye Yeterliliği düzenlemesi 2006 yılı Mart ayında yürürlüğe girmiş, ilk defa 2005 yılsonu hesaplarına uygulanmıştır. 2007 yılsonunda ise %100 oranında yürürlüğe girmiştir.
4. Kayıtdışı poliçe uygulamasının olumsuz etkilerinin birinci derecede ve yaygın biçimde görüldüğü motorlu taşıt sigortalarında bilgi işlem sistemleri oluşturulmuş, bu bağlamda TRAMER kurulmuş ve kayıtdışılık tamamen ortadan kaldırılmıştır.
5. Şirketlere iç sistemler kurma zorunluluğu getirilmiştir.

2. Düzenleme Altyapısı -2

6. Daha önce herhangi bir düzenlemeye tabi olmayan acenteler için kurallar getirilmiştir. Levha kaydı zorunluluğu, sermaye şartı, teknik personel şartı gibi.
7. Sigorta şirketlerinin piyasaya girişlerinde 3 Yıllık İş Planı sunmaları ve bu plana uymaları zorunluluğu getirilmiştir.
8. Tahkim sistemi öngörülerek ihtilafların kısa sürede çözüme kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu suretle tüketici güveninin artırılması hedeflenmiştir.
9. Güvence Hesabı ödemeleri kapsamı, tüm zorunlu sigortaları içerecek biçimde genişletilmiştir.
10. Mali yapısı zayıflayan şirketlere kamu müdahalesinin gerekçeleri ile müdahale aşamaları daha somut hale getirilmiştir.
11. Bilgilendirme ile ilgili düzenleme yapılmıştır.

3. Bazı Temel Göstergeler

2008 YILI SONU İTİBARİYLE;

FAAL ŞİRKET SAYISI	: 54 (1 REASÜRANS, 30 H.DIŞI, 23 HAYAT-EMEKLİLİK) FAAL ŞİRKET S. (SERMAYESİNE GÖRE): 33 YABANCI, 21 YERLİ
PRİM ÜRETİMİ	: 11,8 MİLYAR TL
TOPLAM AKTİFLER	: 26,5 MİLYAR TL
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	: 7 MİLYAR TL
TOPLAM KAR	: 844 MİLYON TL

SEKTÖRE İLİŞKİN DİĞER BİLGİLER

BROKER SAYISI	: 67
ACENTE SAYISI	: 13.579
EKSPER SAYISI	: 1903 (999 U Tarım Sigortaları Havuz Eksperi)
SİCİLE KAYITLI AKTÜER SAYISI	: 115

4. 2008 Değerlendirmesi

- 2008 yılında kriz etkisi düşük dozda gerçekleşmiştir.
- Prim üretiminde %7,7 nominal büyümeye karşılık, reel %0.33 gerileme görülmüştür.
- Özkaynaklar nominal %2,57 büyüyebilmiştir. Reelde % 5 ten fazla gerileme vardır.
- Şirketler portfoyündeki finansal varlıklar reel %6 civarında artmıştır.
- Prim alacaklarında yaklaşık reel %5 azalma vardır.
- Toplam aktifler yaklaşık reel %11 büyümüştür.
- Toplam vergi sonrası karda reel %25 büyüme görülmüştür.
- Kar artışının en önemli kaynağı yatırım gelirlerindeki artıştır. Bununla birlikte artan kar tutarı tüm sektör için yalnızca 212 milyon TL dir.

5. 2009 dan Beklentiler

- Hükümet 2009 yılı büyüme tahminini eksi %3,6 olarak açıklamıştır. Bu düzeyde bir küçülmenin sigorta sektörüne daha büyük bir küçülme olarak yansıyacağı tahmin edilmektedir.
- 2009 yılının ilk aylarındaki prim üretimleri yıla yayılarak tahminde bulunulduğunda %0 nominal büyüme tahmin edilmektedir. Bu da enflasyon oranı kadar reel küçülme anlamına gelmektedir.
- Karlılıkta 2008 yılı başarılı sayılabilir. Ancak 2009 da bu durum devam etmeyecektir. Zira, hem rekabet artmakta, hem de yatırım araçlarının getirisi azalmaktadır.
- 2009 yılında 2008 e göre daha fazla sayıda şirket zarar edecektir. Özellikle 2008 i de zararla kapatmış bulunan şirketlerin ilave sermaye ihtiyacı ortaya çıkacaktır.
- Piyasa şartlarında acentelerin de mali güçlüğe düşmesi ihtimali mevcuttur.

6. Alınan Tedbirler ve Öneriler

- Öncelikle sigorta = rezerv demektir. Bu çerçevede önceki yıllarda yürürlüğe konulan teknik karşılık düzenlemeleri devam etmektedir.
- Sermaye yeterlliliği düzenlemesi devam etmektedir.
- Yapılan tüm düzenlemeler sektörün krize hazırlıklı girmesini sağlamıştır.

  ANCAK; 2009 YILI KOLAY GEÇMEYECEKTİR. BU NEDENLE KAMU TARAFINDAN İLAVE TEDBİRLER ALINMIŞTIR.

Bunlar;

- Şirketlerin grup içi ve yurtdışı fon transferleri izlenmektedir.
- Süregelen rasyo analizi ve sermaye yeterliliği analizlerine ilave olarak yeni modeller geliştirilmiş ve şirketler daha yakından ve ayrıntılı biçimde takip edilmeye başlanmıştır.
- Elde edilen bulgulardan, mali yapısının olumsuz gidiş gösterdiği şirketlere hem resmi bildirimde bulunulmakta, hem de gerektiğinde toplantılar yapılarak tedbir almaları talep edilmektedir.
- Şirket faaliyetlerinin durdurulması ya da yönetime müdahale edilmesi gereğinin ortaya çıkması halinde de bu tedbirlerin uygulanmasında tereddüt edilmeyecektir.

BUNUNLA BİRLİKTE; ŞİRKET YÖNETİCİLERİNİN DE KENDİ ŞİRKETLERİ İLE İLGİLİ OLARAK SORUMLU DAVRANIŞ GÖSTERERAK SERMAYEDARLA BİRLİKTE GEREKLİ TEDBİRİ ALMALARI ZORUNLUDUR.

UNUTULMAMALIDIR Kİ; KAMU OTORİTESİ NE KADAR TEDBİR ALIRSA ALSIN SON TAHLİLDE GEREKEN SERMAYEYİ KOYACAK OLAN ŞİRKET SAHİPLERİDİR. BU SERMAYE KONULMADIĞI TAKDİRDE TASFİYE YA DA İFLAS KAÇINILMAZDIR.

TEŞEKKÜRLER

BAŞKAN: PROF DR. SAMİM ÜNAN

Efendim, Sayın GENÇ'e bu çok veciz ve son derece bence önemli hatta tarihi diyebileceğim açıklamaları için özellikle ben teşekkür etmek isterim. Şu bakımdan, devletin kararlılığını, ne yaptığını son derece net olarak bizlerle paylaştı. Devleti yakından takip ediyor ve gereğinde de müdahale etmekten kaçınmıyor. Müdahale edilmesini icap ettiren durumları da önceden tespit mekanizmaları var. Bunda da bir tereddüt göstermeyeceğini belirtiyor ki, son derece önem taşıyan bir husustur. Altını özellikle çizmemizin de hepimiz için faydalı olacağını düşünüyorum. Ahmet Genç beyefendiye bu şekilde teşekkürlerimizi sunduktan sonra şimdi Sayın, Profesör Niyazi BERK hocamızın sunumu gelecek..

Prof. Dr. Niyazi BERK
Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Öğretim Üyesi

GLOBAL FİNANS KRİZİNİN SİGORTA İŞLETMELERİNE ETKİLERİ

Giriş

Global krizin, subprime olarak adlandırılan yüksek risk grubundaki müşterilerin ipotekli mortgage borçlarını geri ödeyememesi sonucu başta Fannie Mae ve Freddie Mac olmak üzere büyük finans şirketlerinin sözkonusu riskli alacakları teminat göstererek global pazarlarda satışa sundukları subprime mortgage bonoları olan CDO'ların hızla değer kaybetmesinden ve diğer derivativlerden kaynaklandığı kabul ediliyor. CDO'lar CDS olarak adlandırılan başta AIG olmak üzere sigorta şirketleri tarafından sigortalandıkları için sözkonusu şirketler başlangıçta likidite problemi karşı karşıya kaldılar.

Likiditenin büyük bölümü uzun vadeli kredi şeklinde dağıtmış olan finans kuruluşlarında hesabı olan mevduat sahipleri paralarını çekmek istediklerinde, nakit yetersizliği fark edildi. Öte yandan, vadeleri değiştirilerek ve iskonto sonucu değerleri düşen borç senetlerinin de ödenememesi sonucu, ekonominin reel kesimleri de etkilendi. Sonuçta bazı finans şirketleri iflas etti, bazıları daha güçlüler tarafından sembolik bedellerle satın alındı, bir kısmı da devletletleştirildi.

1. Sigorta şirketleri krizden nasıl etkilendiler?

Global finans krizinin sigortacılığa etkilerini belirlemek için tipik bir örnek ile başlamanın isabetli olacağını düşünüyorum:

Amerika'da bir bar sahibi olan Linda çoğu düşük gelirli ve işsiz alkoliklerden oluşan müşterilere satışlarını artırmayı planlıyor. Müşterinin hesabına borç yazarak, "bugün iç sonra öde" kampanyası ile onlara kredi kullandırmış olacak. Bu kampanya duyulunca potansiyel müşteriler bara akın eder.

Müşterilerinin arttığını gören Linda, bu arada içki fiyatlarını arttırır. Satışların hızla arttığını farkeden, Linda'nın çalıştığı bankanın genç ve dinamik müşteri temsilcisi bu durumu değerlendirerek, kredi limitini arttırır. Limit artırmanın gerekçesi alkoliklerin artan borçlarının teminat oluşturmasıydı.

Bankanın genel müdürlüğünde kurumsal bankacılık uzmanları da bu durumu değerlendirmek isterler. Linda'nın alacaklarını menkul kıymete dönüştürerek, sözkonusu varlıklara dayalı üç ayrı bono ihraç ederler: drinkbond, alkbond ve pukebond. Bu menkul kıymetler global piyasalarda işlem görmeye başlar. Kimse bu bonoların kısaltmalarının ne anlama geldiğini ve menkul kıymet garantilerinin ne olduğunu merak etmiyor. Bununla birlikte, fiyatları artmaya devam eden bonolar, en çok işlem görenler listesinde yeralmaya başlarlar.

Fiyatlar artmaya devamederken bir gün bankanın risk yöneticisi, alacakları talep etmenin zamanı geldiğini düşünür. Fakat borçlular ödeme yapamadıkları için Linda da bankaya borç ödemesini gerçekleştiremiyor ve iflas talebinde bulunuyor. Bu arada drinkbond ve alkbond %95 değer kaybeder. Pukebond ise nispeten daha istikrarlı görünüyor, zira ondaki değer kaybı %80 ile sınırlı kalmıştı. Durumu farkeden ve aynı zamanda Linda'nın menkul kıymetlerine yatırım yapmış olan tedarikçiler yeni bir durumla karşılaştı:

- Şarap satıcıları iflas talebinde bulundu,

- Bira satıcıları da rakip bir firma tarafından devralınmıştı.

Bu arada, bir zamanlar finansal konularda hükümete de danışmanlık hizmeti sunmuş olan banka(mal varlıkları) fona devredilir. Ortaya çıkan sonuç ne yazık ki, alkoliklerin boçlarının içki içmeyenlerin ödediği vergilerden karşılanmasıydı.

Neyse ki, menkul kıymetleştirmeyi yapanlar bu ürünlerin sigortalanmasını düşünmemişler!

Sigorta şirketlerinin krize katkısı ya da rol oynadığına ilişkin herhangi bir gösterge veya bulgu sözkonusu değildir. Sigorta şirketleri subprime mortgage'nın yapılandırılması ve pazarlaması ile doğrudan yeralmamışlardır. Mortgage bazlı ürünlerin direkt yatırımcısı da değiller. Tersine sigorta şirketleri, olumsuz pazar şartlarında yatırım ortamının ve kurumsal yatırımcıların olumsuz etkilenmemeleri için uzun süreli bir yatırımcı olarak esneklik göstermişlerdir. Bu bakımdan sigorta şirketleri global finans sistemindeki gerilimi azaltan bir istikrar faktörü olarak yeralıyor.

Global sigorta sisteminin 3 farklı şekilde etkilenmesinin ayırımı yapılmalıdır:

- Subprime mortgage kredi kayıplarının doğrudan etkileri

- CDSs riskleri bulunan bankaların sigorta işlemleri

- Eylül 2008'de dramatik şekilde artan varlık erimesi

AIG'nin dışında sigorta şirketleri ilk raund etkilerinden yara almadan kur-

tuldular. Sigorta şirketlerinin finansal sistemini temel aktörlerinden olduğu düşünülürse, bu durum önemsenmelidir. Kriz başlarken sigorta şirketleri, global finansal sistemde (yönetilen) 18.5 trilyon $ varlığa sahipti, bu da sistemin %11'ini oluşturuyor. Diğer uzun süreli fonlardan emeklilik fonları 21.6 trilyon $ ve yatırım fonlarının 19.5 trilyon $ ardından 3. sırada yeralıyor.

Sigorta fonlarının yaygın çeşitlendirilmesi sayesinde krizin sigorta şirketlerine direkt etkisi sınırlı kaldı. Kriz otoriteleri, sigorta şirketlerinin bu nedenle ortaya çıkan zararlarının 100 milyar $'ı aşmayacağını tahmin ediyorlar. Bu da sigorta şirketlerinin sermayelerinin %3.5'una ve varlıkların %0.5'ine tekabul ediyor. Banka kayıplarının trilyon $ aştığı düşünülürse bu çok sembolik bir tutardır.

İkinci grupta sigorta şirketleri temel fonksiyonu ile ilgili olan CDS ve diğer finansal garantiler portföyü olan finansal kurumların sigorta taleplerinden doğan sorumlulukları yer alıyor.Bu grupta AIG'nin yanı sıra Fortis'in durumu da dikkat çekiyor. Bu kurumların, bununla birlikte denetim organlarının yaptığı açıklamalar sonucuna bakılırsa ciddi bir tehlike bulunmuyor. Bu da sigortacılığın nispeten iyi bir denetim sürecine tabi olması sayesindedir.

Üçüncüsü ise kurumların kendi varlıklarındaki erimedir. Dünya borsalarında ve varlık fiyatlarındaki düşme sigorta şirketlerini de etkiliyor. Özellikle hisse senedi fiyatlarının düşmesi ve bono spread'lerindeki genişleme nedeniyle önemli bir varlık kaybının oluşacağı tahmin ediliyor. Ancak dünya borsalarında artan volatilite nedeniyle sigorta şirketlerinin hisse senedi pozisyonlarını 2001'den bu yana azaltma eğilimleri hesaba katılırsa, bu durumun sigorta şirketinin hayatını tehdit eder nitelikte olmadığı da belirtilmelidir.

2. Sigorta şirketleri neden bankalardan daha az etkilendi?

Temel çalışma modeline dayalı olarak sigorta şirketleri diğer finansal kuruluşlara göre likidite riskinden az etkilendiler. Bunun bir nedeni, prim gelirlerinin nisbeten istikrarlı olması ve kısa süreli fonlama yerine sigorta şirketleri uzun süreli fonlama ile faaliyet göstermesidir. Bir başka neden ise, 2000'li yıllarda ivme kazanan borsa düşüşlerinden etkilenmemek nedeniyle sigorta şirketlerinin aktif-pasif yönetimi sayesinde etkin bir çeşitlendirme yapmalarıdır.

Amerikan sigorta şirketleri daha çok türev ürünlere, Avrupa kıtası şirketleri ise geleneksel piyasalarda yatırım yapıyor. Global kriz büyük ölçüde türev piyasalardan kaynaklanıyor. Bu nedenle zararları büyük olacak. Getirinin düşmesi maliyetleri artıracaktır.

3. 'Rating' kurumlarının global krizdeki rolü?

Kredi rating kurumları global krizin her aşamasında rol oynadılar. Kriz

öncesi mortage bazlı menkul kıymetlerin riskini düşük gösterdiler. Varlıkların yatırım yapılabilir olduğunu göstererek yatırımcıları yanılttılar, teminatların değerini yüksek göstererek de finansal kurumları yanılttılar. Öte yandan, CDO'ların sigorta değerini yüksek göstererek sigorta şirketlerini de yanılttılar. Menkul kıymet yatırımcıları da bu yüzden zarar gördü. İçsel derecelendirme otoritelerinin yaptığı detaylı incelemelerde bu tür abartılı işlemleri Amerikan kongresine raporladılar. İnceleme sonuçları denetim elemanlarının kendi aralarındaki mail'lere alay konusu oldu.

11 Haziran 2008'de Amerikan Sermaye Piyasası Kurumu, rating kuruluşları ile yapılandırılmış ürünleri sigortalayan kurumlar arasındaki çıkar çatışmasını gerekçe göstererek kapsamlı kurallar önerdi. Söz konusu öneriler herşeyden önce;

- Menkul kıymetlerin dayandığı varlık ile ilgili bilgiler olmadan rating notu verilemeyeceği,
- Yapılandırılmış ürünlerde ilgili olarak kamu oyunun bilgilendirilmesi,
- Yapılandırılmış ürünlerle ilgili olarak, çıkaran kuruluşun yanı sıra rating kuruluşunun da tazminat ödemekle sorumlu tutulması.

Moody's, S&P ve Fitch bütün derecelendirme pazarında hakimiyetini sürdürüyorlar. Bütün pazarın tümünü etkilemelerine rağmen S&P ve Moody's, Enron ve WorldCom ve daha bir çok şirketin batışında yatırımcıların zarara uğramasına neden oldular. Rating kurumları ayrıca 2007 yılı 3. çeyreğinden 2008 yılının 2. çeyreğine kadar geçen sürede mortgage bazlı menkul kıymetlerin değerini 1.9 trilyon $'a kadar düşürdüler. Bu da mortgage bazlı menkul kıymetlerin değerinin düşürülmesi konusunda finansal kurumların üzerinde baskı oluşturdular. Özellikle sermaye yeterlilik rasyosunu sürdürebilmek için birçok kurumun sermaye arttırımını gerektirdi. Sermaye yeni hisse senedi ihraç yolu ile arttırılması halinde mevcut dolaşımdaki hisse senetlerinin fiyatını aşağı çekti. Diğer bir ifade ile rating kurumları piyasada işlem gören hisse senetleri ve mortgage bazlı menkul kıymetlerin fiyatlarının düşmesine neden oldu, düşen fiyatlar ise, finansal kurumların rating'inin düşmesine neden oldu. Bazı yatırımcılar sadece BBB ve üstü derecedeki varlıklara yatırım yapabilirken, rating'i düşen şirketlerin pay senetleri bu yüzden de daha çok değer kaybeder.

Rating kuruluşları verdikleri derece notlarıyla yatırımcıların alternatif varlıklara yatırım yapmalarına katkı sağlarlar. Ancak mortgage bazlı SDS ve diğer derivativ varlıkların değerlendirilmesinde sistematik güvenilir değerlendirme sistemlerine ihtiyaç vardır. Zira,rating kurumları kısa zaman aralıklarında bu varlıkların değerini hızla düşürdü (downgrade). Bu hızlı not düşürmeler sistemde yer alan aktörler arasında çıkar çatışmasına da neden oldu.

Finansal krizde başarısız olan kuruluşların fona alınmasında likidite ye-

tersizliği rol oynamıştır. Köprü kredisi kullandırılsa bu kurumlara faaliyetine devam edebilirdi.Aynı likidite problemini krizin başında toplam varlıkları 1 trilyon $'ı bulan sigorta sektöründen AIG de yaşadı. AIG'nin zaafiyeti, finansal fonları riskli yatırım alanlarına yönlendirmesi ve yatırılan paralara sigorta güvencesi vermesidir.

AIG'nin City bank gibi Amerikan ekonomisindeki misyonu oldukça önemlidir. 130 ülkede faaliyet gösteren AIG, Amerikan ekonomisine büyük hizmetler sunuyor. Amerikan firmalarının yurt dışına açılmasında ve yabancıların Amerika'da yatırım yapmalarında önemli rolü var. Bu yüzden AIG'nin başarısızlığı ABD'nin global ticaret ve yatırım ortamını olumsuz etkiler. Bu dengenin bozulmaması ve istikrarı açısından rating kuruluşlarının kredi notunu düşürmede dikkatli olmalarını gerektirir. Zira her not düşüşü daha çok teminat ve sermaye artırımı anlamına gelir. Bu, sadece AIG nin değil, aynı zamanda onunla karşı taraf olarak ilişkisi olan örneğin Morgan Stanley ve Goldman Sachs'ın da sermaye artırmalarını gerektirir.

Türk sigorta şirketleri riskli alanlar yerine sabit getirili menkul kıymetlerden devlet tahvili, hazine bonosuna yöneliyorlar böylece riskin kontrol altına alınmasını sağlıyorlar. Türkiye'deki sigorta şirketleri satılan poliçeler karşılığında sağlanan prim gelirlerini şirketin fon havuzunda biriktirirler. Toplanan bu fonların bir kısmını risk transferi yoluyla yurtdışından reasürans koruması satın alarak kendilerini sigortalatıyorlar, kalan kısmı ise sabit getirili yatırımlara yönlendiriliyor. Böylece katastrofik riskler reasürans şirketlerine transfer edilerek firma hayatı yokedici tehditlerden korunuyor.

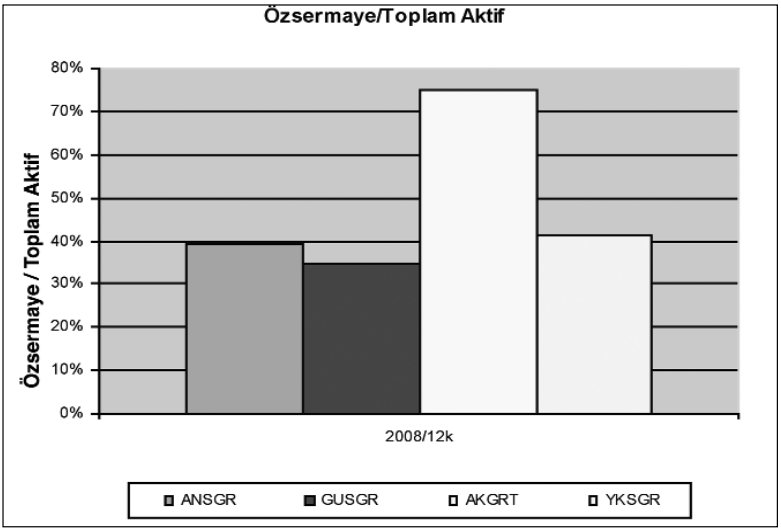

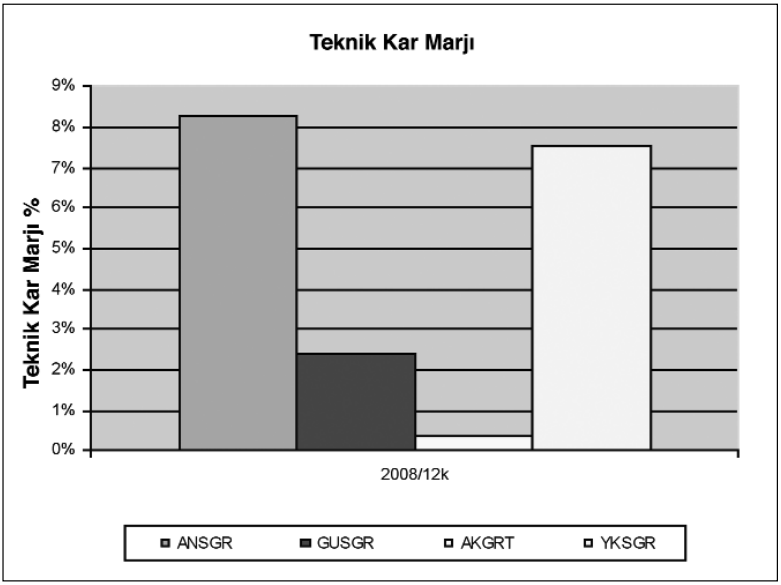

Türkiye'de faaliyet gösteren yerli ve yabancı tüm sigorta şirketleri Türk sigortacılık mevzuatına göre faaliyet gösteriyor. Ana hissedarlarının yurt dışındaki olumsuz faaliyetleri Türkiye'deki şirketin başarısızlığını göstermez. Şirketin sermaye yeterliliği ve finansal oranları Türk mevzuatınca denetlendiğinden sigortalı direkt olarak etkilenmiyor.

Öte yandan sigorta sektörünün geleceği, Dünya'da yaşanan krizin global sigortacılığa etkilerinin ölçülmesi önemlidir. Krizden Türk sigortacılık sektörü doğrudan değil, dolaylı olarak etkilendi. Ancak, 2009'da maliyetlerin artması ve sektörde daralma beklentisi, etkilerin bir süre daha sürmesi beklenmelidir.

Global pazarlarda az sayıda sigorta şirketi kamu desteğine başvurmuştur. Kamu fonu talep etme nedeni finansal ürünler ve bankacılık faaliyetleridir. Bu da sigorta şirketlerinin temel çalışma alanı ile ilgili değildir. Sigorta şirketlerinin problem oluşturan, global hayat dışı ve hayat prim hacminin %3'ünün altında kalıyor.

Öte yandan pazarlardaki yüksek volatilite nedeniyle kesin bir tahmin zordur, ama borsalarda düşüş ve talep yetersizliği nedeniyle primlerde, menkul kıymet gelirlerinde düşük seyir 6 ay daha sürecek gibi görünüyor. Bu da varlıklarda kısmi bir düşüşe yol açabilir. Bundan önce etkilenen daha çok lider sigorta grupları idi. Şimdi daha geniş bir kesime yayılacağı beklenmelidir.

	A N 2008/12	S G R 2007/12	G U 2008/12	S G R 2007/12	A K 2008/12	G R T 2007/12	Y K 2008/12	SGR 2007/12
Sermaye yeterlilik								
Özsermaye/toplam aktif	40%	46%	35%	39%	75%	86%	42%	39%
Aktif ralitesi								
Alacaklar/brüt üretilen prim (yıllık)	37%	47%	30%	50%	28%	65%	29%	48%
Brüt üretilen prim /özsermaye (yıllık)	191%	185%	308%	315%	46%	30%	206%	248%
Operasyonel rasyolar								
Brüt primin net korunabilme oranı	75%	77%	53%	55%	59%	58%	74%	73%
Hasar oranı	79%	74%	79%	80%	89%	73%	76%	72%
Gider oranı (faaliyet giderleri/net üretilen prim)	21%	26%	20%	18%	27%	37%	23%	23%
Reservdeki değişim /brüt primler	-9%	-10%	-8%	-12%	-15%	-14%	-4%	-7%
sigorta şirket geliri /brüt primler	-1%	-2%	0%	-1%	-10%	-8%	0%	2%
(Net hasar + faaliyet giderleri) / net primler	89%	90%	86%	80%	93%	91%	94%	88%
net hasar / net primler	68%	64%	66%	62%	66%	54%	72%	65%
Karlılık oranları								
teknik marj (teknik kar /brüt primler)	8%	2%	2%	1%	0%	2%	8%	3%
(yatırım gelirleri- yatırım giderleri) / vergi öncesi kar	120%	148%	158%	145%	310%	130%	100%	64%
net kar / brüt primler	10%	5%	2%	1%	6%	14%	9%	4%
ortalama özsermaye karlılığı	19%	8%	5%	4%	2%	4%	19%	10%

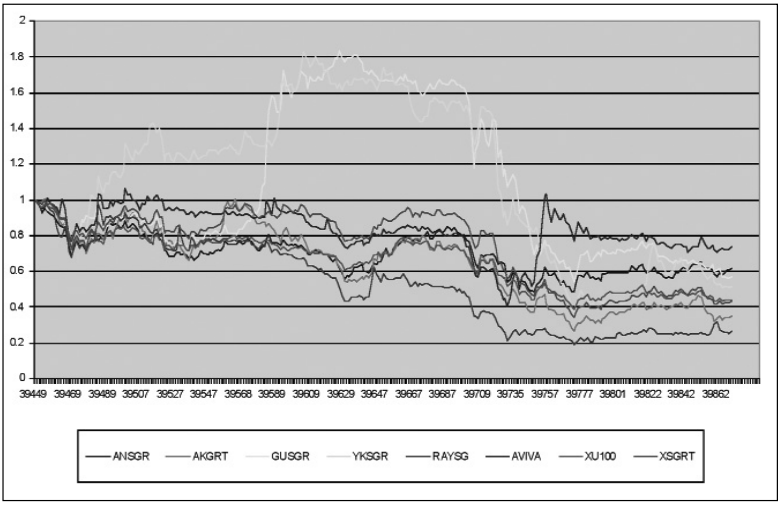

Bununla birlikte Solvensy II ve etkin denetim kayıpların sınırlı kalmasını sağlayabilir.Yükümlülükler tarafına bakılırsa, reel ekonominin zayıfladığı dönemlerde tazminat taleplerinin arttığı biliniyor. Ancak düşük enflasyon ve azalan varlık fiyatları nedeniyle ödemeler sigorta şirketlerini fazla olumsuz etkilemez.

Bu ortam ve şartlarda sigorta - reasürans şirketleri ihtiyatlı ve katı underwriting disiplinini sürdürmeleri ve etkin aktif-pasif yönetimine dayalı yatırım profilini sürdürmeleri böylece sermeye yapılarını korumaları gerekiyor.

4. AB'ye uyum açısından kriz sonrası model ne olmalı?

Krizden bu yana iflas nedeniyle ödemelerini yerine getiremeyen bir sigorta şirketi olmadı, ancak finansal ürünlerde yoğun kamu baskısı ve denetimi ve bazı sigorta şirketlerinin katastrofik hasar ödemeleri yatırımcılarda sigorta şirketlerinin sermayesi ile ilgili kuşkulara yolaçtı.

Bu bakımdan açık, şeffaf, güvenilir ve doğru bir bilgilendirme, müşteri kurum ilişkilerini yeniden düzenler. Ancak yükümlülükleri karşılayacak bir sermaye yapısı için sermaye arttırımı gerekli olabilir. Şeffaf ve rekabetçi oranlar, esnek vade ve şartlar, zamanında hasar ve tazminat ödemeleri sürekli ürün yeniliği performansın korunması ve arttırımı için gereklidir.

Kredi krizi sigorta şirketlerinin temel çalışma modelinin tutarsızlığı yönünde herhangi bir endişe ortaya koymuyor. Bu nedenle temel risk yönetimi modelinin uygulaması devam edecektir. Bu da hayat ve hayat dışında herhangi bir karşılama eksikliğinin olmayacağını gösteriyor. Belli branşlarda katı fiyat politikası olsa da kapasite fazlalığı yaşanabilir. Bu durum bankalarla karşılaştırıldığında orada daha belirgin değişiklikler dikkati çeker. Kredilerin azalması securitizasyonun azalması ve temel dağıtım, aracılık modellerinde keskin düşüşler(aracı kurum ve portföy yönetimi!) yatırım bankacılığı da klasik wall-street anlayışından üniversal bankacılığa dönüşü sürecektir. Kısaca finansal kriz, sigorta ve reasürans şirketlerinin temel faaliyet alanlarında yoğunlaşmayı risk underwriting'i etkin bir şekilde sürdürmeyi özendirmelidir.

Sigorta ve reasürans şirketlerinin kendi faaliyet alanlarında odaklanması, düzenleme ve denetimlere gidilmesi olumlu sonuç verir. Bununla birlikte finansal kurumlardaki mevcut düzenlemeler ışığında, banka ve sigorta şirketlerinin benzer ürünleri sundukları, benzer tehlikelerle karşılaştıkları şeklindeki yanlış varsayımla düzenlemelere gidilirse teminat riski kurumları tehdit eder. Gerçekte sunulan hizmetlerin karekteristik özelliği, temel teşkil eden iş modeli ve buna bağlı riskler büyük ölçüde farklılaşır. Bu durum gelecekte de her iki sektörün düzenleme ve sermaye ihtiyacını yansıtmalıdır.

Avrupa Sigorta ve Reasürans Federasyonu (CEA)'nun hazırladığı "fi-

nansal krize ilişkin temel mesajlar" başlıklı rapor, finansal krizin Avrupa sigorta ve reasürans piyasasına etkilerini değerlendiriyor. Rapor aşağıdaki temel noktalarda özetlenebilir:

i. Avrupa sigorta pazarı, finansal krize güçlü bir konumda girerek krizin finansal sistemde devam eden şoklarına karşı esnekliğini nispeten korumaktadır.

Avrupa sigorta şirketleri genel olarak mevcut finansal krizle ortaya çıkan kredi darlığına doğrudan maruz kalmamışlardır. Buna göre, sigorta sektörü de tek bir branşta çalışan şirketlerin hasarları ve yönetici sorumluluk hasarlarındaki artış ile ekonomik gerileme nedeniyle sigorta ürünlerinin satışındaki düşüşe bağlı olarak bulaşıcı etkilerine (contagion effect) maruz kalma olasılığı önemini korumaktadır.

ii. Sigorta sektörünün çalışma modeli diğer finansal kurumların hizmet sunumu önemli ölçüde farklılık gösteriyor

Sigorta şirketleri genellikle nakit akışı ve risk profilleri iyi belirlenmiş ürünlere yatırım yaparak müşterilere verdikleri taahhütlerini karşılamak üzere büyük oranda yatırımlarının risk profilini sınırlamaktadır. Böylece, sigorta şirketlerinin yatırımlarının temel amacı yükümlülüklerin uygun ve çeşitli varlıklar ile karşılanmasını sağlamaktır.

iii. Solvency II, sigorta şirketleri ve denetçilerin finansal krizlere karşı koyabilmeleri için daha iyi araçlar garanti etmektedir.

Risk bazlı sermaye yönetimi rejimi Solvency II'ye geçiş, sigorta şirketlerinde risk yönetim bilincinin artmasını, şirketlerin fonları geliştirilmesini ve bu krizde olduğu gibi şirketlerin krizlere karşı koyabilme yeteneğinin güçlendirilmesini sağlayacaktır. Söz konusu denetim sistemi, denetçilerin sigorta şirketlerinin poliçe sahiplerine yönelik sorumluluklarını yerine getirme sürecinde şirketlere yönelik tehditleri erken bir aşamada tespit etmek için gereken mekanizmayı temin edecektir. Bu nedenle, mevcut finansal çalkantı ışığında Solvency II'nin uygulanmasında herhangi bir gecikmenin olmaması çok büyük önem taşımaktadır.

Üç sütunlu bir yapı olan Solvency II, risk bazlı bir yaklaşım kullanarak finansal risk yönetimi ve açıklama gerekliliklerini belirlemektedir. Buna göre, söz konusu gerekliliklerin çeşidi ve yoğunluğu ile denetim müdahaleleri her şirketin gerçek risk profiline göre ayarlanmakta olup bu sayede şirketin kendi içindeki risk yönetimi geliştirilmektedir.

Birinci sütun kapsamında varlık ve yükümlülükler için şeffaf bir değerleme ve daha önceden belirlenmiş risk dayanıklılık ölçütü altında hareketliliği açıkça yansıtacak sermaye gereklilikleri tanıtılmaktadır. Söz konusu stan-

dart metod, sermaye yeterliliğini tahmin etmek üzere kullanılan iç metodlar gibi nicel riskleri dikkate alacaktır. Ayrıca, Solvency II kapsamında risklerin hafifletilmesi (reasürans, hedging, menkul değerler, kar paylaşımı gibi) ve etkilerin çeşitlendirilmesi ile birlikte Solvency II'nin şirketleri risk yönetim stratejilerini güçlendirilmesini özendirmektedir.

İkinci sütun ise sigorta şirketlerinin kapsamlı risk yönetimi çerçevesinde yer almalarını gerektiriyor. Söz konusu durum "kendine ait risk ve sermaye yeterliliği değerlendirmesi"nin bir parçasını oluşturacak olup risklerin tanımlanması, değerlendirilmesi ve yönetilmesi için uygun süreçlerin uyumlu bir çerçeve içinde şirketin tüm kademelerinde gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu sütun ayrıca denetçiler için ileri görüşlü denetim araçları ve süreçlerini sağlayacaktır. Böylece denetçilerin tehditleri önceden tespit etmeleri ve sigorta şirketlerinin potansiyel finansal krizlere karşı koyma kabiliyetlerini güçlendirmeleri bekleniyor.

Sistemde üçüncü sütun, şirketlerin finansal durumları ve riskleri hakkında daha şeffaf, yerinde, doğru ve güvenilir bir şekilde kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlıyor. Bu da, piyasa disiplinini ve etkin risk yönetimini özendiriyor.

iv. Finansal dalgalanma ve kriz, finansal kurumların grup düzeyinde uygun bir denetime ihtiyacı olduğunu gösteriyor

Finans grupları, şirket düzeyinde olduğu gibi grup düzeyinde de uygun bir denetime sahip olmalıdır. Bu denetim, grubun karşılaşabileceği tehlikeleri belirleyerek ekonomik ortam ve şartlara göre risk profilini değerlendirmelidir.

Grup denetimi, grubun risk profili hakkında kapsamlı bir anlayışın kazandırılmasını ve riske yoğunlaşmayı sağlamaktadır. Ayrıca, uygun bir grup denetimi yasal kurallar çerçevesinde en uygun sermaye tahsisine yardımcı olarak grup genelinde yüksek bir risk ve sermaye yönetimini teşvik eder. Kısaca, grup denetimi yasal düzenlemeler çerçevesinde poliçe sahiplerinin korumasını özendirerek "solo" düzeydeki denetimi tamamlıyor.

v. Risk yönetimi bütün finansal kuruluşlarda geliştirilerek güçlendirilmeli.

Riskleri kavrama, ölçme ve uygun şekilde yönetmeye ilişkin risk yönetim sistemi her finansal kuruluş için çok büyük önem taşır. Ayrıca, kuruluşun açık bir risk yaklaşımına sahip olması ve risk yöneticilerinin günlük faaliyetlerde yetkilendirilerek şirket açısından riskli faaliyetler hakkında uyarıda bulunmak için gerekli kanallar ve otoriteye sahip olması da aynı şekilde önemlidir. Bu bakımdan, operasyonel branş ile üst düzey yönetim arasındaki özendirmenin (bonuslar) yeniden dengelenmesi gerekir.

vi. Pazar ile tutarlı varlık değerlemesi, finansal bilgi ve ihtiyatlı gözetimi (prudential supervision) destekleyen temel prensip olmalıdır.

Pazarda likidite sıkışıklığı olması halinde arttırılmış piyasa fiyatları üzerinden düzenli değerleme teknikleri varlık ve yükümlülükler için en iyi alternatifi oluşturur. Zira, bu teknikler, gelecekteki nakit akışının düzeyi, zamanı ve belirsizliği konusunda analizlere dayanır. Bu teknikler yaygınlaştırılmalı ve artırılmalıdır.

vii. Yaşanmakta olan kriz sigorta ürünlerine dayalı menkul kıymet pazarlarında kural dışı kısıtlamalara yol açmamalı.

Sigorta sektöründeki menkul kıymetleştirme transfer edilen risk türünün finansal olmaması nedeniyle banka menkul değerlemesinden farklılık gösterir. Buna göre, sigorta sektöründeki menkul değerleme risk transferi açısından banka menkul değerlemeden daha katı testlere maruz kalır. Sigorta sektöründeki menkul değerleme sadece bir risk hafifletme aracı olup, kayıp ve hasarların tamamen ortadan kalkmasını engellememektedir.

viii. Karmaşık ürünlere yönelik daha doğru ve detaylı bilgilendirme gereklidir.

Karmaşık menkul değerler ve yapılandırılmış ürünler konusunda güven sağlanması için yatırımcılara bu ürünlerin riskleri hakkında yeterli bilgilendirme verilmesi büyük önem taşır.

Yapılandırılmış ürünler birçok varlık ve çok taraflı anlaşmada karşı taraf riskini taşır. Ürünlerin riskleri hakkında tam şeffaflığın sağlanması yatırımcıların bilinçli yatırım tercihi yapmaları ve mevcut finansal kriz sonrasında piyasadaki güven yeniden sağlanır. Yatırımcıya sağlanan bilginin kısa ve anlaşılır olması gerekir. Ürüne ait terminoloji ve özelliklerin uyumlaştırılması ve işlemlerde şeffaflığı arttırılması da önemlidir.

5. Türkiye açısında ortaya çıkan dersler

Artan faiz oranları, ailelerin konut sahibi olmak isteyen aileler ve yatırımcıları olumsuz etkiledi. 2006 yılında yüzde 1'e kadar gerileyen konut kredisi faizleri şimdi 1,50 düzeyindedir. Bu nedenle, konut kredisi kullananların sayısı azaldı. Bankalar bunun üzerine Japon Yeni başta olmak üzere daha düşük faizli dövizler üzerinden konut kredilerine yöneldiler. Süreci fırsata dönüştüren yatırımcılar da aylık faiz oranı YTL'nin üçte biri kadar olan Japon Yeni üzerinden konut kredisi kullanmayı tercih etti. Döviz cinsinden kredilerde aylık borç, vade günündeki kur üzerinden YTL'ye çevriliyor. O tarihte kur düşük ise, aylık ödeme azalır, yüksek ise ödeme de artar. Faiz ve kur etkisi nedeniyle yatırımcı, konut edinmek yerine, mevcut pozisyonunu korumayı tercih edebilir. Bu da sigorta gelirlerinde azalışa yol açar.

Şirketler bireysel olarak krizden farklı derecede etkilendikleri için kesin bir çerçeve çizmek kolay değildir. Bununla birlikte önümüzdeki dönemde birçok sigorta şirketi kendi alanındaki riskleri doğru ölçerek, karmaşık finansal ürünlerden uzak duracaktır.

Sigorta şirketleri yatırım yönetiminde de konservatif olmayı tercih edebilir, ayrıca bugüne kadar yeterli önem verilmeyen likidite krizine gereken önemi vermeleri beklenir.

Kriz süresince sektörün gelişme potansiyeli nedeniyle krizin etkisi sigorta şirketlerinde, diğer finansal kuruluşlarına göre daha sınırlı bir şekilde hissedilebilir. Bazı şirketler prim üretimlerini aşırı fiyat rekabetiyle artırmayı tercih edebilir. Hayat sigortası hem de BES'te yeni katılımların çok sınırlı olacağı, bu nedenle mevcut müşteriyi korumanın önemi artmıştır.

Yatırımların ertelenmesi, ihracatın düşmesi ve otomobil satışlarının gerilemesi, müşterinin sigorta sisteminden çıkması şirketler arası rekabetten daha zor bir durumdur ve güvenin önemi artmıştır.

Ayrıca Türkiye'deki sigortacıların pazarladıkları ürünler incelendiğinde finansal risklerin sigortalanmasına yönelik ürünlerin yaygın olmadığı, bu nedenle kısa ve orta vadede uğranılacak sigorta tazminat talepleri sınırlı kalacaktır.

Özellikle konut ve otomobil satışlarındaki azalma, araç ve gayrimenkul değerlerindeki gerileme, yeni yatırımların olmaması, çalışanların gelirlerindeki azalma ile birlikte sigorta yaptırmaktan vazgeçmeleri, prim üretiminin azalması ya da büyümenin negatife dönmesi paniği ile fiyat rekabetinin artması neticesinde son yıllarda ilk kez reel anlamda bir küçülme test edilmektedir. Global kriz, büyüme hızı yavaşlayan ekonomi, daralan pazar koşulları sektörün küçülmesine yol açarken, diğer yandan fiyat rekabetini de artırıyor. Bu çerçevede üretim artışında yaşanan negatif trend yıl sonu itibariyle daha da artacak.

Bazı durumlarda ise krizler sigorta şirketlerinin faaliyetlerini önemli ölçüde olumlu etkileyebiliyor. Önceki kriz ortamlarında faizler yükseliyorken bunu fırsat bilen sigorta şirketleri de faiz getirili yatırımları sayesinde, mali karlarını artırıyordu.

Finans sektörü, özellikle de sigortacılık güven üzerine kuruludur. Bir taraftan dünyanın en büyük sigorta devlerinin birinin iflasın eşiğine gelmesi, diğer taraftan ABD'deki krizin 2009 boyunca etkisini sürdüreceği, Avrupa ülkelerine de yansıması, diğer sigorta şirketlerinin de kısa zamanda etkileneceği yönündeki yorumların sektöre duyulan güveni zedelemesi, aynı zamanda sigortalıların da bundan etkilenerek, taleplerini ertelemeleri ya da azaltmaları gözardı edilmemelidir.

Sonuç

Global krizden en çok etkilenen, banka sigorta ürünlerini kombine sunan sigorta şirketleridir. Gelecekte de bu alanda düzenleme ve denetim yapanlar çok dikkatli olmak zorundalar. Sigorta şirketleri banka ve finansal garanti şeklindeki hizmetlerini diğer hizmetlerden ayırarak asıl faaliyet alanlarındaki riski doğru ölçmeli ve değerlendirmelidirler.

Bu bakımdan Solvency II uygulamasının geciktirilmeden uygulamanın yaygınlaştırılması özel önem taşır. Zira sigorta yatırım ve faaliyetleri bütünsel açıdan değerlendirilerek kurum içi risk yönetimi özel önem kazanacaktır. Ekonomik açıdan Solvency II krizden çıkan dersleri dikkate alarak sektörün uzun süreli yaşamını güvenceye almaya çalışır.

Sigorta şirketlerinin ayrıca ulusal ve global düzeyde krizin etkilerinin azaltılması sorumluluğu da vardır.Bu bakımdan uzun süreli planlama ve ürün seçimi, ağırlık noktası oluşturulmasının önemi küçümsenemez. Kriz dönemsel dengenin, operasyonel planlarının nakit açığına yol açmayan likidite planlamasının yanı sıra yönetim kalitesinin önemini ortaya koymuştur. En önemli misyon ise, ekonomideki kilit rolü üstlenmeyi sürdürmektir. Bu konuda sigorta şirketlerinden beklenenler:

i. Ulusal ekonomide,sektör düzeyinde ve kurum bazında finansal istikrarlı yönetimi teşvik etmek.

ii. Finansal olumsuzlukların etkilerini azaltacak prodüktif yatırımları ve yenilikleri özendirmek.

iii. Birikimlere hareket kazandırmak, ancak spekulatif yatırımlardan uzak durmak.

iv. kurumsal yatırımcı olarak, sektördeki ortalamalara uygun bir ölçek, sermaye ve organizasyon yapısına yönelmek.

şeklinde özetlenebilir.

Kaynaklar

Berk, N., Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi-Solvency II Projesi, TSRŞB yayını, İstanbul, Aralık 2005.

Berk, N., Sigortacılıkta Risk Yönetimi, Emek Sigorta Yayını, İstanbul, 2001

Berk, N., Sigortacılıkta Fon Yönetimi, İMKB yayını, İstanbul, 1992.

- Bortnick,Richard J and Patrick M. Kennell, American Bar Association Section of Litigation, “Impediments to Coverage for Subprime Litigation,” 2008.
- Business Wire, “Fitch Sees Mounting Pressure on Insurance Ratings Globally,” October 16, 2008.

- Douglas McLeod, “Investment Woes Widen for Insurers; More Companies Reveal Big Credit Market Losses,” October 13, 2008.
- Gilani, Shah “The Credit Crisis and the Real Story Behind the Collapse of AIG,” September 22, 2008.
- Hartwig,Robert P. Insurance Information Institute, “The Financial Crisis and the P/C Insurance Industry: Challenges Amid the Economic Storm,” September 23, 2008.
- Kathleen, M. Bianco, J.D., “The Subprime Lending Crisis: Causes and Effects of the Mortgage Meltdown.”
- Standard & Poor’s Industry Surveys, “Insurance: Property-Casualty,” July 10, 2008.
- Zibel, Alan, Associated Press, “US Foreclosure Filings Up 71 Percent,” October 23, 2008.
- http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/cearaporu

BAŞKAN: PROF DR. SAMİM ÜNAN

Efendim, Sayın BERK’e çok teşekkürler. Birkaç dakika da Niyazi hocadan devrettik. Bu konuda Erhan beye sonsuz güven duyuyoruz...

Şeyda OLTULU

E&Y Türkiye Şirket Ortağı ve
Sigorta Sektörü Lideri

Değerli konuklar, merhabalar hoş geldiniz. Öncelikle beni bu önemli seminer ve panele davet ettikleri için İktisadi Araştırmalar Vakfına ve Güneş Sigorta'ya çok teşekkür ediyorum. Panel konumuz "Küresel Mali Kriz Karşısında Türk Sigorta Sektörü ve Önlemler." Benden önce söz alan değerli konuşmacılar oldukça aydınlatıcı bilgiler aktardılar. Benimde konuşmanın belli bölümlerinde birçok noktada benzer şeyler oluşturuyordu. Onun için ben onların üstünden tekrar gitmeyerek biraz da konuya dünya perspektifinden bakmak istiyorum. Bu noktada da karşı karşıya kalınan riskler ve bu risklerin etkileri ve bunların karşısında da alınması gereken önlemlerden çok kısaca söz etmek istiyorum.

2007 yılında başlayan ve 2008 yılının ikinci yarısında ve son çeyreğinde özellikle çeşitli sektörlerde kendini göstermeye başlayan ekonomideki durgunluk, geçtiğimiz yıl son çeyrekte finansal piyasalarda başlayan olaylar ve gerçekleşen sonuçlarla sigorta şirketlerinin sigorta poliçeleri kapsamındaki risklerin ötesinde de birçok geniş kapsamlı etkilere maruz kalabileceklerini gösterdi. Küresel finansal krizin dünyada ve ülkemizdeki etkileri ve zamanlaması daha öncede belirtildiği gibi farklı gerçekleşti. Ayrıca, krizin sigorta sektöründeki etkisi diğer finans şirketlerine göre de farklı oldu. Farklı çalışma modellerine sahip olunması ve varlık ile yükümlülüklerin başarılı bir şekilde yönetimi küresel finans krizine karşı sigorta şirketlerini büyük ölçüde korumuştur. Türk sigorta sektörünün ağırlıklı olarak elinde problemli finansal yatırım ve daha önce bahsedilen varlıklar, problemli varlıklara sahip olmaması bu alanda yaşanan küresel krizin etkilerinin bizim sektörümüzde aynı ölçüde gerçekleşmemesine neden oldu. Ancak, ekonomide yaşanmaya başlanan durgunluk, bir süre sonra doğal olarak küresel anlamda bizde de etkilerini gösterdi. Bu da üretimde, ithalat-ihracatta daralmalara kredi kullanımında düşüşlere satışların yavaşlamasına, doğal olarak sigorta altına alınabilecek mal ve hizmet sayılarında azalmalara neden oldu. Peki, bu kritik koşullarda sigorta şirketleri nelerden ne şekilde etkilendiler. Kriz nedeniyle iş modellerinde sigorta şirketlerinde önemli bir değişiklik olması beklenmemekte ama bazı konulardan ki etkilenmeleri söz konusu, bunlar da özellikle varlık yönetiminde sermaye piyasası ve sabit getirili enstrümanların et-

kisi olarak görüldü. Sermaye piyasalarında sürekli gerileme nedeniyle hisse senedine dayalı ürün satışlarında düşüş gözlemlendi. Sermaye piyasasındaki daralma, ücretlerin düşmesine teminat değerlerinin artmasına ve değişken gelirle değişken yaşam sigortası karlılıklarının da azalmasına yol açtı. Bu koşullarda getiri garantisi olmayan ürünlerde nakit girişi doğal olarak kayda değer düzeyde düşebildi. Sermaye ihtiyacı söz konusu, sermaye ihtiyacına daha önceki konuşmacılar da önemli ölçüde değindiler. Yatırım portföylerinin değer kaybetmesi, değer düşüklüğü karşılıkları, yaşam ve gelir sigortalarında teminat değerlerinin artması, iş hacminin daralması nedenleriyle mevcut sermaye olumsuz olarak etkilendi. Düzenleyici kurumların ve derecelendirme kuruluşlarının da sermaye yükümlülükleri konusunda etkilerini arttıracakları ön görülmekte, artan kredi riski reasürans risklerinin kapsanması ve kredi ile likidite risklerinden korunma amacıyla ek sermaye ihtiyacının doğacağı çok açık. Kredi krizi nedeniyle, sigorta şirketleri gerek kendilerini korumak, gerekse de potansiyel fırsatlar yaratmak amacıyla gerekli adımları atmaları gerekiyor. Bunun için de ne yapmaları gerekir. Mevcut riskleri bilmeleri ve belirsizliklere karşı istenen ölçüde süreçleri devreye almaları yani, aksiyona geçmeleri gerekiyor. Şirket yönetimlerinin en azından burada gözükmekte olan birçok konuyu değerlendirmeye almaları önemlidir. Nedir? Mesela yatırım ve türev portföylerinin fiyatlandırılması, karşı taraf risklerine maruz kalma düzeylerinin incelenmesi, mevcut süreçlerin güncel gelişmeler karşısında ne düzeyde yeterli olduğunu görmek için fiyatlandırma ve fiyat geçerliliğinin kontrol konularında politika ve prosedürler üretmek gerekiyor. Zor durumda olan veya riskli müşterilerle bağlantılı olarak hangi düzeyde risk altına girildiğinin hızlı olarak belirlenmesi gerekiyor. Reasürans anlaşmalarıyla ilgili fiyat belirlemelerde, tekrar riskler dikkatli bir şekilde göz önüne alınmalı ve kriz ortamlarında hızlı hareket edebilmek içinde doğru stratejiler gerçekleştirilmeli. Likidite ve nakit akışı analizleri çok önemli, likidite yönetiminin nakit akışı tahminlerinin ve işletme sermayesinin yönetiminin kalitesinin incelemek lazım. Stres senaryoları geliştirilmeli ve alternatif nakit kaynakları belirlenmeli, aksi taktirde fon ihtiyacının en yoğun olduğu bir zamanda erişim imkanı bulabilmek mümkün olmayabilir. Operasyonel önlemler, şirket satın alma ve yeniden yapılanmaları, mevzuata uyum, model geçerliliğinin tespiti ve vergi analizleri de diğer dikkate alınması gereken konular arasında ve etkiler açısından yer almaktadır. Operasyonel önlemler diye baktığımızda, finansal krizin etkilerini karşı taraflarla bağlantılı olan riskler açısından değerlendirmek ve yönetmek çok önemli, kaynak sıkıntısından dolayı bu kritik konuları çözmekte zorlanılabilir. Dolayısıyla zararların önümüzdeki dönemde azaltılabilmesi için ilgili operasyonlar aksatmadan uygulanmalı. Sigorta şirketleri likidite darboğazını aşmak ve finansal krizde varlıklarını korumak amacıyla gerek sorumlu gerekse başarılı şirket satışlarını değerlendirmeye alabilirler. Piyasada bu anlamda bazı

önemli fırsatların olabileceğini düşünüyoruz. Ama bunun içinde gerekli sermaye ihtiyacının düzenlenmesi gerekiyor. Bu da şirketlere rekabet avantajı sağlayabilir. Finansal durumu sorunlu olan sigorta şirketlerinin düzenleme kurumlarının olası taleplerini karşılayabilmek için uyum ve raporlama sistemlerinin de yeterli olması gerekiyor. Sigortacılık düzenleme kurumlarının, tüm sigorta şirketlerinin sermaye yükümlülüklerini inceleyebileceği ve bununla ilgili beklentilerini de yükselteceği belirlenmektedir. Bu durumda karlılık üzerindeki baskılar daha çok artabilecektir.

Model geçerliliğinin tespiti konusunda şunları söyleyebiliriz. Stresli dönemlerde piyasa koşullarının etkilerini doğru tahmin eden modellerin yetersiz olduğu, bu kredi krizinde dramatik bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Bununla birlikte risk, yatırım, aktüer veya vergi alanlarında yararlanılan modellerin sayısı ve önemi artmakta gittikçe daha kompleks modeller geliştirilmekte. Bu kapsamda modellerle ilgili varsayımlar, veri kaliteleri ve özelliklede teknolojik kontrollerin iyi yönetilmesi gerekiyor. Vergi analiziyle bir diğer önemli konu belirsizlik ortamlarında şirket yönetimleri, gelir vergisi ve ertelenmiş vergi konularını çok yakından takip etmeliler. Türk sigorta sektörü, dünyanın gelişmiş ülkeler sigorta piyasalarıyla karşılaştırıldığında, daha önce söylendiği gibi henüz gelişme- büyüme aşamasında. 2008 yılı toplam prim üretimi 11.8 milyar TL ve gayri safi milli hasıla içindeki payıda %1.2 civarında bu daha önce de belirtildi. Bütün bu etkiler, 2008 yılının büyümesinin enflasyonun altında gerçekleşmesine neden oldu. Bir diğer önemli konuda krizin etkileri kadar hayat dışı alanda trafik branşında 1 Temmuz 2008'den itibaren serbest bırakılan serbest tarife uygulaması, sektörde yüksek rekabet durumu yaratmıştır. Primlerin bir miktar bundan da etkilenmiş olması söz konusudur. 2009 yılında Avrupa sigorta sektöründe yapılan bir araştırma var. Bu araştırmanın sonuçları ile ilgili bir takım bilgiler vermek istiyorum. Yapılan araştırma sonucunda, ekonomideki daralmaya ve piyasa ile tüketici beklentilerindeki değişime cevap vermeyi hedefleyen şirketlerin, bunlar finans şirketleri ve özellikle sigorta şirketleri, 2009 yılında doğal olarak daha önce de söylediğimiz gibi büyük güçlüklerin üstesinden gelmeye çalışacaklar. Avrupa'da da yani dünya çerçevesine baktığımızda Avrupa'da da durgunluğa doğru bir seyir var. Bu bağlamda işsizlik oranları arttı. Ve giderek bazı alanlarda da artacağı öngörülüyor. Bu koşullarda faaliyet sonuçları, olumsuz olarak etkilenen şirketlerin de doğal olarak gelirleri düşmektedir. Öte yandan değişen finansal koşullara uyum sağlamayı hedefleyen şirketlerin bilânço güçlendirme, verimlilik arttırma ve sağlık sigortasıyla, özellikle emeklilik geliri alanlarında inolatik yatırım ürünlerine yatırım yapma fırsatlarında artacağı belirlenmiştir. Kritik olan konular nedir? Riskli fırsatların dengelenmesi bu 3 aşamada incelenmiş. Hayat ve emeklilik sigortası hizmetleri, hayat dışı ve sağlık sigortası, tabi her birinde çeşitli fırsatlar ve riskler söz konusu örneğin; hayat ve emeklilikte daralmaya yol açan nedenlerin

halen varlığını sürdürmesi 2009 yılında da prim geliri ve karlarda Avrupa sigorta sektöründe erozyonun süreceğini göstermekte. Sigorta ürünlerinin özellikle bu anlamda daha şeffaf bir biçimde açıklanacağı ve tüketici duyarlılığının iyi değerlendirilerek müşteri segmentlerinin ihtiyaçlarının dikkate alınan ürünlere yatırım yapılacağı planlanmakta. Hayat dışı sigorta hizmetlerinde de oranlar 2008 yılında düşmüş ve temel sigorta ürünlerine talebin azalması nedeniyle 2009 yılında da satış gelirlerinde önemli bir artış Avrupa da beklenmemekte. Bu anlamda da kar marjlarının düşeceği düşünülüyor, 2009 yılı için konuşuyorum. Poliçe yenilemelerin de piyasa etkilerinden uzak kalınabilmiş bazı ürünlere yatırım yapıldığında ve fiyat seviyelerinin korunabileceği düşünüldüğünde 2009 yılı sonlarına doğru fiyatlarda istikrar sağlanabileceği incelenmiş, bu çalışmada. Sağlık sigorta hizmetleri alanında da çeşitli fırsatlar olduğu düşünülüyor. Çünkü günümüzde tüm ülkelerde kamu sağlık sisteminin yanı sıra özel sağlık sigortası sistemi de farklı şekillerde uygulanmakta ve kamunun sağlayamadığı ya da sunmadığı hizmetlerin veya daha özel anlamda karşılanması arzu edilen hizmetlerin bu alanda yatırım amaçlı dikkate alınacağı düşünülüyor. 2007 yılı başlarında Orta ve Doğu Avrupa da büyüme stratejileri, Batı Avrupa'da yaşanan finansal krizden öncelikle fazla etkilenmeyecek diye düşünülmüş. Ancak daha sonra bu etki bu ülkelerde yayılmış, büyüme hızları yavaşlamış ve borsalar düşüşe geçmiş. Bilânço ve sermaye yeterliliğinin güçlendirilmesi operasyonel fonların yeniden değerlendirilmesi ve bizde olduğu gibi dünya genelinde yürürlüğe girecek yeni düzenlemelere hazırlık yapılması etkilerin dikkatle izlenilmesi gereken durumlar. Krizin ortaya çıkarttığı risklerin yönetimi çok önemli bu noktada krizin öğrettikleri var. Daha önce pek çoğuna değinildi. Bende zamanın darlığından dolayı fazla detaya girmiyorum. Bütün bu konuşmaları dünya perspektifinden yapmaya çalıştım. Ekranda görüyorsunuz nedir? Önemli olan risk odaklı bir gözetim ve denetim çerçevesi oluşturulması şeffaf bilgi ihtiyaçları, iç kontrollü risk yönetim sistemlerinin güçlendirilmesi, yeni ürünlerin ve risk etkilerinin dikkate alınması, sermaye yeterliliğinin önemi, likidite riski yönetimi, finansal modellerin gözden geçirilmesi ve piyasa koşullarının dikkatle izlenmesi.

Sonuç olarak büyüme açısından 2009 yılına baktığımızda genel olarak gelişmiş ülkelerin bir durgunluk yaşayacağı, gelişmekte olan ülkelerde ise büyümenin 2008 yılının altında kalacağı beklenmekte. 2010 yılı için ise toparlanma yılı denmekte. Türk sigorta sektörü açısından baktığımızda da 2009 yılı için reel bir büyüme beklenmiyor. Barındırdığı büyüme potansiyeli çok önemli ve dünya sigorta liginde üst sıralara hızlıca tırmanmaya aday. Bu da nasıl olacak diye bakarsak, sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde büyümeye devam etmesi tabi ülke ekonomisin gelişimi ile paralel, mevzuata uyumla şirketlerin toplumda sigorta bilincinin gelişmesi ve güven ortamının sağlanması, ihtiyaca cevap verecek ürün çeşitliliğini arttırılması, ivmenin hızlan-

masına neden olacaktır. Son sözümde, bu krizler aslında sigortanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Nasıl? Tasarruf düzeylerinin ve güvencenin artırılmasıyla ekonomik krizlerin aslında daha az etki ile atlatılabileceği ortaya çıkmaktadır. Yani sahip olunan varlıklar, tasarruflar, kısa dönemli olabilecek değişimler için aslında riske atılmamalıdır. Bunu da sanırım topluma anlatabilmeliyiz. Peki, teşekkür ediyorum.

İKTİSADÎ ARAŞTIRMALAR VAKFI

Küresel Ekonomik Krizin Türk Sigorta Sektörüne Yansımalarının Değerlendirilmesi Dünya perspektifinden sigorta sektöründe kriz ortamı ve karşılaşılan riskler

Şeyda Oltulu

6 Mayıs 2009

İçerik

Küresel kriz ve krizin piyasalara etkisi

- Dünya genelinde
- Avrupa'da
- Türkiye'de
- Sigorta sektöründe

2009 Yılında Avrupa sigorta sektörü ve kritik olan konular

- Sigorta Sektöründe risk ve fırsatların değerlendirilmesi
- Orta ve Doğu Avrupa'da büyüme stratejilerinin yeniden değerlendirilmesi
- Bilanço ve sermaye yeterliliğinin güçlendirilmesi
- Operasyonel konuların yeniden değerlendirilmesi
- Dünya genelinde yürürlüğe girecek yeni düzenlemelere hazırlık yapılması

Krizin ortaya çıkardığı riskler ve kriz yönetimi

Küresel kredi krizi (1)

- Küresel kredi krizinin etkileri
  - Finans sektöründe
  - Reel sektörde
- Krizin sigorta şirketlerine etkileri
  - Sermaye piyasası ve sabit getirili enstrümanların piyasa fiyatlarında değer kaybı ve yabancı para kur dalgalanmaları
  - Sermaye ihtiyacı ve sermaye yeterliliği
  - Reel ekonomide yaşanan daralmanın prim üretimine etkisi
  - Yatırımların durması veya yavaşlaması
  - Likidite problemi ve kredi ihtiyacı artışı
  - Potansiyel satın almalar, birleşmeler
  - Sigortacılık düzenlemelerinde global koordinasyon

Turkish Stock Market decline

Küresel kredi krizi (2)

Şirket yönetimlerinin karşı karşıya kaldığı sorunlar ve yeniden değerlendirilmesi gereken konular:

- Yatırım stratejilerinin gözden geçirilmesi ve portföylerin değerlendirilmesi
- Karşı taraf risklerine maruz kalma düzeyinin incelenmesi
- Likidite ve nakit akışı analizi
- Operasyonel önlemler
- Şirket satın alma ve yeniden yapılandırma
- Mevzuata uyum
- Model geçerliliğinin tespiti
- Vergi analizi

2009 yılında Avrupa Sigorta Sektörü ve sektör için kritik olan konular (1)

1) Risk ve fırsatların dengelenmesi
   - Hayat ve emeklilik sigortası hizmetleri
     1. Prim üretimi ve karlarda erozyon
     2. Yeni ürünlerin etkisi
     3. Risklerin yönetimi
   - Hayat dışı sigorta hizmetleri
     1. Prim üretiminin durumu
     2. Ürün fiyat seviyelerinin durumu
     3. Enflasyon riski
   - Sağlık sigortası hizmetleri
     1. Fırsatlar
     2. Maliyetler
     3. Ürün ve pazarlama stratejileri

2009 yılında Avrupa Sigorta Sektörü ve sektör için kritik olan konular (2)

2) Orta ve Doğu Avrupa'da büyüme stratejilerinin değerlendirilmesi
3) Bilanço ve sermaye yeterliliğinin güçlendirilmesi
   - Yatırım değerlemesi ve gelirler
   - Sermaye yeterliliği
4) Operasyonel konuların yeniden değerlendirilmesi
   - Satış ve dağıtım
   - Giderlerin azaltılması
5) Dünya genelinde yürürlüğe girecek yeni düzenlemelere hazırlık yapılması

Krizin ortaya çıkarttığı risklerin yönetimi (1)

- Krizin öğrettikleri
  - Risk odaklı bir gözetim ve denetim çerçevesi oluşturabilmek (Solvency II' nin önemi)
  - Risk odaklı ve şeffaf bilgi ihtiyacı
  - Risk yönetimi, iç kontrol ve denetim sistemlerinin güçlendirilmesi
  - Yeni piyasaların ve yeni ürünlerin risk etkilerinin dikkate alınması
  - Underwriting gözetim sistemlerinin güçlendirilmesi, özellikle müşteri profili değişiyorsa
  - Sermaye yeterliliğinin önemi ve gözden geçirilmesi
  - Kompleks finansal enstrüman modellerinin gözden geçirilmesi
  - Likidite riski yönetiminin önemi
  - İç risk rating uygulamasının güçlendirilmesi
  - Piyasa koşullarının dikkatle izlenmesi
  - Finansal varlık değerlemelerinin gözden geçirilmesi

BAŞKAN: PROF DR. SAMİM ÜNAN

Efendim, Sayın OLTULU'ya çok teşekkürler ediyoruz ve şimdi Erhan Bey, bizimle düşüncelerini paylaşacaklar. Buyurun efendim.

Erhan TUNÇAY
Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
Genel Sekreteri

Sayın başkan, teşekkür ediyorum. Öncelikle İktisadi Araştırmalar Vakfı ve Güneş Sigorta yöneticilerine bu seminer için kurumum adına, teşekkür ediyorum. Değerli konuklara da saygılar sunuyorum. Sayın başkan, bana fena bir görev yükledi, herhalde 5 dakikada toparlayacağım. Çok kısaca ben, değerli panelistler gerçekten çok değişik perspektiflerden konuya yaklaştılar. Ben biraz daha, 2008 yılı rakamları bu sene bizi nereye götürecek? Ne tür tehlikeler var? Ben çok iyimser konuşmayacağım. Çünkü iyimser konuşmak tabiî ki önemli çok karamsar olmamak lazım ama gerçekleri de görmemiz lazım. Ahmet beyin söylediği, değerli panelistlerimizin söyledikleri gibi gerçekten Türk sigortacılık sektöründe son 3-4 yıldır devrin niteliğinde değişiklikler var. Sigortacılık kanunundan tutun, ikinci düzenlemeler, yani bugün Avrupa Birliğine uyum diye baktığınızda herhalde bir kaç sektörden bir tanesinin sigortacılık sektörünün uyum konusunda çok ciddi anlamda uygulamalara, dünya standartlarına ve Avrupa Birliği direktiflerine uyumlu hale geldiğini söyleyebiliriz.Tabiî ki yapılacak daha çok işler var.

Geçen seneki Avrupa Birliği Türkiye raporunda ilk defa Türk sigorta sektörüyle ilgili, sigortayla ilgili olumlu ifadeler kullanıldı. Bugüne kadar hep eleştiriler vardı. Hep yeni kanunun çıkmaması ile ilgili eleştiriler vardı. Yani 13 senedir, 14 senedir. Aslında önlem mevzuat olarak var. Yani önlemde artık önlem olarak mevzuat alt yapı anlamında, gerçekten Türk sigorta sektörü bazı noktalarda sermaye yeterliliği veya teknik karşılıklar konusunda da bazı Avrupa Birliği uygulamalarının da ötesinde daha sıkı, bunu gelen bize yabancı yatırımcı yani burada bilfiil şirket satın alan yabancı ortakların ifadeleridir. Daha sert bir uygulamanız var şeklinde. Dolayısıyla tüm bunlar tabi sigortalıyı korumak, sigorta menfaatini korumak veya daha sağlam sigorta şirketlerinin uzun vadede ayakta kalmasına hizmet vermesini sağlamak. Tabi bunların hepsi bir yana, 2008'deki birçok yönetmelik veya uygulama 2009'da kendini göstermeye başladı. Yani bilânçolara yansımaları 2009 yılında görülecek. Fakat geçmişte oluşmuş ancak raporlanmamış karşılıklar gibi yeni karşılıklar, zincir merdiven metodunun uygulamaya geçmesi, bütün bunlar bilançolara çok ek yükler getirdi. Birde üzerine finansal kriz geldi. Yani bu hiç hesapta yoktu, bunlar yapılırken. Katmerlenerek sigorta şirketleri üzerindeki bu mali yük diyelim, giderek arttı. Dola-

yısıyla mevzuat alt yapısında gerçekten Hazine Müsteşarlığı da düzenleyici olarak Birlikle ve sektör temsilcileriyle çok yakın çalışma içersinde oldu.Biz de sektör olarak destekledik. Gerçekten bu sigorta şirketine ilave yükler ve mali yükümlülükler getirse de doğrusu budur, böyle olmalıdır dendi. Yapabilen yapar, yapamayan geçmişte olduğu gibi ya satar veya piyasadan çekilir şeklinde zaten Ahmet beyde, kamunun bu kararlılığını konuşmasında belirtti. Hocamız Solvency 2 dedi, evet çok doğru bu hâlâ Avrupa Birliğinde bile çok tartışma konusu, hep devamlı erteleniyor. 2012'de hayata geçmesi bekleniyor.Bu konuda bizim de Birlik olarak yayınladığımız kitaplarımız var, araştırmalarımız var. Hazine Müsteşarlığımız zaten Solvency II için bir ihtisas komitesi kurdu. İlk toplantı da 8 Mayıs cuma günü yapılacak.. Sektör temsilcilerimiz de var. Bu zaten ciddi olarak ele alınmış giden bir konu.

Şimdi ben biraz açıkçası trende ve beklentilere girmek istiyorum. Vaktimi de iyi kullanmak için çünkü David Beyi de bence dinlemenizi de tavsiye ediyorum sakın kaçmayın. 2008 yıl sonunda gerçekten krizin son üç aydaki yansımasının çok fazla etkisinin olmadığını, yansımadığını görüyoruz ama maalesef 2009 yılı başı Şubat sonu rakamları yanı prim büyüklüğü 2008 yılı şubat sonu ile aynı yani sıfır, demek ki gerçek bir küçülme 2009 da derinleşerek devam ediyor. Ben size sadece bir rakam söyleyeceğim. Herkes inanılmaz bir fiyat rekabetinde piyasada, bu her alanda aslında biraz öyle ama zaten sağlık, trafik, kasko dediğimiz çok temel 3 tane branş var. Bu hep zarar eden veya çok dikkatli olunması gereken konular. Sağlık zaten bıçak sırtı, her an zarar edecek bir konu ve zarar. İnanılmazda bir fiyat rekabeti var. Zaten bu bizim Birlik Yönetim Kurulu'nda veya sektörümüzde konuşulan konular. Daha da vahimi trafik branşındaki gelişmeler. Niye bu 3 konuyu söylüyorum, diğer branşlar şehir teknik karlılığı olan branşlar, yani yangın, ferdi kaza, nakliyat, mühendislik, bunlarda kârlılık var. Şimdi bazı rakamlar vereceğim ki sektörün nereden alıp, nereye verdiğini anlayalım. Trafik branşında 2008 yılı sonu sadece trafik branşındaki teknik zarar 490 milyon TL'dir. Bu 2006'da 115'di, 2007'de 242 oldu, 2008'de 490 oldu. Yani bu olumsuz gelişme geometrik artıyor. Biz rehber tarife düzenliyoruz. Birlik olarak böyle bir yükümlülüğümüz var. Ama piyasa maalesef inanılmaz bir rekabet içerisinde.Önlem, Birlik Genel Sekreteri olarak ve eskilerden bir genel müdür olarak, artık yönetim kurullarında ve üst yönetimlerdedir. İcradadır, başka bir önlem yoktur. Yani herkes pozisyonunu, stratejisini, fiyatını, risk algılamasını kendini ona göre konumlandırmalıdır diye düşünüyorum. Yani artık mevzuat alt yapısı olarak yapılan yapılmış. Ahmet Bey çok açık ifade etti. Diyor ki; yapan yapar, yapamayana biz müdahale ederiz. Sermaye koyar veya çekilir gider diyor. Dolayısıyla artık önlem, sigorta şirketlerimizin yönetim kurullarında ve icralarındadır, yönetimlerindedir. Kasko keza, son 2 yılda toparlamıştı.Ekonomi iyi ise si-

gorta sektörü de iyidir. Ekonomi kötüyse sigorta sektörü de kötüdür. Sigorta sektörü kötüye doğru giderken, sektör olarak büyüme yapamayız. Çünkü yeni iş yok, yatırım yok, otomotiv sektöründeki satışlar belli, mal sevkıyatı belli, üretimler azalıyor, işsizlik artıyor. Krizin etkileri piyasada hissediliyor.. Dolayısıyla bizim bundan kendimizi soyutlamamız mümkün değil. 2009 maalesef daha zor ve karamsar,bir tablo çizmek istemiyorum. Ama trafik branşındaki 490 milyon TL teknik zararın bu yıl artması kaçınılmazdır. Eğer bu trendde giderse bu sene sonunda bu 490 milyon TL'nin çok rahat 800-850 milyon teknik zarar olmaması işten bile değil. 2008 yılı sonu sektörün teknik kârını ben size söyleyeyim. Toplam sektörün hayat, hayat dışı 481 milyon TL. Yani toplam bütün branşlarda bütün yıl milyonlarca poliçe üretmişiz büyük fedakârlık büyük çabalar sarfedilmiş. Ancak bütün branşlar da yapılan teknik kar bir branşta gitmiş. Bu giderekde artacak diye endişe duyuyoruz. Birlik olarak sektörümüzün genel müdür ve genel müdür yardımcılarını trafik branşı ile ilgili tartışmak üzere toplantıya çağırdık. Herkes farkında ama dedikki bu gidişat iyi değil, bu rekabeti bir yerde durdurmak lazım. Yoksa bu işin sonu vahim, giderek daha da kötüleşiyor. Bunların içerisinde acente komisyonu ve genel giderler yoktur. Teknik kârdan bahsediyorum. Dolayısıyla herkesin bu malî yükü veya bu konuyu sırtlaması lazım sadece şirketlerin üzerine değil dağıtım kanalları ve acentelerimiz de, brokerler de hangi dağıtım kanalıysa yani komisyondan kesilecekse ben eski Genel Müdür olarak bunu yapardım. Bugün genel müdür olsam kesinlikle bazı branşları azaltır veya komisyonları azaltırdım. 1-2 sene zararı yerdim, başka branşlara girerdim, küçülürdüm eğer bu gerekiyorsa ve bunu da yaptım geçmişte. Kriz dönemidir tabi bir taraftan da birde işin böyle bir tarafı var. Çünkü yeni iş gelmiyor. Ne yapacaksınız? Hakikaten çok zor bir yıl şimdi bu konuda Birlik Yönetim Kurulu bir karar aldı. Bütün şirketlerin yönetim kurulu başkanlarına Birlik Başkanı imzalı yazı gönderdi. Çok ciddi bir yazıydı. Tüm bunları anlatan yani, dedik ki gidişat iyi değil fiyat rekabeti var, giderek derinleşen bir teknik zarar var. Bu işin altından böyle kalkamayız. Dolayısıyla hem yönetim kurulu adına biz sizi uyarıyoruz hem de yönetimlerinizi yapılan stratejiler doğrultusunda lütfen takip edin diye. Bu çok ses getirdi Ben sözümü bitirmek istiyorum. Buradaki en önemli önlem, bence bu saatten sonra şirketlerin yönetim kurullarında ve üst yönetimlerindedir. Mevzuat alt yapısı ana temellerde geçmişe göre çok daha sağlıklı vedüzenleyicidir. Dolayısıyla umuyorum bu seneyi, biraz fiyat rekabetinden olabildiğince çıkıp biraz daha bu seneyi gerçekten olabildiğince az zararla kapatmayı yapabiliriz, mutlaka zarar olacak. şu ekonomik büyümede -3,5'luk veya -3,6'lık bir küçülmede kimse sigorta sektörünün karlılığının artacağını beklemesin diyorum. Beklemek çok gerçekçi olmaz. Başka önlemler alınarak en azından o zararın artması önlenebilir. Veya başka branşlar ve sektörün başka alanlarında faaliyetler, bazı şirketlerimiz

tarafından sürdürülebilir. Teşekkür ediyorum. Sorularınız olursa cevaplarım. Sağolun.

BAŞKAN: PROF DR. SAMİM ÜNAN

Sayın TUNÇAY'a uyarı dolu hatırlatmaları sebebiyle teşekkürlerimizi sunuyoruz. Şimdi David Bey arada yazmış olduğu tebliği neredeyse yeniden yazdı. Saati de önüne koydular.

David KOHEN
Sigortacı Gazetesi Yazarı ve Sigorta Brokeri

Bugün sektörün en büyük orkestrası burada, sektörün orkestra şefi burada, birinci kemancısı burada ancak ben darbukacı olabilirim. Sayın yöneticiler, sayın dostlarım, sizlere yeni bir şey söyleyemeyeceğim bu kadar güzel konuşmalardan sonra. Yalnız üslubum biraz değişik olacak. Sektörün ön cephesinde, reel sektörde yetiştiğim için konuşmalarım akademik olamaz, daha avam, daha theatrer bir konuşma yapacağım özür dilerim peşinen. Değerli konuklar, hepinizi saygıyla selamlarım.

Ülkemizde 3 kuşaktır sigortacılık yapan bir ailenin ferdi olarak, 60 yıllık meslek hayatımda yaşanan değişimlerin canlı şahidiyim. Son 2-3 yıldır yaşanan gelişmeler nedeniyle ve bunda büyük emeğinin olduğunu düşündüğüm Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürü Sayın Dr. Ahmet GENÇ'in payı çok büyüktür. Çünkü son yıllarda bütün sektörün ve kamu otoritesinin sabırsızlıkla beklediği, fakat bir türlü yürürlüğe giremeyen sigortacılık kanununun çıkarılması ve hemen sonrasında düzenlenen yönetmeliklerle, sektörün ihtiyacı olan, mevzuat eksikliklerini hızla tamamlandığını görüyorum ve seviniyorum. Bu arada Juliet'in Romeo'nun gelişini bekler gibi, beyaz atlı yeni ticaret kanununu heyecanla bekliyoruz.

Bu semineri tertipleyen İktisadi Araştırmalar Vakfı Başkanı Prof. Dr. Ahmet İNCEKARA'ya, Müdür Sayın Nahit ÖZEN'e ve Güneş Sigorta Genel Müdürü M. İlker AYCI'ya en candan teşekkürlerimi sunarım.

Sayın arkadaşlar, geçen ay 1 Nisan 2009 tarihinde Londra'da gerçekleşen G-20 zirvesinde ekonomik büyüklükleriyle dünyanın en önemli ülkelerinin liderleri toplandı. Bu 20 ülke arasında, 789 milyar dolar büyüklüğündeki ekonomisiyle, Türkiye 17. sırada yer aldı. Bu küresel mali kriz karşısında, olağanüstü bir performans sergiledi. Bundan büyük gurur duyuyorum.

Aynı gururu, keşke sigorta sektörümüzle paylaşmış olsaydım. Ekonomimiz 17. sıradayken, sektörümüz dünyada 37. sırada, aradaki bu büyük farkı, bu uçurumu kapatmamız şarttır. En önemli hedefimiz bu olmalı, bu büyük farkı meydana getiren nedenler nelerdir? Sigorta sektörümüzün büyümesini engelleyen faktörler nelerdir? Onları nasıl izale edebiliriz? Üretimimizi kriz zamanında nasıl artırabiliriz?

Yalnız, Sezar'ın hakkını Sezar'a verelim. 2001 yılı krizinden bu yana

Türk sigorta sektörü kesintisiz, yüksek oranlı önemli bir büyüme trendi gösterdi. Son 5 yılda, üretim 5 milyar dolardan, %55 artışla 9 milyar dolara yükseldi. Sizlere nereden nereye geldiğimi göstereceğim.

1981'de Birlik Başkanı rahmetli Hanefi ULUTEKİN'le, Ömer YANLIZOĞLU, o zaman Devlet Planlama Müsteşarı olan Turgut ÖZAL'ı ziyaret etmişlerdi. Ömer Bey anlatıyor. Turgut ÖZAL sordu. "Sizin işinizin hacmi nedir? Yani sigorta şirketlerinin genel istidlali nedir?" O zaman Türkiye'nin toplam istihsali 5 milyar lira civarında, o zamanın parasıyla, yani bugün 5 milyon lira. Bize döndü dedi ki; "Benim Akdeniz gübre fabrikası için 4 milyara ihtiyacım var. Sizin istihsaliniz 5 milyar. Bunun %50'sini hasar'a ayırsanız, %25'ini komisyona ayırsanız kalan parayla sektörünüzün küçüklüğü ortaya çıkar" dedi ve "çeyrek asırda inanılmaz büyüklük gösterdik değil mi?"

Fakat bu büyüme yeterli mi? Yeterli değil, kat edilmesi gerekli daha çok yol bulunuyor. Sektörümüz büyürken, diğer ulusların sigorta sektörü de büyüdü. Örneğin; komünist bir rejimden çıkan Polonya aynı süreçte 10 milyar dolardan, 16 milyar dolara yükselip, 30. sıraya yükseldi, bizden geriydi daha önce.

Sayın arkadaşlar, Türkiye'de sigortacılığın gelişmiş bir ekonomik düzeyde çıkmasını engelleyen faktörleri klasik olarak, ekonomik, mali, idari, dini, hukuki, siyasal, kültürel ve sosyal olarak sıralayabiliriz. Ülkemizin gerçeklerine bakacak olursak, sigortacılığın gelişmesini engelleyen etkenlerin çok daha çeşitli olduğunu görmekteyiz. Bu itibarla engeller daha geniş bir perspektif içinde ele alınmalı. Alınmalı ama bana 15 dakikalık bir konuşma süresi verdiler, sizlere ancak bir kaçından bahsedebileceğim. Söyleyeceklerim sizler için hiç yeni bir şey değil. Fakat onları tekrar etmek yararlı olur düşüncesindeyim.

Bu engelleri iki kısma ayırmak mümkün, sektör dışı etkenler, sektör içi etkenler. Sektör dışı etkenler, sektörümüzün büyümesini engelleyen ve aşılması çok zor en önemli etkenlerden biri kayıt dışı ekonomidir.

Kayıt dışı ekonomi, toplam ekonomimizin takriben yarısını teşkil ediyor. Yani 300 milyar TL civarında. Yıllardır tartışılan ve bir türlü önlenemeyen kayıt dışı ekonomi, ülkemizin ekonomisinin cari açık ve işsizlikle birlikte üç önemli sorununun birisidir. Kayıt dışı ekonomi, üretimin kaynaklarına girmediği için, ekonomik göndergeler enflasyon, işsizlik ve büyüme oranını geçip gerçekte olduğundan farklı çıkıyor. Her şeyi kayıt altında olan sektörümüz, kayıt dışı çalışan işletmeleri, sigorta edememektedir. Yani bu 300 milyar dolar bizden uçuyor.

Kayıt dışı istihdamda çalışanların güvenliği de sağlanamamaktadır. Merdiven altı sanayi, kaçak ticaret, faturasız mallar, izinsiz inşaat vs. bütün bu

kayıt dışı faaliyetler, sigorta edilemiyor. Kayıt dışı ekonomi, kayıt altına alınabilseydi sektörümüz 5-6 milyar dolar bir prim kazanmış olacaktı. Görüldüğü gibi bu konuda sektörün zararı çok büyük.

Tüketicinin güvenini kazanmak lazım Bunun bir yolu da etkin bir tanıtım ve bilhassa halkın ve gençlerin eğitimidir. Sigorta bilincinin yaratılması ve sigorta kavramının geniş halk tabakalarına yayılması elzemdir. Tüketim çılgınlığı yerine, tasarruf kültürünü gençlere aşılamak lazım. Türkiye'de tasarruf yok.

Sigortanın pahalı bir hizmet olmadığını anlatmak lazım.

Türk Sigorta Eğitim Vakfı, Sigortacılık Eğitim Vakfı Merkezi ile birlikte 18 ilde 30 bin acente ve teknik elemanlarına ve eksperlere Mayıs sonundan itibaren uzun soluklu bir eğitim kampanyasına başlıyoruz. Bu güzel projeye başarılar diler, kutlarız.

Sektörün iç bünyesindeki gelişmeyi önleyen etkenlere gelince, klasik branşlar itibariyle üretim kaybımızı ölçebiliriz. Mesela vahşi rekabetten dolayı yangın branşının fiyatları, dünya sigortacılığının en ucuz fiyatlarıdır arkadaşlar. 30 katlı plaza binaları binde 0.01'le sigortalanıyor. Deprem ve terör fiyatları deliniyor. Ayrıca bir de iade prim uygulamasıyla ödenen toplam prim yerlerde sürünüyor. 30 katlı bir plazanın yangın komisyonu tek bir Mercedes'in kasko komisyonu kadardır. Bu işleri binlerce adetle çarptığımızda üretimin düşüklüğünün portresi hemen çıkıyor. 2008'de toplam yangın üretimi sadece 1 milyar 438 milyon dolardır.

Deprem teminatına gelince, "Dask" tebrik edilecek bir dünya modelidir. Fakat ticari, sanayi ve eğitim binalarıyla kamu sektörünün binalarının ancak bir kısmının özel deprem teminatları var. Anketlere göre deprem riski, İstanbul halkının en çok korktuğu tehlikedir. Türkiye'de sigorta pazarında ağırlığı %48 ile oto kasko ve zorunlu trafik sigortası alırken, bu oran Avrupa Birliği'nde %36 civarında seyrediyor. 2009'un ilk üç ayında bu branşta eksi rakamlar yaşandı. Trafik sigortalarında teknik zarar 500 milyona ulaştı ve bu alanda tek bir branşta, sektörün bilânço karı oranında, zarar ediliyor. Şirketler, bile bile primleri tabana indirip, sırf üretimlerini ve pazar paylarını artırmak için, bu riskli işlerin peşinden koşuyor.

Almanya'da oto sigorta sektörü 3. sırada iken, Türkiye'de tüm gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, lokomotif branşı olarak anılıyor. Fakat lokomotif paslandı, tekliyor ve su kaçırıyor. Batıda kasko artık yavaş yavaş terk ediliyor. Arkadaşlarım Fransa'da kasko sigortası yaptırmıyor. Bize lazım değil diyorlar. Fransa'da trafikte ölüm yani vefat yüzdeliği 5 senede %30 indi. Almanya'da keza, Almanlarla konuştuk, kasko çok pahalı yapmıyoruz diyorlar. Çünkü 3. şahıslara karşı mali mesuliyet çok yüksektir, çok kapsamlıdır.

Bu bir tehlikedir. Çünkü bu otomobil sigortalığına kendilerini vahdetmiş olan şirketler 10 yıl sonra alamayacak.

Kâr,

Kara gelince bakın, bu gözlükler 700 milyon, ne kazanılıyor biliyor musunuz? %250 kazancı var. Sermaye koymuyorlar fabrikaya telefon ediyor, telefonla sipariş veriyor ve stokta bulundurmuyor. Bugün neden her sokakta 10 tane kahvehane var biliyor musunuz? Starbucks vs. Çünkü % 500 kazançları var. Ufacık 2 liralık bir kahveye 20 lira alıyorlar.

Sektörün vergi sonrası bilânço kârı sadece 841 milyon TL, yani 525 bin dolar. Bu geliri batı Avrupa'da herhangi bir broker alıyor. Türkiye'de 2008 yılında Turkcell'in karı 2.2 milyar TL, Arçelik'in kârı 2 miyar TL, emlak komisyoncularının toplam geliri 2,3 milyar dolar Sektörümüzün rantabilitesi kaskokolik şirketlerin oto sigortaları aşkı uğruna feda ediliyor. Hayat sigortacılığı sektörün esas motorudur. Avrupa Birliği'nde sigorta pazarının en önemli branşı hayat sigortalarıdır. Toplam içindeki payı %60'dır Avrupa da. Türkiye'de ise yalnız %13.40, ülkemizde eskiden bu branşa sadece hayat derdik. İngilizlerin life dedikleri gibi, 20 yıldan beri ona birikimli hayat deniyor. Neden birikimli? Nedeni de uzaktan ve yakından sigortacılıkla hiç ilgisi olmayan bireysel emeklilikle karıştırmamak için belki böyle deniliyor. BES bir finansal enstrümandır ve %90'ı bankalar tarafından pazarlanıyor. Avrupa'nın tersine ülkemizde hayat sigortaları BES'in uğruna kurban ediliyor.

MMS (Mali Mesuliyet Sigortaları) üretimimizi gerçekten arttırabilecek en önemli branş, zorunlu sorumluluk sigortalıgıdır. Hazine Müsteşarlığı'nın son yıllarda sigortacılık sektörüne sağladığı imkânlar ile sigorta mevzuatı, Avrupa ülkeleri standardına adapte edilmeye çalışılmakta, sigorta ve sigorta aracıları bilinci yaygınlaşmaya başlamaktadır. Sorumluluk branşı, yurtdışı ülkelerde en önemli sigorta konusu olarak tüketicilerin en çok rağbet ettiği, sorumluluk sigortaları olmazsa olmaz bilincine geldiği bir branş olup, Türkiye'de maalesef bu seviyeye ulaşması için halen önemli hukuki yaptırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'de kanunen zorunlu kılınan sorumluluk sigortaları 6 adettir. Fransa'da ise tam 82 adet zorunlu sigortaları var. Örneğin; çocuk yuvalarının daha ruhsatlarını almadan önce idareye bir Mali Mesuliyet Sigortaları göstermeleri lazım, mesela, eğlence parkları, yani lunapark vs. onların da ruhsatlarını almadan önce, idareye, bir Mali Mesuliyet Sigortası göstermeleri lazım.

Sevgili Arkadaşlar,

Sizler şuanda "hani kriz karşısında sektörümüzün durumu ve alınacak önlemler hakkında bu adam konuşacaktı diye" düşünüyorsunuz. Bu adam yan çizdi diyebilirsiniz. Neden? Hiç krizden bahsetmiyoruz. 60 yıllı aşkın

meslek hayatımda hep krizlerle yaşadım. Onlar beni hiç terk etmedi, krizler bize çok sadık kaldı, sadık eşler gibi.

Unutmayalım son 20 senede, 25 sigorta şirketi kapandı. Sevgili krizleri, mali, siyasal, idari, sosyal şekilleriyle yaşadık, hiç ayrılmadık. Devalüasyon, darbeler, kur farkları, iflaslar, umudumuz Ecevit, babamız Demirel, kurtarıcımız Evren, 11 Eylül vs. TV dizileri gibi 27 kısım birden yaşadık. Zaten bu kriz de en geç birkaç ay sonra uğurlayacağız hiç merak etmeyin. Ve geleceği hep umutla yaşayacağız arkadaşlar.

BAŞKAN: PROF DR. SAMİM ÜNAN

Efendim, Sayın KOHEN'e çok teşekkürler. Düşüncelerini gayet net ortaya koydu...